

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR ANABİLİM DALI

Tuba KARAKAYA AVCI

AHMET REFİK'İN "TARİH OKUYORUM" ADLI ESERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Selahattin TOZLU

ERZURUM - 2007

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
1.1. AHMED REFİK ALTINAY'IN HAYATI.....	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
2.1. KİTABIN LATİN HARFLERİNE AKTARILMIŞ METNİ.....	5
2.1.1. Milletimiz, Vatanımız.....	5
2.1.2. Ebubekir es-Sıddık (Radiallahu anh).....	5
2.1.3. Hazret Ömer.....	6
2.1.4. Hazret Osman.....	6
2.1.5. Hazret Ali.....	7
2.1.6. Hazret Hüseyin (Radiyallahü Anh).....	8
2.1.7. Hazret Hamza (Radiyallahu Anh).....	8
2.1.8. Ebu Eyyüb el-ensari (Radiyallahu anh).....	9
2.1.9. Halid bin Velid (Radiyallahu anh).....	9
2.1.10. Saad bin ebi Vakkas (Radiyallahu anh).....	10
2.1.11. Ebu Ubeyde bin Cerrah (Radiyallahu anh).....	10
2.1.12. Ebu Müslim-i Horasani.....	11
2.1.13. Ömer bin Abdülaziz.....	11
2.1.14. Musa bin Nasır Tarık bin Ziyad.....	12
2.1.15. Harun er-Reşid.....	12

2.1.16. Memun.....	12
2.1.17. Emir Nevruz.....	13
2.1.18. Celaleddin Harezmsah.....	13
2.1.19. Abdurrahman Salis.....	14
2.1.20. Abdurrahman Gafiki	14
2.1.21. Kılıç Arslan.....	15
2.1.22. Hazret İmam-ı Azam Ebu Hanife.....	15
2.1.23. Selahaddin Eyyubi.....	16
2.1.24. Cengiz.....	16
2.1.25. Timurlenk.....	17
2.1.26. Hülagu.....	17
2.1.27. Ertuğrul Gazi.....	18
2.1.28. Osman Gazi.....	18
2.1.29. Orhan Gazi.....	19
2.1.30. Şehzade Süleyman Paşa.....	20
2.1.31. Murad Han Gazi.....	20
2.1.32. Hacı İlbeyi (Sırp Sındığı Muharebesi).....	21
2.1.33. Sultan Murad'ın Kosova muharebesi.....	21
2.1.34. Fatih Sultan Mehmed.....	22
2.1.35. Alaadin Paşa.....	22
2.1.36. Seydi Reis.....	23
2.1.37. Yavuz Sultan Selim.....	23
2.1.38. Zenbilli Ali Efendi.....	24
2.1.39. İbn Kemal.....	25
2.1.40. Ebus-suud Efendi.....	26

2.1.41. Barbaros Hayreddin.....	26
2.1.42. Turgut Reis.....	26
2.1.43. Mimar Sinan.....	27
2.1.44. Sokollu Mehmed Paşa.....	28
2.1.45. Kuyucu Murad Paşa.....	28
2.1.46. Cezar Ahmed Paşa.....	29
2.1.47. Tiryaki Hasan Paşa.....	29
2.1.48. Kara Mehmed Paşa.....	30
2.1.49. Köprülü Mehmed Paşa.....	30
2.1.50. Katip Çelebi.....	31
2.1.51. Fazıl Ahmed Paşa.....	31
2.1.52. Yıldırım Bayezid.....	32
2.1.53. Kanuni Sultan Süleyman.....	32
2.1.54. Fazıl Mustafa Paşa.....	33
2.1.55. Nevşehirli İbrahim Paşa.....	33
2.1.56. İbrahim Müteferrika.....	34
2.1.57. Alemdar Mustafa Paşa.....	34
2.1.58. II.Sultan Mahmud.....	35
2.1.59. Mustafa Reşid Paşa.....	35
2.1.60. Kırım Muharebesi.....	36
2.1.61. Midhat Paşa.....	37
2.1.62. Osmanlı-Rus Harbi.....	38
2.1.63. 10 Temmuz, Trablusgarb.....	38
2.1.64. Balkan Felaketi.....	39
2.1.65. Harb-i Umumi.....	40

2.1.66. Vatanını Sev.....	40
2.2. SONUÇ.....	41
2.3. KİTABIN ORJİNAL METNİ.....	44
KAYNAKLAR.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	86

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
AHMET REFİK'İN "TARİH OKUYORUM" ADLI ESERİ

Tuba KARAKAYA AVCI

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Selahattin TOZLU

2007-SAYFA:45

Jüri : Yrd.Doç.Dr. Selahattin TOZLU

Yrd.Doç.Dr.Aydın GÜVEN

Yrd.Doç.Dr.Cemil KUTLU

Yüksek Lisans Tezimde incelediğim Ahmed Refik'in "Tarih Okuyorum" adlı eseri, ders kitabı olarak yazılmış olmasının yanında, dönemin önemli tarihçisinin gençlere yönelik bir bilinç oluşturma çabası içerisinde olması nedeniyle incelenmesinin önemli olacağı düşünülmüştür .

Eser Osmanlıca sözlükler yardımıyla Latin harflerine aktarılmış, günümüz Türkçesiyle tarih öğretiminde ve gençlere yönelik bilinçlendirme açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Tezimizin önsöz kısmında eserin önemi ve tez konusu yapmamızın gerekçesi kısaca açıklanmıştır. Giriş kısmında ise yazarın tarihçi kişiliği ve tarihe bakışı eserin incelenmesine geçilmeden irdelenerek kitabın ve tezin amacının anlaşılmasına yardımcı olması düşünülmüştür. Bir sonraki bölümde yazarın ayrıntılı bir özgeçmişi sunulmuş, içerisinde yazarın diğer eserleri de tanıtılmıştır. Daha sonra kitabın metninin çevirisine geçilmiş, kitabın orijinal yazım düzenine uygun olarak günümüz Türkçesine Latin harfleri kullanılarak aktarılmıştır. Eserde başta Osmanlı padişahları olmak üzere Osmanlı dönemi devlet ve ilim adamları ile İslam dininde önemli sayılan birçok din ve devlet adamları ile bazı Türk büyüklerine yer verilmiştir. Yazar kitabın son bölümünde bir tarih kitabına özgü olmayan bir şekilde okuyucuya seslenmiştir.

Tezin sonuç bölümünde ise eser, tarih eğitimi açısından incelenmiştir.

Sonuçta yazarın eserin yazıldığı tarih itibarıyla devlet ve milletin içerisinde bulunduğu hal ve şartları da gözетerek, melankolik bir tavrıla geçmişin şaşalı günlerinden tarihi kişilikleri seçtiğini görmekteyiz. Tezimizde de anlattığımız gibi yazar hikayeleme ve örnekleme tekniği ile bu kişilerin belli karakterlerini öne çıkarmıştır. Eserde, amaç olarak ders kitabı veya tarih kitabı kimliğinden çıkılarak, Müslüman Türk kimliğini öne çıkarmak, vatan ve millet sevgisini aşlamak amacıyla giriş ve sonuç bölümünde doğrudan okuyucuya seslenilmiş, böylece bir bilinç oluşturma gayreti gösterilmiştir.

ABSTRACT
MASTER THESIS
AHMET REFİK’S WORK NAMED “TARİH OKUYORUM”
TUBA KARAKAYA AVCI
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Selahattin TOZLU
2007 page-45
Jury: Asst. Prof. Dr. Selahattin TOZLU
Asst. Prof. Dr. Aydın GÜVEN
Asst. Prof. Dr. Cemil KUTLU

It is important to be considered that Ahmet Refik’s work “TARİH OKUYORUM” which I examined in my thesis has been studied not only its being written as a textbook but also its struggle about creating consciousness of the significant historian of its period towards youth.

The work was transfered into Latin letters with the help of Ottomans’ dictionaries, and it was evaluated with current Turkish in History teaching in view of creating consciousness towards youth. In the preface part of the thesis, the importance of the thesis and the reason why we studied this subject was clarified briefly. In the introduction part, before passing the examination of the work, by explicating the historic personality of the writer and his point of view about history were thought to be helpful in understanding the book and the purpose of the thesis. In the following part, an exclusive detail of the writer’s curriculum vitae(CV) was presented and within it was introduced wirtter’s other works. Afterwards, the text of the book was translated and it was conveyed by using Latin letters in accordance with the original text into current Turkish. In the work, primarily the Ottomon Sultans, statesman and man of letter of the Ottoman period, religious man and statesman in the Islamic religion and some of the Turkish seniors were included. In the last part of the book, the writer addressed to the reader in an unsuitable way opposed to the history book.

In the conclusion part, the work was examined in view of history teaching.

Consequently, we see that by observing the conditons and the circumstances of the state and nation with period of the work, the writer chose the historic personalities of the elaborate days of the past in a melancholic way. As we explained in our thesis, the writer highlighted the evident personalities of these people with the technique of narrating anf fictionalizing. In the work, by excluding the identity of textbook and history book, with the aim of bringing Turkish identity and inoculating country and national ideas, it was addressed to the reader directly in the introduction and conclusion part, and so it was strived for creating consciousness.

ÖNSÖZ

Popüler bir tarihçi olarak tanınmasına rağmen modern anlamda da ciddi çalışmalar yapmış olan Ahmed Refik'in çalışmamızda kullandığımız 'Tarih Okuyorum' adlı eseri ile tez döneminde karşılaştığımda Muzaffer Gökman'ın yazar için kullandığı 'Tarihi Sevdiren Adam' sıfatının ne kadar haklı bir tespit olduğunu fark ettim. Kitabı uzun bir zaman dilimi içerisinde yaşamış tarihi kişilikleri ve Türk milletinin kaderini etkilemiş bazı olayları büyük bir ustalıkla, çocuklara sunabildiğini gördüm. Bu eserin günümüz Türkçe'sine kazandırılması halinde yazarın yazdığı diğer eserleri ile birlikte önemli bir boşluğu dolduracağını zannediyorum.

Tezimi hazırladığım sürece yardımını esirgemeyen hocam Yrd. Doç.Dr. SELAHATTİN TOZLU'ya, yine her konuda yardımcı ve destek olan sevgili eşime ve abime teşekkürü bir borç bilirim.

Tuba KARAKAYA AVCI

ERZURUM 2007

Tez içerisindeki kitabın metni, Osmanlıcadan Latin harflerine aktarıldığından, metin içerisinde orijinal metindeki sayfa karşılıkları, (/ 34 /) biçiminde sayfanın bitiş numarasını belirterek verilmiştir.

GİRİŞ

Ahmet Refik Altınay, Türkiye'de popüler tarihçiliğin kurucusu ve en başarılı kalemi sayılır. Yazdığı yüze yakın kitap ve bine yakın makalede, resmi belgeleri ve diğer tarihsel kaynakları tam bir yetkinlikle yorumlayarak kullanmış, gerektiğinde öyküleştirek anlatmıştır. Yazar, İstanbul halkının ve taşranın Osmanlı yönetimine bakışını, olaylara yaklaşımını ve ahlak anlayışını ustalıkla yansıtır. Tarihin korkunç yüzünü, en kanlı olaylarını, yumuşak ve akıcı bir üslupta anlatır.

Yazar Ahmed Refik'in en büyük özelliği, halka tarih zevkini aşılamış olmasıdır. Yüz elliye yakın eserinin bir kısmı geniş araştırmalara dayanmakla beraber, büyük bir kısmı, gerçekleri tahrif etmeden, tarihi roman tarzında yazılmıştır. Böylece tarihi konuları halkın seviyesine indirebilmiştir. Popüler tarihin en iyi temsilcisi olmuştur. Tarihin halka, özellikle çocuklara sunulması açısından romanlaştırma ve hikayeleştirme biçimindeki tarihçiliği ülkemizde en iyi yapanlardan birisi olan Ahmet Refik aynı zamanda eski tarihçiliğin son temsilcilerinden, modern tarihçiliğinse ilklerindendir.

Çalışmamıza konu olan bu eserin de Ahmed Refik, tarihi şahsiyetleri ve tarihi olayları yalın bir dille, temel özellikleri esas alarak anlatmıştır. Yazarın tarihçiliğini yansıtan bu eser, tarih eğitiminde kullanılabilecek bir argüman oluşu ve tarihçilik açısından anlatılan olay ve kişilere daha yakın bir zamanda yazılmış olması nedeniyle ve dönemin şartları altında getirilen farklı bakış açısını yansıtmaları bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 AHMED REFİK ALTINAY'IN HAYATI

İstanbul'da Beşiktaş'ta doğdu (1880 veya 1881). Babası, Sultan Abdülaziz'in vekilharcı Ürgüplü Ahmed Ağa'dır. Ailesi Ürgüp'te Gürlükçüoğulları adıyla tanınmakta idi. Ahmed Refik ilk öğrenimini Beşiktaş'taki Vişnezade Mektebinde yaptı. Daha sonra askeri rüştiyeyi ve Kuleli İdadisi'ni bitirdi. 1898'de Mekteb-i Harbiyye'den birincilikle mezun oldu. Uzun yıllar askeri okullarda coğrafya ve Fransızca hocalığı yaptı. 1907'de yüzbaşığa yükseldi, ertesi yıl Harp Okulu tarih öğretmenliğine getirildi. 1909 yılında Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Ceride Şubesi'nde görevlendirildi. Bu sırada Askeri Mecmua'nın yayımına nezaret etti ve burada askeri konularda makaleler yazdı. Aynı yıl kurulan Tarih-i Osmani Encümeni'ne üye olan Ahmed Refik, Balkan Savaşı sırasında Erkan-ı Harbiye-i Umumiye tarafından sansür müfettişliğine getirildi. Savaş bittikten sonra askerlikten emekli oldu. 1913'te bir süre bazı medreselerde tarih muallimliği yaptı. I.Dünya Savaşı çıkınca yüzbaşı rütbesiyle tekrar askere alındı ve Sansür Genel Müfettişliği emrine verildi¹. Bir yazısında Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti aleyhindeki faaliyetlerinden bahsetmesi üzerine, Sadrazam Mısırlı Said Halim Paşa'nın gözünden düştü ve arpa saman memuriyeti ile Orta Anadolu'ya gönderildi. Bir süre bu görevle Ulukışla, Nevşehir ve Ürgüp civarında bulunan, bu arada bazı tarihi araştırmalar yapan Ahmed Refik, 1915'te Eskişehir Askeri Sevk Komisyonu başkanlığına getirildi. Ancak çok geçmeden orada geçirdiği şiddetli bir hastalıktan dolayı Enver Paşa'nın aracılığıyla İstanbul'da oturmasına izin verildi². I. Dünya Savaşı sonlarında, Ermeni mezalimini yerinde incelemek üzere yabancı gazetecilerden kurulan heyetin başında Doğu Anadolu'ya gönderildi. Bu sıradaki gözlemlerini daha sonra İki Komite İki Kıtal (İstanbul 1919) ve Kafkas Yollarında Hatıralar ve Tahassüsler (İstanbul 1919) adlı kitaplarda topladı. 1918'de İstanbul Darülfünunu Osmanlı (Türk) Tarihi Kürsüsü'ne müderris olarak tayin edildi. 1925'te Abdurrahman Şeref Bey'in ölümü ile boşalan Türk Tarih Encümeni başkanlığına getirildi. 1933'te üniversitenin yeniden teşkilatlandırılmasıyla darülfünundaki hocalığı sona erdi. Bundan sonra geçimin Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri ile Milli Mecmua ve Hayat Mecmuası'nda yazılar yazarak sağladı. Hayatının son yıllarını Büyükkada'daki evinde geçirdi. 10 Ekim 1937'de öldü ve Büyükkada'ya defnedildi³.

¹ Reşad Ekrem Koçu, *Ahmet Refik*, İstanbul 1938.

² Muzaffer Gökman, *Tarihi Sevdiren Adam: Ahmet Refik Altınay*, İstanbul 1978.

³ Abdülkadir Özcan,, "Ahmet Refik Altınay", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, II, İstanbul, 1989, s. 120.

Daha çok popüler bir tarihçi olarak tanınan Ahmed Refik'in yazı hayatı askeri okullardaki öğretmenliği sırasında başlar. Günlük ve haftalık gazete ve dergilerde yazan A. Refik bir süre Tercüman-ı Hakikat ve Millet gazetelerinin başyazarlığını da yaptı. Daha sonra İrtika, Malumat, Hazine-i Fünun ve Mecmua-i Ebuzziya, İkdam ve Peyam ile İttihatçıların yayın organı olan Yeni Mecmua ve Anadolu Mecmuasında da makaleler yayınladı. Bu arada 6 ciltlik Büyük Tarih-i Umumi'yi neşretti (İstanbul 1328) ve “Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı” serisinden Lale devri 1130-1143 (İstanbul 1331); Tarihi Simalar (İstanbul 1331); Köprülüler (İstanbul 1331); Felaket Seneleri 1094-1110 (İstanbul 1332); Alimler ve Sanatkarlar 900-1200 (İstanbul 1924) gibi eserlerini İkdam'da tefrika etti. Bir yandan popüler mahiyette yazılar yazarken öte yandan Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası'nda ilmi makaleler de yayınlıyordu. Enver Paşa'nın teşvikiyle ilk defa Hazine-i Evrak'a (Arşiv) girerek Osmanlı belgelerini inceleyen Ahmet Refik'in asıl ilmi çalışmaları 1915'te Anadolu'dan İstanbul'a dönünce başlar. Değerli vesikaları ihtiva eden Memalik-i Osmani'yede Demirbaş Şarl (İstanbul 1332); 10. Asr-ı Hicri'de İstanbul Hayatı 961-1000 (İstanbul 1933, 2.bs., 16. Asırda İstanbul Hayatı 1935); Memalik-i Osmaniye'de Kral Rakoçzi ve Tevabii 1109-1154 (İstanbul 1333); Osmanlılar ve Büyük Frederik 1133-1179 (İstanbul 1333); Türkiye'de Mülteciler Meselesi (İstanbul 1916); Anadolu'da Türk Aşiretleri 966-1200 (İstanbul 1930); Hicri 12. Asırda İstanbul Hayatı 1100-1200 (İstanbul 1930); Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri 967-1200 (İstanbul 1931); Hicri 11. Asırda Osmanlı Hayatı 1000-1100 (İstanbul 1931); Hicri 13. Asırda İstanbul Hayatı 1200-1255 (İstanbul 1932); 16. Asırda Rafizilik ve Bektaşilik (İstanbul 1932); Türk Hizmetinde Kral Tököli İmre 1683-1705 (İstanbul 1932) adlı eserler buradaki çalışmalarının mahsulüdür. İstanbul hayatına dair eserlerinin faksimile neşirleri 1988'de yapılmıştır. Demirbaş Şarl ile ilgili çalışmasından dolayı İsveç Hükümeti, Türk-Bulgar ilişkilerine dair araştırma ve yayınları dolayısıyla da Bulgar İlimler Akademisi tarafından nişan ve madalya ile taltif edilen Ahmed Refik, bizde eski tarihçiliğin son, modern tarihçiliğin ilk, popüler tarihçiliğin ise en iyi temsilcisidir. İlmî mahiyetteki makalelerini Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası, Türk Tarih Encümeni Mecmuası, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası ve Türkiyat Mecmuası'nda neşreden Ahmed Refik, tarihi konuları halkın seviyesine indirirken gerçeği tahrif etmemeğe büyük gayret göstermiştir⁴.

Bu arada çocuklar için tarih kitapları ile okul kitapları yazan, Fransızca'dan da bazı tercümeler yapan Ahmed Refik, ayrıca Silahtar Tarihi, Tarih-i Gılmani ile Evliya Çelebi

⁴ “Altınay, Ahmet Refik”, *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1990, s. 384.

Seyahatnamesi'nin 9. ve 10. ciltlerini de yayınlamıştır. Rindmeşrep ve neşeli bir mizaca sahip olan Ahmed Refik'in bir çoğu bestelenmiş olan şiirleri Gönül (1932) adlı kitapta toplanmıştır⁵.

Hem Klasik Osmanlı hem de II. Meşrutiyet devri Türk tarihi açısından önemli bir müellif olan yazarımız Ahmet Refik (Altınay), ilkokullar içinde ders kitapları yazmış ve eserleri okutulmuştur. Tezimize konu olan “Tarih Okuyorum” adlı seksen sayfalık bu eser 1337/1921 yılında altıncı baskısı yapılmış ve ilk mekteplerin ilk devrelerinin ikinci yılındaki çocuklara ders kitabı olarak okutulmuştur.

⁵ Özcan,, A.g.m., s. 120.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. KİTABIN LATİN HARFLERİNE AKTARILMIŞ METNİ

2.1.1. Milletimiz, Vatanımız

1- Vaktiyle alem bu gördüğümüz gibi değildi. Pek eski zamandan beri değişe değişe bu şekle girdi. İnsanlar gittikçe ilerlediler. İşte alemin nasıl değiştiğini, insanların nasıl ilerlediğini bize tarih öğretir.

İnsanlar çalışmak ile, bilgi ile ilerlediler. Bir memlekette oturan insanlar bir aile gibidir. Hepsine birden millet derler. Milletin oturduğu yaşadığı yer vatanıdır.

2- Vatanımızın babası padişahımızdır. Bütün Müslümanların Peygamber vekilidir. Padişahımızın ve bizim cinsimiz Türk'tür. Padişahımızın cediti Osman Gazi'dir. Bu devleti kuran odur, bunun için bize Türk milleti, devletimize Osmanlı Devleti derler. Atalarımızın vatanımıza nasıl hizmet ettiklerini bilmeliyiz. Müslümanlığı ilerleten, Türklük için uğraşan bütün adamlarımızı gözümüzün önüne getirmeliyiz. Peygamberimizden sonra gelen, Müslümanlığa çalışan halifelerimizin büyüklüğünü, hatta bazen fenalık eden adamların hayatını öğrenmeli, onlardan ibret almalıyız.

2.1.2. Ebubekir es-sıddık (Radiallahu anh)

1- Hazret peygamberimiz vefat ettiği zaman yerine geçen en büyük halife Hazret Ebubekir'di /3/ Hazret Ebubekir Müslümanlığa çok hizmet edenlerdendir. Doğruluğu, Allah'ın emirlerine itaati ile kendisini herkese sevdirmiştir. Hazret Ebubekir halife olduğu zaman ahaliyi topladı. Onlara şu nasihatleri verdi. "Ey ahali içinizde layık olmadığım halde halifeniz oldum, iyi iş görürsem bana yardım ediniz, fena yaparsam doğrultunuz. Elinden her şey gelenlere doğruyu söylemek bir fedakarlıktır, gizlemek ihanettir. Zayıf ve kavi bence birdir. Herkesi bir tutmak isterim. Şayet Allah'ın, Peygamberimizin emirlerinden dışarı çıkacak olursam siz de beni dinlemeyin".

2- Hazret Ebubekir ahaliye adalet etti. Herkesin hakkını korudu. Kimseyi incitmedi . Zengin değildi. Milletin hazinesinden kendisine bir deve, bir köle, bir de kaftan vermişti. Vefat ettiği zaman onlar da yerlerine teslim olundu. Hazret Ebubekir nafakasını tedarik için ticaret ederdi. Kendisine tayin olunan para, ticaretle meşgul olup da ahalinin işleri yüz üstü kalmamak için verilirdi.

2.1.3. Hazret Ömer

1- Hazret Ömer daima doğrulukla iş görürdü. Ahaliyi muhafaza için gece yarıl原因 sokaklarda dolaşırdı. Nazarında herkes birdi. /4/ Kölesini bile kendisiyle bir tutardı. Kudüs-i

Şerif'e gireceği zaman, deveye kölesiyle nöbetleşe binmişti. Kudüs-i Şerif'e yaklaştığı sırada nöbet kölesine geldi, Hazret Ömer kölesini deveye bindirdi, kendisi yaya olarak şehre girdi. Hazret. Ömer zamanında, Müslüman olmayan Arap emirlerinden biri Medine-i Münevvere'ye geldi. Kâbe'yi ziyaret ederken başka kabileden bir adam eteğine bastı, emir kızdı, o adama hiddetle bir tokat indirdi. Tokatı yiyen adam derhal Hazret Ömer'e şikayet etti. Hazret Ömer emiri çağırdı. Kendisine şu suali sordu:

- Bu adama niçin vurdun?

- Ya Emir-el müminin! Bu adam benim eteğime bastı, ben de vurdum. Kâbe'ye hürmet etmese idim, kılıcımın kafasını kıracaktım.

- Kabahatini kendin söyledin. Haydi o adamın gönlünü yap. Şayet yapamayacak olursan ben de ona sana vurması için emir vereceğim.

- Ya Emirül-müminin bu nasıl olur? Ben emirim, o ise âdi bir adam.

Bunun üzerine Hazret Ömer şu cevabı verdi:

- Müslümanlıkta ikiniz de birsiniz, bir Müslim diğer bir Müslüman'dan ancak ibadetiyle, hamiyetiyle üstün olabilir, başka türlü olamaz. /5/

2 - Hazret Ömer daima azla kanaat ederdi. Muharebede ele geçen maldan bir şey almazdı. Bir defa düşmandan alınan yemen kumaşlarını herkese dağıttı. Kendi kıssasına bir parça düştü, bu parça esvap yapmaya yetiemediği için oğlunun hissesini de aldı, arkasına öyle bir entari diktirebildi. Hazret Ömer doğruluğu en parlak suretle yaptıran halifedir. Kimsenin hakkını yemezdi arkasına on iki yerinden yamalı gömlek giyerdi.

2.1.4. Hazret Osman

1- Hazret Osman İslamiyet'e hizmet etti. Evvelleri Kuran-ı Kerim deriler üzerine yazılırdı. Hafızlar tarafından ezberlenirdi. Hafızlar da bir çok gazalarda şehit oldular. Hazret Ömer Kuran-ı Kerimin muhafaza olunamayacağını anladı. Bütün ayetleri toplattı, Mushaf-ı Şerif kızında kalmıştı, nüshaları her tarafa dağıtılmıştı. Hazret Osman zamanında Kuran-ı Kerim'in bazı yerleri başka türlü okunurdu. Hazret Osman bu ayrılığı kaldırmak istedi. Hazret Ömer'in kızından Mushaf-ı Şerifi aldı, nüshalarını çoğalttı. Öbürlerini kâmilten yaktırdı. Ondandır Kuran-ı Kerim her yerde bir oldu. Hazret Osman'a da Câmi'ül-Kur'ân yani Kur'ân'ı toplayan denildi.

2- Hazret Osman pek yaşlıydı. Tabiatı halim ve yavaştı. Akıllarını pek severdi./6/ vilayetlere onları tayin ederdi. Hazret Ebubekir ve Ömer zamanlarında bu haller görülmemişti. Bu sebepten ahali isyan ettiler. Hazret Osman'ın evini kuşattılar, halifeyi Kuran-ı Kerimi okurken şehit ettiler.

2.1.5. Hazret Ali

1- Hazret Ali gayet zeki ve irfan sahibiydi. Bir düşmanı vardı: Hazret Muaviye. Hazret Muaviye'nin maksadı halife olmaktı. Muaviye bir gün peşine bir çok halk topladı. Hazret Osman'ın kanlı gömleğini ahaliye gösterdi. Ehli İslam'ı galeyena getirdi. Hazret Ali bir gün Muaviye'ye haber gönderdi. Böyle hilafet kavgası için beyhude yere Müslüman kanı dökmeyelim, yalnız ikimiz için çarpışalım dedi. Muaviye yine cesaret edemedi.

Ali ile şimdiye kadar kim başa çıkmış ki, ben çıkacağım, onun meramı, kolayca beni ortadan kaldırmak dedi. Nihayet iki taraf muharebeye girdi. Muaviye'nin askeri bozuldu. Muaviye askerlerine öğretti; hepsi de mızraklarının uçlarına Kuran-ı Kerim astılar. Hazret Ali'nin askerleri bu hali görünce durdular. Hazret Ali çarçabuk hileyi anladı. İnanmayın bu bir hile diye /7/ bağırdı. Askerin bir kısmı yürümedi. Hazret Ali durmaya mecbur oldu. Muaviye bu suretle büyük bir bozgunluktan kurtuldu. İki taraf müzakereye koyuldu. Kendilerine birer vekil tayin ettiler. Bu vekiller halifeliğin kimde kalacağını kestireceklerdi. Nihayet Muaviye'nin vekili bir hile kullandı. Halifeliği Muaviye'ye kazandırdı. Hazret Ali'nin nüfuzu kırıldı. Düşmanları çoğaldı. Nihayet şehit ettiler.

2- Hazret Ali adil ve cesur bir halife idi. Hileye tenezzül etmezdi. Doğruluk namı idi. Haktan gayrı bir şey bilmezdi. Yüreği gayet temizdi. Her şeyi açıkça söylerdi. Gayet alimdi. Hak Resul-i Ekrem “ben alemin medinesi, yani şehriyim, Ali de o şehrin kapısıdır” demişti. Hazret Ali'yi beğenenler, Hazret Peygamberin vefatından sonra, halifeliği ona münasip görmüşlerdi. Kısım-ı azamı da Peygamberin sünnetine tâbi olmuşlar, Hazret Ebubekir'i halife yapmışlardı. İşte bu sebeple ehli İslam (Sünni ve Şii) diye iki mezhebe ayrıldılar.

2.1.6. Hazret Hüseyin (Radiyallahü Anh)

1- Hazret Ali'nin iki oğlu kaldı. Hazret Hasan, Hazret Hüseyin. Hazret Ali'ye taraftar olanlar Hazret Hasan'ı kendilerine emir yaptılar. Hazret Hasan gayet mülayimdi. O zamanlar halifeliği muhafaza için biraz mert olmak lazımdı. /8/ Hazret Muaviye gözünü halifeliğe dikmişti. Nihayet muvaffak oldu. Hazret Hasan emaneti Muaviye'ye bıraktı. Kendi, Beytülmal'den para almaya razı oldu.

2- Muaviye'nin yerine oğlu Yezid halife olduğu zaman Hazret Hasan vefat etmişti. Yalnız kardeşi Hazret Hüseyin vardı. Hazret Hüseyin Yezid'in halifeliğini tanımadı. Aralarında adavet hasıl oldu. Hazret Hüseyin'in halifeliğini almak istediğini Yezid duydu. Ahali Hazret Hüseyin'i halifeliğe davet etti. Hazret Hüseyin kendisini davet eden halkın yanına gitmek istedi. Çoluğunu çocuğunu topladı. Yezid bunu işitti. Hazret Hüseyin'i tutmak için asker gönderdi. Hepsini kuşattı. Hazret Hüseyin çocuklarıyla beraber kızgın bir çöl

ortasında kaldı. Etrafında içecek bir damla su bulamadı. Düşmanlarının hücumuna uğradı. Evlatları gözlerinin önünde yerlere serildi. Susuzluktan ve kederinden ciğerleri yandı. Su içmek için nehre doğru ilerlerken şehid oldu. Bu felaket Muharrem gününde oldu. Bunun için Muharrem gününü matem günü sayarlar.

2.1.7. Hazret Hamza (Radiyallahu Anh)

1- Hazret Hamza Resul-i Ekrem'in amcasıdır. Hazret Hamza Müslüman /9/ olduğu zaman, Mekke'de Resul-i Ekrem'in pek çok düşmanları vardı. Elan putlara taparlardı. Bunlara müşrik denirdi. Hazret Hamza müşriklerden korkmazdı. Hazret Peygambere daima yardım ederdi, yolunda canını fedadan çekinmezdi.

2- Hazret Hamza her gazada bulundu. En son bulunduğu Uhud Gazasıydı. Uhud, Medine-i Münevvere civarında bir dağın ismiydi. Hazret Hamza da bu muharebede büyük yararlıklar gösterdi. Müşriklerden önüne geleni yere serdi. Muharebenin kargaşalığı esnasında şehit edildi. Hazret Hamza'yı şehid eden Vahşi, Hamza'nın cesedini yarı. Ciğerlerini çıkardı. Hazret Peygamber'in düşmanı Ebu Süfyan'ın zevcesine verdi. Hazret Hamza'nın ciğerlerini Ebu Süfyan'ın zevcesi canavarlar gibi yedi.

2.1.8. Ebu Eyyüb el-Ensari (Radiyallahu anh)

1- Ebu Eyyüb el-Ensari, Hazret Peygamber'in mihmandarıydı. Resul-i Ekrem Medine-i Münevvere'ye gelince onun evine misafir olmuştu. Hazret Peygamber Mekke'den Medine'ye geldi, Medine halkı sevindi, şehirde adeta bayram oldu, bütün çocuklar ve kadınlar sokaklara döküldü. Resul-i Ekrem kimin evinin önünden geçse; “buyurun Ya Resulallah” diyorlardı. Devesinin yularından tutuyorlardı, döndürmeye çalışıyorlardı. Devesine dokundukça Resul-i /10/ Ekrem; “ona dokunmayınız, o Allah tarafından memur olduğu yere gidiyor, durunuz bakalım nereye gidecek” diyordu. Deve evvela boş arsaya çöktü, tekrar kalktı, bu defa Hazret Eyyüb'ün evinin önünde yine çöktü. Resul-i Ekrem deveden indi Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine misafir oldu. Ebu Eyyüb'ün şerefi arttı.

2- Hazret Peygamber'in vefatından sonra Ebu Eyyüb, halifeler zamanında Müslümanlığın ilerlemesine yardım etti. Pek ihtiyar olduğu halde koca bir Müslüman ordusuyla İstanbul'u kuşatmaya geldi. Ayvansaray tarafından surlara karşı hücumlar icra etti. Nihayet hastalıktan vefat eyledi. Mübarek cesedi o civara gömüldü.

3- O tarihten sekiz yüz sene geçti. Hazret Eyyüb'ün mukaddes mezarı kayboldu. Fatih Sultan Mehmet Han İstanbul'u aldığı zaman ulemadan Akşemsettin Hazretleri

mezarının yerini rüyasında gördü. Padişaha söyledi, mezar meydana çıkarıldı. Üzerine güzel bir türbe yapıldı o günden itibaren Müslümanlar Hazret Eyyüb'ün türbesini ziyaret ederler.

2.1.9. Halid bin Velid (Radiyahallahu anh)

1- Halid bin Velid, Resul-i Ekrem'in serdarlarındandı. Binicilikte yekta idi. Süvarileri idarede iktidar gösterirdi. Müslümanlığın ilerlemesi için yapılan muharebelerin hepsinde bulundu. Cesaretiyle doğruluğu ile /11/ evvela Hazret Peygamber'in sonra bütün halifelerin muhabbetini kazandı. Yalnız Hazret Ömer zamanında biraz şiddet gösterdiği için, gözünden düştü. Fakat Halid bin Velid bundan müteessir olmadı. Gayretine halel getirmede. Halifenin emrini daima dinledi büyük bir itaat gösterdi. Hazret Ömer'in gözüne girmek için daha ziyade çalıştı.

2- Halit bin Velid bu kadar muharebelerde bulunduğu halde kendisine hiçbir şey olmadı. Nihayet ölüm döşeginde eceliyle öldü. Hatta ruhunu teslim etmeden evvel bu ölüşüne kendisi de sıkıldı. "Bu ana gelinceye kadar yüzden fazla muharebede bulundum vücudumda kılıç, mızrak, ok yarası bulunmadık bir karış yer kalmadı. Şimdi böyle yatakta ölüyorum" dedi. Vefatında atı silahları ve cariyesinden başka malı çıkmadı.

2.1.10. Saad bin ebi Vakkas (Radiyahallahu anh)

1- Hazret Peygamber zamanında parlayan serdarlardan biri de, Saad bin Ebi Vakkas idi. Müslümanlardan ilk önce ok atan Saad bin Ebu Vakkas'tı. Saad, her attığı oku rast getirir idi. Hazret Peygamber, Ebu Vakkas'ı teşvik için "sana anam babam feda olsun" derdi. /12/

2- Ebu Vakkas her Gaza'da bulundu. Müslümanlığın düşmanlarını tar u mar etti. Hazret Osman'ın zamanına kadar yaşadı. Nihayet bir köşeye çekildi. Hayatını sükun içinde geçirdi. Ölürken bütün adamlarını çağırdı. Eski bir saf cübbesi vardı onu getirtti. "Bana bu cübbeyi kefen yapın, Bedir gazasında müşriklerle muharebe ettiğim zaman arkamda bu cübbe vardı, onu bu günler için saklamıştım". Ebu Vakkas Resul-i Ekrem muhabbetini hayatının sonuna kadar muhafaza etti.

2.1.11. Ebu Ubeyde bin Cerrah (Radiyahallahu anh)

1- Ebu Ubeyde, Hazret Peygamber devrinin en büyük serdarlarındandı. Peygamberimizin Sahabelerindendi. Ebu Ubeyde Müslümanlığın ilk zamanlarında dinimizin ilerlemesine kılıcı ile hizmet etti. Hazret Peygamberlerle beraber bütün gazalarda bulundu. Uhud Muharebesinde müşriklerle aslanlar gibi çarpıştı. Resul-i Ekrem Efendimize candan hizmetlerde bulundu. Muharebenin en şiddetli zamanında Resul-i Ekrem Efendimizin yanaklarına zırhlarının halkası batmıştı. Ebu Ubeyde bu halkaları dişleriyle çıkardı, hatta bu

esnada ön dişlerinden ikisi kırıldı. Ebu Ubeyde bu fedakarlığı ile Hazret Peygamberimize muhabbetini gösterdi.

2- Hazret Ömer zamanında İslam ordularına serdar oldu. Şam tarafında /13/bir çok yerler aldı. Ebu Ubeyde gayet şeci, fedakar ve adildi. Memleketleri adaleti sayesinde fethetti. Ebu Ubeyde ile muharebe eden Rumlardı. O zamanlar İstanbul'da oturan Rumların memleketleri Şam'a kadar büyümüştü. Ebu Ubeyde Rumların ordularını yendi cümlesine adalet gösterdi. İdaresine giren halkı memnun etti. Bu sayede İslam memleketlerini büyötmeye muvaffak oldu.

3- Ebu Ubeyde idareli ve kanaatkardı. Eline geçen servete asla göz dikmezdi vefatında bir takım silah bir koyun postu bir de su testisi kaldı. İslamiyet'in ilk devrelerinde cesareti, adaleti ve sadakati ile numune oldu.

2.1.12. Ebu Müslim-i Horasani

1- Ebu Müslim şecaatiyle, fedakarlığıyla koca bir devlet meydana koyan kahramanlardandı. Ebu Müslim Horasan'lı bir saraç çırağı idi. Zamanın halifesi Emevilerden Mervan'dı. Mervan talihsiz bir hükümdardı. İslamlar bu devrede ikiye ayrılmışlardı. Bir kısmı Hazret Ali evladının halife olmasını istiyorlardı. Bir kısmı da Hazret Abbas'ın evladını. Nihayet memlekette isyan çıktı. Ebu Müslim Abbasilerden tarafa geçti. Cesareti ile her tarafa galebe çaldı. Askerin kumandanlığını eline aldı. Halife ordularını her tarafta yendi. Abbasi devletinin meydana çıkmasına sebep oldu.

2- Ebu Müslim cesareti sayesinde zengin oldu. Servetiyle fakirleri sevindirdi. Bir kere hacca gitti. O sene gelen hacıların hepsini kendi metdehaneden doyurdu. Cömertliği ile herkesin gönlüne celbe muvaffak oldu. /14/

3- Ebu Müslim gayretinin mükafatını göremedi. Abbasiye Devletinin ikinci Halifesi Mansur zamanında gözden düştü. Halife Ebu Müslim'in şöhretini halkın kendisine muhabbetini kıskandı. Bu fedakar kahramanın devletine ettiği iyilikleri unuttu. Ebu Müslim'i bir akşam yemeğe davet etti. Yemek esnasında başını kestirdi. Mansur ihaneti ile kaldı. Fakat Ebu Müslim memleketine hizmet etmiş, iyiliği tanınmamış, talihsiz bir kahraman olarak şehit oldu.

2.1.13. Ömer bin Abdölaziz

1-Ömer Bin Abdölaziz, büyük halifelerdendi. Ahlak ve itidal sahibiydi, gayet sade yaşardı. Ahalinin hakkını gözetirdi. Zevcesinin mücevheratını bile milletin hazinesine verirdi. Valilerine emirler gönderir, onlara nasihatler ederdi. Bir emirnamede şöyle demişti: “Bilmelisin ki, dinin direği doğruluktur. İdarende yaşayan ahaliden fazla vergi isteme. Herkes

kudretinin yettiği kadar versin. Bütün düşüncen ahalinin rahatı olsun. Herkese iyilik et, her ne suretle olursa olsun, kimseden hediye alma”. /15/

2- Ömer Bin Abdülaziz, halife olduğu zaman devrinin şairi huzuruna geldi. Kendisini methetti. Ömer Bin Abdülaziz şaire mükafat etmek istedi. Milletin malına katıyen el sürmedi. Arkasına değiştire değiştire giydiği iki esvaptan birini verdi. Milletin hakkını ne derece gözettiğini de bu suretle gösterdi

2.1.14. Musa bin Nasır Tarık bin Ziyad

1- Müslümanların en parlak zamanında Mısır Valisi Musa Bin Nasır’dı. Musa’nın bir kölesi vardı. Tarık Bin Ziyad. Musa Bin Nasır’ın Tarık’a emniyeti vardı. Devrin halifesi Endülüs’ün yani İspanya fethini emretti. Musa da bu vazifeye Tarık bin Ziyad’ı memur etti. O zamanlar İspanya Hristiyanların elinde idi. Kralları Rodrik’in zulmünden bıkmışlardı. İspanya gayet zengindi, bahçeleri, meyveleri, çiçekleri, havasının letafeti gayet meşhurdu.

2- Tarık, az kuvvetle gemilere bindi. İspanya’ya geçti. Karaya çıktı. Askerlerine geriye dönmek ümitlerini kırmak onları daima ileriye sürmek /16/ istedi. Bütün gemileri yaktırdı. Asker geriden ümidini kesince cesaretle ileriye atladı. Bu sayede bütün muharebeleri kazandı.

3- Musa Nasır bu zaferleri haber aldı. Tarık’ı kıskandı. O da büyük bir ordu ile İspanya’ya geldi. Tarık’ı durdurmak istedi. Tarık düşündü, duracak olursa düşmanın kazanacağını anladı. Musa’nın emrini dinlemedi, yürüdü. Bütün muharebeleri kazandı. Bunun üzerine iki serdar arasına kıskançlık girdi. Musa, Tarık’ı hapsedtirdi. Fakat doğruluk ve sadakat, Tarık’ı her felaketten kurtardı.

2.1.15. Harun er-Reşid

1- Harun er-Reşid yirmi iki yaşında halife oldu. Zamanında Müslümanlar ilerledi. Fransa hükümdarlarından Şarlman, halife ile dost oldu. O zamanlar Müslümanlar her kıtada ilerlemişlerdi. Harun er-Reşid, Şarlman’a bir kıl, bir ipek bayrak, bir de çalar saat gönderdi. Fransızları Müslümanların maharetine hayran bıraktı.

2- Harun er-Reşid memleketinin iyiliğine çalıştı. Komşusu Rumlarla daima muharebe etti. Rum imparatoru kendisine meydan okumak istedi. Harun /17/ er-Reşid İmparatora şu kısa cevabı gönderdi: “Mektubunu okudum. Vereceğim cevabı istemeyeceksin göreceksin”. Filhakika Harun er-Reşid düşman memleketlerine süratle ilerledi. Düşmana Müslümanların kanununu gösterdi. Rum imparatorunu haraca bağladı. Zamanında her şey ilerledi. Harun er-Reşid devri tarihte pek meşhur oldu.

2.1.16. Memun

1-Memun, Harun er-Reşid'in oğluydu. Gayet hür fikirli milletin ilerlediğini sever bir halife idi. Zamanında memleketi ilerletmek için her şeyi yaptı. Pamuk ve şeker kamışı yetiştirdi. Tarlaları sulamak için su kemerleri yaptırdı.

2-En ziyade ilimle uğraşırdı. Bütün alimleri topladı. Bir çok kitapları Yunanca'dan Arapça'ya geçirtti. Mektepler açtırdı. Herkes için dersler verdirdi. Kendi de beraber çalıştı. Memun, gayet cömert ve merhametliydi. Kabahatlerini affedince pek sevinirdi. Ekseriye “benim birini affettiğim zaman duyduğum zevki herkes /18/ bilse önüne gelirler kabahatlerini kendileri söylerler” derdi, zamanında Araplar dünyanın büyük milleti sırasına girdi.

2.1.17. Emir Nevruz

1- Emir Nevruz, İslamiyet'in ilerlemesine çalışan kahramanlardandır. Kendisi Tatarların hizmetinde idi. Babası Argun Aga idi. Emir Nevruz, Cengiz hanedanına hizmet etti. Şehzadesi Gazan Emir Nevruz İslamiyet'e mensuptu. Maksudı Cengiz'in hanedanından en akıllısına İslamiyet'i kabul ettirmek, bütün Tatarları bu sayede Müslüman etmekte.

2- Emir Nevruz hayatını bu maksad uğrunda sarf etti. Her felakete göğüs gerdi. Gazan Hanı bu maksad için pek muvafık gördü. Kendisine mütemadi bir gayretle İslamiyet'i kabul ettirdi. İslamiyet'i kabul eden Tatarlar, parlak bir medeniyet sayesinde ilerlediler. Fakat Nevruz, bu iyiliğe mukabil, büyük ihanet gördü. Halkın iftirasına uğradı. İslamiyet sayesinde meydana çıkardığı hükümdarın emriyle şehid edildi. Emir Nevruz, iyiliğe mukabil fenalık gören, bu uğurda telef olan fedakarlar zümresine dahil oldu./19/

2.1.18. Celaleddin Harezmsah

1- Cengiz zamanında Harezmi Türkleri devlet teşkil etmişlerdi. Celaleddin, devletin hükümdarıydı. Cengiz, Celaleddin'in babası Alaaddin'e hücum etti. Türk askerlerini kılıçtan geçirdi. Cengiz'in kılıcından kurtulanları Celaleddin topladı. Bunlardan bir ordu teşkil etti. Cengiz askerleriyle kanlı bir muharebe yaptı, bu muharebede Tatarlar bozuldu.

2- Celaleddin, Cengiz askerlerini bir defa daha bozdu. Ondan sonra askerleri de bozulmaya başladı. Maiyetindeki askerler birer birer savuştu. Celaleddin de az kuvvetle Cengiz'in koca ordusuna karşı duramadı. Hindistan'a doğru kaçmak istedi. Cengiz'in ordusu Celaleddin'in arkasından yetişti. Önünde Sind nehri, arkasında düşman ateşi vardı. Celaleddin yine cesaretini kırmadı. Tatarlarla kahramane çarpıştı, dereler kan içinde kaldı. Celaleddin bu sayede düşmanın hücumatından kurtuldu.

3- Celaleddin cesaretiyle Tatarların hücumlarını durduruyordu. Zamanın en büyük kahramanları sırasına geçti. Biraz sonra ahlakını bozdu. Maiyetindeki askerler birer birer

ayrıldı. Celaleddin meyus ve muzdarip, bir eve sığındı. Burada kendisine bir Kürt tesadüf etti. Bu Kürt'ün kardeşini /20/ Celaleddin'in askerleri öldürmüşlerdi. Celaleddin bunun intikamına uğradı. Kürt tarafından darb ile şehid edildi. Celaleddin, İslam kahramanları arasında büyük bir nam kazanan simalardandır.

2.1.19. Abdurrahman Salis

1- İslam memleketleri adalet sayesinde büyüdüğü zaman, İspanya da Müslümanların eline geçti. Burada, ilk halifelik eden Abdurrahman Salis'ti. Abdurrahman Endülüs'te ilk evvel Emirül-mü'minin unvanını aldı. Zamanında İspanya dünyanın en mamur yeri oldu. Memlekette ahali rahat etti. Her tarafta mektepler, darulfünunlar açıldı. İlim ve fen ilerledi. Ziraat pek ziyade terakki etti. Koca memleketin içinde ekilmedik bir karış yer kalmadı. Endülüs sarayları herkesin gözlerini kamaştırdı.

2- Abdurrahman Salis ahaliye evlad gibi bakardı. Zamanında herkesin rahat yaşamasını isterdi. İnsanlığı muhafazayı en mukaddes vazife bilirdi. Mecmuasına şu satırları yazmıştı. "Elli sene hükümdarlık ettim. Bütün tebaama kendimi sevdirdim. Avrupa çarşılarını Endülüs mallarıyla doldurdum. Fakat bu müddet esnasında gamsız geçirdiğim ancak on gün sayabilirim". Abdurrahman Salis, İslam medeniyetini ilerleten halifelerdendir.

2.1.20. Abdurrahman Gafiki /21/

1- Endülüs Emirlerindendi, Musa bin Nasır Endülüs'ü fethettiği zaman Abdurrahman da cesaretiyle şöhret almıştı. Abdurrahman Gafiki en ziyade Fransa'ya karşı muharebe etti. Kahraman askerleriyle Pirene Dağlarını geçti. Fransa'da Tur şehrini kuşatmaya muvaffak oldu. Cesaretiyle bütün Hristiyanları korkuttu. O derece ki Abdurrahman'ın dehşetinden Hristiyanlar silaha sarıldılar. Tur şehrini Müslümanlardan kurtarmak için varlarını yoklarını feda ettiler.

2- Hristiyan ordusu Tur şehrinin imdadına koştu. Puvatya'da İslamlarla Hristiyanlar arasında kanlı bir muharebe oldu. Bu muharebe İslam ordusunun cesurane ilerleyişini durdurdu. Bunun da sebebi vardı:

İslamlar bidayette daima vazifelerini bilirler, ahalinin malına el sürmezlerdi. Sonraları işlerini bıraktılar, yağmacılığa koyuldular. Bu yüzden Hristiyanlara karşı bozuldular. Puvatya da büyük bir bozgunluğa uğradılar. Abdurrahman Gafiki'nin cesaretiyle kazandığı muvaffakiyetleri intizamsızlıkla bozdular. Asırlarca çalışılıp kazanılan bir maksadı birden bire mahv ettiler.

2.1.21. Kılıç Arslan /22/

1- Araplar Suriye taraflarını zaptettikleri sırada, Avrupa'daki Hristiyanlar Müslümanlara düşman oldular. Müslümanların ilerlediklerini çekemediler. Bu devre,

Müslümanların terakki devridir. Anadolu'daki Selçuk Türkleri de kılıçlarıyla ilerleyen Müslümanlardandı. Padişahları Kılıç Arslan'dı. Payitahtları Anadolumuzun en güzel şehirlerinden Konya idi.

2- Hristiyanlar papazların teşviki ile ayaklandılar . Göğüslerine haç yani salib resimleri yaptılar. Bu sebepten kendilerine Ehl-i Salib denildi. Ehl-i Salib akın akın Anadolu'ya doğru yola çıktılar. Rast geldikleri Müslümanları kılıçtan geçirdiler. Güzel memleketimizi kana buladılar. Nihayet Selçuk Türklerinin memleketine geldiler.

3- Kılıç Arslan, kahraman ordusuyla Ehl-i Salibin önüne dikildi. (İznik)de ilk ordularını bozdu. İçlerinden yüz yetmiş beş bin kişiyi kılıçtan geçirdi. Bu kafilenin arkasından ikinci bir ordu daha geldi. Kılıç Arslan bunları da (Eskişehir) civarında bozdu. Göğüslerini Hristiyan ateşlerine karşı /23/ tuttular. Kendilerini Feda ettiler. Bu sırada İslamiyet'i en ziyade koruması lazım gelen Arap halifeleri Bağdat saraylarında zevki sefa ile meşgul oluyorlardı.

2.1.22. Hazret İmam-ı Azam Ebu Hanife

1- İslamlar dört mezheptirler. Biz Hanefi mezhebindeyiz. Her mezhebin bir imamı vardır. Mezhebimizin imamı, İmam-ı Azam Ebu Hanife'dir. İmam-ı Azam fazileti ile meşhurdur. Adaleti, sabır ve tahammülü, kanaati bütün İslamlara numunedir.

2- Hazret İmam-ı Azam Kûfe de doğdu. Az zaman içinde devrinin en büyük alimi oldu. Gayet mütevazı yaşadı. Dünya ikbaline rağbet etmedi. Kendisine pek büyük memuriyetler teklif edildi. Bunların hiç birini kabul etmedi.

3- Zamanın Halifesi Mansur, Hazret İmam-ı Azam-ı Kâdil-Kudât yaptı. İmam-ı Azam insanlık haliyle bir haksızlık yapabileceğini düşündü. Bu memuriyeti kabul etmedi. Halife, İmam-ı Azamın bu hareketine kızdı, kendisini haps ettirdi. İmam-ı Azam hapiste pek ağır cezalar gördü. Her gün başına kırbaç vurulur, her gün de bir kırbaç artırılırdı. O derece ki, kırbacın adedi yüze kadar çıktı. Hazret İmam-ı Azam da bu felaket içinde /24/ irtihal buyurdu. Cenazesinde belki yetmişbin kişi vardı. İmam-ı Azam Ehl-i İslam'ın bu derece muhabbetini kazanmıştı.

2.1.23. Selahaddin Eyyubi

1- Selahaddin Eyyubi Müslümanlık uğrunda çarpışan büyük bir mücahitti. Selahaddin zamanında Avrupa Hristiyanları Kudüs-i Şerifi elimizden almak istediler. Bütün Hristiyanları teşvik ettiler. Hazret İsa bizim Peygamberimizdir. Halbuki onun doğduğu yerler, hatta mezarı Müslümanların elindedir. Burayı onlardan almak bizim için borçtur, dediler. Krallara koştular, ahaliyi ayaklandırıdılar. Göğüslerine haç resimleri yaptılar. “Bu

muharebeye gitmek herkes için sevaptır” dediler. Sürü sürü yola çıktılar. Yolda Müslümanları kestiler. Nihayet Kudüs-i Şerifi aldılar.

2- Selahattin Eyyubi Kudüs’ün Hristiyanların eline geçmesine dayanamadı. Ordusuyla Kudüs’e yürüdü. Düşmanla aslanlar gibi çarpıştı. Kudüs-i Şerife muzaffer girdi. Kiliselerin çanlarını yıktırdı. Hristiyanlar bütün camileri kilise yapmışlardı. Bunları temizletti. Minarelerde ezanlar okuttu. Kendi çadırına /25/ oturdu. Ziyaretine gelenleri iltifatla kabul etti. O gün bütün Müslümanlar sevindi. Hristiyanlar bu bozgunluğun öcünü almak istediler, fakat bir şey yapamadılar. Selahaddin’in namı bütün dünyaya yayıldı. Selahaddin Eyyubi Müslümanların kahramanları sırasına geçti.

2.1.24. Cengiz

1- Cengiz, Turanın büyük serdarıydı. Turan eski Türklerin yurdu vatanıydı. Turan’da Türkler kabile kabile yaşarlardı. Bu kabileler bir yere gelip de kuvvetli bir devlet teşkil etmezlerdi. İşte bütün bu kabileleri birleştiren Asya’yı avucu içine alan, ordusuyla koca mekanlara hakim olan, Türklere nizam ve kanun veren Cengiz oldu.

2- Cengiz, “padişahlar padişahı” demektir. Asıl ismi Temuçin idi. Anası, ölen yeka idi. Temuçin anasından doğduğu zaman avucu kanlı idi, küçük yaşında öksüz kaldı. Kendisine bakacak kimse bulunmadı. Anası ölen yeka Temuçin’i büyüttü, at üzerinde terbiye etti. Nihayet Temuçin kabilelerin başına geçti, cesaretini herkese beğendirdi. Kendisini Cengiz Han ilan etti.

3- Temuçin, hükümdar olunca kılıcıyla bütün Asya’yı aldı. Komşusu /26/ bulunan Müslüman Türklere hücum etti. Onları darmadağın etti. Dünyanın en büyük devletini vücuda getirdi. Milletini idare için kanunlar ve nizamlar koydu. Ordular teşkil etti, alaylar düzdü. Cengiz’in Orduları önünde bütün devletler boyun eğdiler. Zulmünden korkanlar birer birer itaat ettiler. Cengiz Turan’ın en büyük padişahı oldu.

2.1.25. Timurlenk

1- Timurlenk Cengiz’in sülalesindendi. Asıl ismi Timur idi. Bir ayağı topal olduğu için “Topal Timur” manasına Timuri- Lenk denilmişti. Timurlenk zamanında Müslümanlık ilerlemişti. Bütün Turan Müslümanla dolmuştu. Timurlenk de Müslümanlığı kabul etti. Timurlenk devrine gelinceye kadar Turanlılar Allah’ın birliğini bilmezlerdi. Demire toprağa ateşe taparlardı. Bütün Turanlılar Cengiz’in vefatından sonra darmadağın olmuşlardı. Timurlenk onları topladı. Muntazam bir hükümet haline koydu. Müslümanlığa, Kuran-ı Kerim’in /27/ ahkamına riayet etti. Payitahtını güzel camilerle süsledi. İlme, dine riayet gösterdi. Ulemayı teşvik etti. Zamanında Turanlılar pek ziyade ilerlediler.

2- Timurlenk alim olmakla beraber askerdi. En büyük orduları idare ederdi. Cesaretiyle bütün düşmanları yendi. Saltanatını büyüttü. Hinde Rusya'ya, Anadolu içlerine kadar ilerledi. Padişahlarımızdan Yıldırım Bayezid ile de muharebe etti. Az kalsın bütün devletimizi mahvedecekti. Osmanlılara en büyük fenalığı Timur etti.

3- Timur gayet sertti. İnsan öldürtmekten insan kafalarından yığınlar yapmaktan çekinmezdi. Bununla beraber icabında merhamet de gösterirdi. Turan medeniyeti en ziyade Timur zamanında parladı. Müslümanlık Türklerin zekasını meydana çıkardı. Türk zekası Müslümanlık sayesinde maarifler gösterdi.

2.1.26. Hülagu

1- Hülagu, Cengiz'in torunu idi. O da Cengiz gibi Turanın büyük serdarlarındandı. Ordusunun önünde hiçbir kuvvet duramazdı. Maiyetindeki tatar askerleri gayet cesur yıkıcı ve yakıcı idi.

2- O zamanlar en büyük Müslüman hükümeti Abbasi'ye devletiydi. Hükümdarı Mutasım'dı İdaresi gayet bozuktu, vezirleri bile kendisine riayet ederlerdi. Hülagu bu ahlaksızlıklardan istifade etti. Ordusuyla Bağdat'a girdi. Bağdat'ta yüz bin at buldu. Halifenin hazinesi altınlar gümüşlerle doluydu. Hülagu bu hazineyi görünce şaşırdı. Halifeyi yanına çağırdı ve sordu: "Ey halife bu kadar serveti niçin sakladın. Senin düşmanım olduğunu üzerine büyük bir orduyla geldiğimi duymadın mı? Bu paraları böyle saklayacağına askerlerine, zabıtlarına dağıtsaydın da kendini ve vatanını muhafaza ettirseydin olmaz mıydı?" dedi. Halife hiç sesini çıkarmadı. O zaman Hülagu: "Hadi bakalım madem ki sen parayı her şeyden ziyade seviyorsun. Git de paralarını ye. Halifeyi hazinesine hapsettirdi. Hiç yiyecek verdirmedi. Bu suretle açlıktan öldürdü.

3- Hülagu merhametsizdi. İlimden, marifetten anlamazdı. Bağdat /29/ kütüphanesinde ne kadar kitap varsa toplattı. Nehirlere attırdı. Müslüman medeniyetine büyük bir darbe vurdu.

2.1.27. Ertuğrul Gazi

1- Ertuğrul Bey padişahlarımızın atasıydı. Gayet cesur ve temiz yürekliydi. Dinini severdi. Zayıflara yardım eder. Allah'tan korkardı. Allah'ın kitabına hürmeti ziyade idi. Ertuğrul Gazi bir gece bir şeyhin evinde misafir kaldı. Rafta yeşil çuhaya sarılı bir kitap gördü.

- Bu nedir? Diye şeyhe sordu. Şeyh de:

- "Allah'ın kelamı" dedi. Ertuğrul sevindi. Gece şeyh uyumaya gitti. Ertuğrul yalnız başına kaldı. Kuran-ı Kerim'in karşısına geçti. Sabaha kadar el pençe divan durdu. Dinine hürmetini gösterdi. Allah'ın doğru yolundan ayrılmayacağına sebat etti.

2- O zamanlar Ertuğrul Erzurum'daydı. Fakat burada çok durmadı. Kendisine bir yurt bulmak için yola çıktı. Birbiriyle muharebe eder iki ordu gördü. Ordulardan biri kazanıyor öbürü yeniliyordu. Ertuğrul yenilen tarafa acıdı. O tarafa yardım etti. Yanındaki Türk /30/ kahramanlarıyla aslanlar gibi atıldı. Muharebeyi kazanan tarafı berbat etti. Birde anlaşıldı ki Ertuğrul'un yardım ettiği taraf Türk Selçuklular, öbürleri de Tatarlar imiş, Ertuğrul sevindi. Selçukluların Padişahı bu yardımdan memnun oldu. Ertuğrul Bursa taraflarına yerleşti.

3- Ertuğrul Bey ailesiyle beraber yerleşti, Selçukluların uç beyi oldu. Komşuları Rumlarla gece gündüz çarpıştı. Her muharebede de kazandı. Söğüt'de birkaç oğlu dünyaya geldi. Bunlardan en cesuru Osman Beydi. Osman babasıyla çalıştı. Baba oğul kılıçları sayesinde büyük bir devletin temelini kurmaya başladılar. Ertuğrul Gazi mertliğinin mükafatını gördü. Oğluna güzel bir yurt teslim etti.

2.1.28. Osman Gazi /31/

1- Osman Gazi babası Ertuğrul'un yerine uç beyi oldu. Kendisi mert ve cesur idi. Paraya ve mala muhabbeti yoktu. Bütün serveti birkaç at, bir de koyun sürüsünden ibaretti. Türklük uğrunda her şeyini feda ederdi. Gece ve gündüz Türklüğün ilerlemesine çalışırdı. Herkese iyilik eder, yanında çalışanlara baba gibi bakardı. Fukaraya acır, arkasındaki esvabı bile çıkarır verirdi.

2- Osman Gazi, Selçuk Devletine kılıcı ile hizmet etti. Selçuklu devleti zeval buldu. Tahtları padişahımıza kaldı. Osman Bey'den başka bu tahta pek layık yoktu. Nihayet Osman Bey'in maiyetindeki yiğitler karar verdiler, Osman Bey'in yanına geldiler, kendisine padişahlık teklif ettiler. Zaten Selçuk Padişahın idaresindeki beyler birer birer padişahlıklarını ilan etmişlerdi. Osman Gazi de razı oldu, padişahlığını ilan etti.

3- Türkler Padişahlık ilan etmek için merasim yaparlardı. Bütün beyler Osman Gazi'nin etrafına toplandılar. Kımız aldılar, padişahları Osman Gazi'ye sundular. Önünde üç defa eğildiler. Yani /32/ "Biz sana böyle boyun eğeceğiz, sözünden dışarı çıkmayacağız" demek istediler. Her taraf cümbüş içinde kaldı. Türklerin mukaddes bayramı yapıldı.

4- Osman Bey'in adamlarına Osmanlı derlerdi. Yeni kurduğu devlete Osmanlı Devleti denildi. Türkler bu suretle büyük bir devlet kurdular. Bu devleti kuran Osman Gazi'dir. Yurdumuzun atası, ilk padişahıdır.

2.1.29. Orhan Gazi

1- Devletimizin kuvvetini Osman Gazi'nin oğlu artırdı. Nizamlarını, kanunlarını o koydu. Dünyayı sarsan yeniçeri ordusunu o vücuda getirdi. O zamana kadar Osmanlıların

kıyafetleri karma karışık idi. Devletimize mahsus para yoktu. Orhan Gazi ulemanın, askerlerin kıyafetlerini yeni ayırdı. Devletimize mahsus para yoktu, para bastırdı.

2- Devletimiz Orhan Gazi zamanında büyüdü. O zamana kadar yalnız Anadolu'da yerimiz vardı. Askerimiz Rumeli'ye geçtiler. Oraları memleketimize kattılar. Orhan Gazinin komşuları, İstanbul'da oturan Rumlardı. Büyük Padişahımız Rumların şehirlerini birer birer aldı. Ordularını her muharebede bozdu. Rumlar /33/ İmparatorlarından bıkmışlardı. Hepsi de Orhan Gazi Rum şehirlerine girdikçe onun idaresine girmeye can attılar. Orhan Gazi Rum şehirlerine girdikçe kadın, çoluk çocuk herkes padişahımızı yolda karşıladılar, kendisine dualar ettiler.

3- Orhan Gazi gayet merhametli idi. Milleti için çalışır, vatana hizmet ederdi. Ekseriya imaretinde fukaraya kendi eliyle çorba dağıtırdı. Bu büyük padişahımızın türbesi Bursa'dadır.

2.1.30. Şehzade Süleyman Paşa

1- Süleyman Paşa ikinci padişahımız Orhan Gazi'nin şehzadesidir. Türklerde büyük oğula "paşa" derlerdi. Bunun için Süleyman Bey'e de Paşa denilmişti. /34/ Süleyman Paşa gayet zeki idi. Devlet idaresinden anlardı. Babası vilayetlerin idaresine hep onu memur ederdi. O zamanlar Osmanlıların yalnız Anadolu'da yerleri vardı. Daha Rum iline geçememişler idi. Orhan Gazi Rumeli'ni de almak istedi. Buraya asker çıkarması için oğluna emir verdi.

2- Süleyman Paşa, yanına birçok Türk kahraman aldı. Bu yiğitlerle koştu. Bir gece seksen kişi oldukları halde, Çanakkale Boğazına geldiler. O gece mehtap vardı. Aydınlıktan istifade ettiler. Karşı yakaya geçtiler. Düşman memleketini bastılar. Bunun üzerine Anadolu'dan Rumeli'ne akın akın Türk geldi, Rumeli Türklerle doldu. Tebaamız o günden itibaren, Rumeli'nde çoğaldı. Devletimiz gittikçe büyüdü. Rumeli'ne ilk adımı Süleyman Paşa attı. Nihayet av arkasında /35/ koşarken atından düştü. Osmanlıların bu fedakar kahramanı av peşinde vefat etti.

2.1.31. Murad Han Gazi

1- Orhan Gazinin oğlu Murat Gaziydi. O da babası gibi cesur ve dindar idi. Bütün arzusu memleketin büyümesi idi. Zamanında atalarımız Rumeli'nde hayli yerler aldılar. Bu zaferler Hristiyanları ürküttü. Hepsi de, "Osmanlılar daha ziyade ilerlerse bizim halimiz ne olacak? Hepimiz de Osmanlıların eline düşeceğiz" diye telaşa başladılar. Hep bir yere geldiler. Bize ansızın hücum etmek, bizi Rum ilinden çıkarmak istediler.

2- Murat Gazi bu fikri haber aldı, ordusunu topladı. Kosova'ya doğru yürüdü. Kosova geniş bir ova idi. Burada düşmanlarıyla /36/ çarpıştı. Dünyanın en büyük

muharebelerinden birini yaptı. Kendisinden üç misli kuvvetli düşman ordusunu berbat etti. Osmanlı namını bir kat daha yükseltti. Murat Gazi Kosova kahramanı oldu.

3- Muharebeden sonra yaralıları yokladı. Gazilere mükafatlar verdi. Bu sırada Sırp'ların biri ayağa kalktı. Padişaha bir ricam var dedi. Bıraktılar, Sırp'ı, Murat Gazinin yanına yaklaştı. Meğer esvabının altında bir hançer saklamış .Bu hançerle birden bire padişahımızın üzerine atladı. Kahraman padişahımızı şehit etti. Askerler koşuştular, hain Sırp'ı parça parça ettiler. Murat Gazi vatan uğrunda şehit oldu. Türbesi Kosova'dadır. Kosova'yı unutma. Orası şimdi düşman elindedir. Şehit padişahının acısını yüreğinden çıkarma.

2.1.32. Hacı İlbeyi (Sırp Sındığı Muharebesi)

1- Hacı İlbeyi, Karasi hakimi A'lan Bey'in veziri idi. Karasi, Orhan Gazi zamanında Osmanlı memleketine alındı. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa buraya ilk defa vali nasbedildi. Hacı İlbeyi bu esnada /37/ kendini gösterdi. Süleyman Paşa'ya müsteşarlık yaptı, aklı ve tecrübesiyle hizmet etti. Hacı İlbeyi de Osmanlı Devletini ilerletmeye çalışanlar sırasına geçti.

2- Bu sırada cesur askerlerimiz Edirne'yi ve Filibe'yi aldılar. Tuna'ya doğru ilerlemeye başladılar. Osmanlıların ilerlemesini çekemeyen Balkan Hristiyanları toplandılar, Macarları da yanlarına aldılar. Bizi Rumeli'nden çıkarmak için altmış bin kişilik bir ordu ile Edirne civarında toplandılar.

3- Ordumuzun kumandanı Lala Şahin Paşa idi. Şahin Paşa düşmanın bu halini haber aldı. Hacı İlbeyi'yi yanına çağırdı. Düşmanın vaziyetini anlamasını tembih ettiler. Kendisini beş bin kahraman ile düşman üzerine yolladı. Hacı İlbeyi düşmanı uzaktan gördü, hiç belli etmedi. Gecenin karanlığından istifade etti. Düşmana öyle bir baskın yaptı ki, bütün ordularını kırmaya muvaffak oldu. Hacı İlbeyi bu darbesiyle Hristiyanların gözünü korkuttu. Bizi Rumeli'nden çıkarmak için besledikleri ümitleri kırıldı. Baskının yapıldığı yere Sırpsındığı denildi.

2.1.33. Sultan Murad'ın Kosova muharebesi /38/

1- Devletimizin ilerlemesi Rumeli'ndeki Hristiyan Devletleri korkuttu. Askerlerimizin Edirneyi almaları Sırp'ları korkuttu. Bunlar Rumeli'ndeki sair Hristiyan devletlerle birleştiler. Büyük bir ordu ile üzerimize yürüdüler. Sultan Murat Gazi bunu haber aldı. Evvela Bulgaristan'ı tepeledi. Sonra büyük bir ordu ile düşmana doğru ilerledi.

2- İki ordu Kosovada karşılaştı. Askerimiz yorgun olduğu için padişahımız ertesi sabah muharebe etmeye karar verdi. O gece ellerini açarak Cenab-ı Hakk'a yalvardı. Gece

şiddetli bir yağmur yağdı. Ovanın tozlarını kamilen bastırdı. Ertesi sabah muharebeye girildi. Ordumuzun kuvveti azdı. İntizam mükemmeldi. Düşman ordusu çoktu. Fakat aralarında nizam ve intizam yoktu. Ordumuz bu sebepten galip geldi. Bu zafer Osmanlıların düşmanlarına karşı en parlak zaferi idi. Muharebeden sonra padişahımız yaralıları görmek için gezerken bir Sırlı “Padişaha bir ricam var” dedi. Murat Gazinin yanına geldi. Belindeki hançeri çıkararak kahraman padişahımızı şehit etti. Murat Gazi vatanın şerefi uğruna şehit oldu.

2.1.34. Fatih Sultan Mehmed /39/

1- Osmanlı padişahları içinde en büyüklerindendir. İstanbul’u Rumlardan alan, bizi güzel bir payitahta nail eden, odur. Bu sebepten kendisine “Fatih” denirdi. Fatih Sultan Mehmed gayet alim bir padişahı. Ulemaya hürmet ederdi .Hocasının hatırını sayar, her sözünü dinlerdi. Fatih’in dünyada bir emeli vardı. İstanbul’u Rumlardan almak, gece gündüz bunu düşünürdü. Gözüne uyku girmezdi, gece yarısı sadrazamını çağırır, hep İstanbul üzerine söz açardı. O zamana kadar İstanbul pek çok defalar kuşatılmıştı. Fakat kimse alamamıştı.

2- Sultan Mehmet İstanbul’u almaya karar verdi. Evvela nasıl alınabileceğini düşündü. İstanbul etrafında kalın duvarlar vardı. O zamana kadar bu duvarlar yüzünden alınamıyordu. Her şeyden evvel bu duvarları yıkmak lazımdı, fakat yıkacak top yoktu. Fatih evvela bu topları döktürdü. Her şeyi hazırladı. Boğaz içine asker gönderdi. Rumeli Hisarını /40/ yaptırdı. Boğazdan gemi geçirtmedi. Büyük bir orduyla, Edirne’den İstanbul’a geldi. Şehri denizden gemilerle kuşattı. Donanma Sarayburnu’na geldi, Sarayburnun’dan Galata’ya bir zencir gerili idi. Gemiler içeriye giremedi, Sultan Mehmet bunun da çaresini buldu. Dolmabahçe’den Kasımpaşa deresine yol yaptırdı. Üzerine kalaslarla döşetti, kalasları yağladı. 70 kadar gemiyi yağlı kızaklarla Kasımpaşa’ya, oradan da denize indirdi. Diğer taraftan kara cihetini de topa tuttu. 50 gün gece gündüz şehre top ateşi yağdırdı. Nihayet duvarları yıktırdı. Şanlı bir suretle İstanbul’a girdi. O günden itibaren padişahımız İstanbul’da oturdu. Payitahtımız burası oldu. Fatih Sultan Mehmed bizi dünyanın en güzel şehrine nail etti. Burası bize atalarımızın yadigârıdır. Büyük Padişahlarımızın /41/ türbeleri buradadır. İstanbul’u canım gibi koru, onu alan padişaha gece gündüz dua et.

2.1.35. Alaaddin Paşa

Alaaddin Paşa, Osman Gazi’nin büyük oğluydu. Küçük oğlu Orhan Gazi nasıl ki muharebeden haz ediyorsa, Alaaddin Paşa da ilimden zevk alırdı. Bunun için Osman Gazi’nin vefatında Alaaddin Paşa padişahlığı kardeşine bıraktı, kendi ona vezir oldu. İlmi ile zekasıyla devletimizin ilerlemesine yardım etti.

1- Orhan Gazi kılıcıyla memleketler fethetti. İlk defa yeniçeri askeri onun fikri ile vücuda getirildi.o zamana kadar devletimiz Selçukluların parasını kullanırdı. Alaaddin Paşa'nın tavsiyesi ile basıldı. Mahkemeler açıldı, askerle başıbozuğun kıyafeti birbirinden ayırt edildi. Devletimizi idare için kanunlar yapıldı. Alaaddin Paşa devletimizin ilk veziridir. Kanunlarımız onun fikriyle yapılmıştır./42/

2.1.36. Seydi Reis

1- Kanuni Sultan Süleyman devri devletimizin denizlerde hakim olduğu bir devirdi. En büyük deniz kahramanlarımız bu devirde yetişti. Bunlardan biri de Seydi Reis'ti. Seydi Reis İstanbul'da doğdu. Gençliğini denizlerde düşmanla çarpışarak geçirdi. Bir çok tecrübeler gördü. Bu sayede her muharebeyi kazanmaya başladı.

2- Seydi Reis en büyük muharebeyi Portekizlilere karşı yaptı. Gemileri Hindistan'a kadar geldi. Memleketimizin öbür ucunda düşmanla denizlerde çarpıştı. Kendi aynı zamanda alimdi. Tecrübeye ilmide karıştırdı. Düşmana daima galebe çaldı. Fakat rüzgarların şiddetine karşı duramadı. Gemilerimizden bir kaç battı bir kısmı da kayalar arasında parçalandı. Nihayet elinde bir iki gemi kaldı. Seydi Reis bu gemilerle muharebe edemeyeceğini anladı. Gemilerin içindeki eşyaları bir deftere yazdı. Cümlesini Hindistan'ın Müslüman halklarına bıraktı. Kendi maiyeti ile karaya çıktı. İstanbul'a karadan gelmeye muvaffak oldu. Seydi Reis Osmanlıların en büyük seyyahlarından, en cesur kaptanlarındanır

2.1.37. Yavuz Sultan Selim

1- Yavuz Sultan Selim Fatihin torunu idi. Gayet mert ve Müslüman/42/ yürekli bir padişahı. Bütün düşüncesi Müslüman memleketleri bir araya toplamaktı .Sultan Selim düşündü bütün memleket Müslüman olursa ahali arasında din farkı olmasa devlet daha güzel idare olunur dedi. Evvela acemler üzerine yürüdü. Çünkü acemlerin mezhebi şii idi. Bunlar Hz.Ali'yi severler. Hz.Peygamberimizin vefatından sonra Hazreti Ebubekir'in halifeliğini doğru görmezlerdi. Biz ise bunu doğru gördük. Bize Sünni derler. Bunun için aramızda kavga eksik olmazdı. Sultan Selim bu kavgayı bitirmek için acemler üzerine yürüdü. Yol gayet uzundu. Askerler yorgunluktan halsiz düştüler. Yürümek istemediler. Sultan Selim'in canı sıkıldı. Yağız atını ileriye sürdü kaşlarını çattı:

- Asker kıyafetli korkaklar! karısının yanında oturmayı cenk meydanına değişen varsa gitsin.Ben yalnızda giderim ! diye bağırdı. Asker padişahına dayanamadı peşinden koştu. O zamanlar acemlerin padişahı Şah İsmail idi. Sultan Selim Şah İsmail'i yendi. Ordusunu kaçırttı, Şah İsmail'in sarayına kadar girdi. Tacını /43/ ve tahtını aldı. İstanbul'a getirdi. Bu taht elan Topkapı Sarayındadır.

2- Sultan Selim Müslümanlığı daha ziyade ilerletmek istedi. Mısır'ı da kendi mülküne katmak arzusunda bulundu. Büyük bir ordu ile çölleri aştı. Mısıra geldi. O sırada peygamberimizin son vekili mısırdaki oturuyordu. Resul-u Ekrem'in bütün emanetleri, hırkaları kullandıkları eşya hep onun yanında idi. Sultan Selim mısırdaki herkeslerle muharebe etti. Muharebeyi kazandı. Bu mübarek eşyayı (kâmilen) aldı. İstanbul'a getirdi. Topkapı sarayında Hırka-i saadet dairesine koydurdu. O tarihten itibaren Sultan Selim peygamber vekili oldu. Bütün padişahlarımıza da peygamber vekili, yani halife denildi. /44/Sultan Selim Osmanlıların en büyük padişahlarından. Gayet sert olduğu için kendisine yavuz denilmişti.

2.1.38. Zenbilli Ali Efendi

1- Zenbilli Ali Efendi Yavuz Sultan Selim'in müftüsü idi. Evine bir zenbil asar herkes soracağı şeyleri bir kağıda yazar oraya atardı, bu sebepten kendisine Zenbilli Ali Efendi derlerdi.

2- Ali Efendi gayet fazıldı. Doğruluktan ayrılmazdı. Padişah bile hata etse doğruyu derhal söylerdi, daima yanında bulunur padişahın şiddetini yatıştırmaktan geri durmazdı. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldığı /45/ zaman Rumları dinlerinde serbest bırakmıştı, fakat Rumlar rahat durmazlardı. Sultan Selim bu fesadın önünü almak için Rumları Müslüman etmek istedi.

- Osmanlı yurdunda ne kadar Rum var ise ya Müslüman olsunlar, yahut hepsini kılıçdan geçirteceğim dedi.

Herkes telaşa düştü, padişaha kimse söz söylemeye cesaret edemedi. Nihayet Zenbilli Ali Efendi Sultan Selim'in huzuruna geldi. Fatihin Rumlara müsaade vermiş olduğunu söyledi. Şahitler getirdi, padişahı bu suretle fikrinden vazgeçirdi

3- Ali Efendi Sultan Selim'e her zaman sözünü geçirirdi, bir gün Sultan Selim Enderun ağalarından birkaçını kabahatlerinden dolayı kestirmek istedi, Zenbilli Ali Efendi bunu duydu derhal padişaha koştu sordu:

-Bir söz işittim birkaç kişiyi kestirecekmişsiniz

Sultan Selim kızdı hiddetle:

-Efendi artık sen devlet işlerine de karışmaya başladın dedi.

Zenbilli Ali Efendi hiç korkmadı

-Evet, ahiret işlerinize bakmak boynumun borcu olduğu için size şeraitin de yolunu göstereceğim /46/ dedi.

Sultan Selime itidal tavsiye etti. Padişahı şiddetinden vazgeçirdi. Zenbilli Ali Efendi Osmanlı uleması içinde ,cesareti ve doğruluğu ile meşhur oldu.

2.1.39. İbn Kemal

1- İbn Kemal, Yavuz Sultan Selim zamanında yetişti. Büyük babası Kemal Paşa idi, bunun için kendisine Kemal Paşazade İbn Kemal denildi. İbn Kemal gayet alim ve fazıldı. Çocukluğundan beri ilme çalışırdı. Memleketine bilgisi ile hizmet etmeyi düşünürdü, daima okurdu, tarihten haz ederdi, babası askerdi fakat kendisi askerlikten hoşlanmazdı

2- İbn Kemal medreseye gitti, tahsilini bitirdi. Yaşı büyüdü, zamanın en büyük alimleri sırasına geçti. Sultan Selim İbn Kemal'i pek severdi, daima beraberinde götürürdü. Mısır'dan dönüşünde ikisi de bir at üzerinde yan yana gidiyorlardı./47/ Yolda bir çamur birikintisine rast geldiler. İbn Kemal'in atı çamura bastı ayağından kalkan çamurlar Yavuzun üzerine sıçradı. İbn Kemal korktu, beti benzi attı, Yavuz derhal anladı muhterem hocasına :

- Korkma hocam, ulema atının ayağından sıçrayan çamurlar benim için şereftir, alsınlar bu esvabı öldüğüm zaman sandukamın üzerine koysunlar dedi. Ulemaya hürmetini bu suretle gösterdi. Bu cübbe el'an Sultan Selimin sandukası üzerindedir.

3- İbn Kemal gittikçe büyük mevkiiler kazandı. Yüzden fazla kitap yazdı, vatana ilim ile hizmet etti.

2.1.40. Ebus-Suud Efendi

1- Osmanlılarda pek çok alimler yetişti. Hepside ilimleriyle dinlerine ve milletlerine hizmet ettiler. Ebus-Suud Efendi de ulemamızın büyüklerindendi. Kanuni Sultan Süleyman zamanında yetişti. Devletimizin en parlak zamanlarını gördü. Büyük padişahımızın ordusuyla Macaristan içlerine gitti muharebelerden sonra/48/ kiliseler, cami yapıldı. Ebus-Suud Efendi bu camilerde bütün Osmanlı mücahitlerine namaz kıldırdı.

2- Ebus-Suud Efendi Sultan Süleyman ile oğlu ikinci Sultan Selim zamanında şeyhülislamlık etti. Haktan ve doğruluktan ayrılmazdı. Şeyhülislamlığı 30 sene sürdü. Onun kadar şeyhülislamlık eden görülmedi. Bu müddet zarfında boş durmadı dinimize dair kitaplar yazdı. Milletin dini işlerini adilane gördü. Vatanına kalemi ile de hizmet etti. Ebus-Suud Caddesi onun namına anılır.

2.1.41. Barbaros Hayreddin

1- Osmanlıların en büyük kaptanı Barbaros Hayreddin Paşadır. Barbaros çocukluğunda gemiciliğe alıştı. Cezayir'de büyüdü. Sultan Süleyman'ın namını duyunca hizmetine girdi. Gemilerle memleketimize avdet etti. Sultan Selim'in oğlu Kanuni Sultan Süleyman zamanında şecaatiyle Akdeniz'i titretti. Osmanlı donanmasının şerefini /49/ artırdı. Gemilerle en uzak yerlere gitti. Zapt ettiği memleketlerden sürülerle esir getirdi.

2- Barbaros denizden yılmazdı. Düşmanın kuvveti kendisinden üç misli bile olsa yine cesaretiyle, maharetiyle onları berbat ederdi. Hristiyan devletlerin bütün donanmaları bir yere gelse Barbaros'un askerlerini yenemezdi.

3- Barbaros Hayreddin 80 yaşına kadar kaptanlık etti. Osmanlı donanmasını bütün denizlerde gezdirdi. Devletimize pek çok memleketler kazandırdı. Türbesi Beşiktaş'ta, Hayreddin İskelesindedir. Barbaros, Osmanlıların deniz kahramanıdır.

2.1.42. Turgut Reis

1- Kanuni Süleyman'ın meşhur kaptanlarından biri de Turgut Reis idi. Turgut Reis gemicilikte maharetiyle kendisini Sultan Süleyman'a beğendirdi. Tersanede büyük mevkilere geçti. Nihayet Trablusgarp'a memur oldu. Burada 11 yıl kaldı. Her tarafı binalarla mamur etti.

2- Turgut Reis düşmana karşı daima hile kullanırdı. Trablus da iken ansızın düşman donanmasının hücumuna uğradı. Limanda 150 gemi ile kuşatıldı. Düşman kendisine hücum etmedi. Susuz ve zahiresiz kalır, kendi kendine teslim olur diye düşündü. Turgut Reis/50/ boğazı düşman gemilerinin tuttuğunu gördü. Başına gelecek felaketi anladı. Biraz ötede bataklık bir boğaz gördü, gemilerindeki esirleri karaya çıkardı, bataklığı açtırdı, gemi geçecek kadar derinleştirdi. Karada eski püskü birkaç çadır bıraktı. Düşman bu çadırları gördü. Turgut Reis'i elan burada sandı. Halbuki Turgut Reis gece yarısı boğazdan geçmiş, düşmanın önünden kaçmıştı. Düşman gemilerinin kaptanı bunu haber alamadı. Memleketine haber gönderdi: Turgut Reis'i öyle bir kapana sıkıştırdım ki kurtulması kabil değil! dedi. Memleketin Beyleri: "Aman biz de görelim" diye bir gemiye bindiler. Trablus'a doğru yola çıktılar. Birde yolda ne görsünler: Karşıdan Turgut Reis donanmasıyla geliyor! hepside ne yapacaklarını şaşırdılar. Artık Turgut Reis ile başa çıkamayacaklarını anladılar.

3- Turgut Reis Akdeniz'de muharebeler etti. Malta da düşmanlarımızla kahramanlar gibi çarpıştı. Seksen yaşında şehit oldu. Turgut'un gazaları tarihimizin en şanlı destanıdır. /51/

2.1.43. Mimar Sinan

1- Osmanlıların en büyük mimarı, Mimar Sinan'dır. Mimar Sinan Kanuni Sultan Süleyman zamanında yetişti. Mimarlığa küçüklüğünden beri hevesi vardı. Ekseriye eline bir keser alır, bahçesinde ya bir tavuk kümesi veya su yolları yapardı. İstanbul'a geldiği zamanda bu merakından vazgeçmedi. Mektebe girdi üstelik yetimdi.

2- Yaşı büyüyünce muharebelerde bulundu. Askerleri taşımak için gemiler ve kayıklar yaptı. 2 hafta içinde 3 gemi meydana getirdi. Padişahın muhabbetini kazandı. Sadrazam memnun oldu:

-Aferin Sinan gemileri yaptın şimdi topunu tüfeğini de bul kaptanlığı kendin yap! dedi. Sinan'ı büyük rütbelere nail etti.

3- Koca Sinan devletimizin baş mimarı oldu. Camilerimizin çoğunu o inşa etti. 110 sene yaşadı. Bu müddet zarfında Süleymaniye, Sultan Selim, Şehzade, Edirne'de yine Sultan Selim camilerini yaptı. Tam 18 camii Mimar Sinan'ın zekasıyla yapıldı. Mimar Sinan vatani büyük binalarla süsledi, namını dünya durdukça ibka etti. Türklüğün/52/ yüzünü ağarttı. Atalarımızın sanatta ne kadar üst olduklarını gösterdi. Mezarı şeyhülislam kapısının yanındadır.

2.1.44. Sokollu Mehmed Paşa

1- Mehmet Paşa İstanbul'un en büyük vezirlerindendir. Bosna da sokul kasabasında doğduğu için kendisine Sokollu denildi.

Sokollu sarayda terbiye gördü. Kanuni Sultan Süleyman zamanında sadrazam oldu. Devleti maharetle idare etti. Sultan Süleyman muharebede öldüğü zaman padişahın öldüğünü askerden sakladı, askerin isyan etmesinden korktu. Arabaya padişaha benzer birini oturttu. Bu suretle ordumuzu itaatsizlikten kurtardı.

2- Kanuninin oğlu 2. Sultan Selim zamanında hükümetin idaresini kamilen eline aldı. Sokollu'nun dirayeti sayesinde Osmanlı yurdu büyüdü. Donanmamız büyük bir bozgunluğa uğradı. Sokollu cesaretini yine kaybetmedi. Hristiyan sefirler bu bozgunluktan bahsettikleri zaman koca vezir:

-Bu muharebede biz düşmanın kolunu kırdık, o bizim yalnız sakalımızı kesti, /53/ kırılan kol bir daha yapılmaz, kesilen sakal ise her zaman büyür dedi. Bunun acısını çıkarmak için gece gündüz çalıştı. Bir gün zamanın meşhur kaptanı Kılıç Ali Paşa kendisiyle görüşürken yeni bir donanma yapmanın güçlüğünden bahsetti. Sokollu şu cevabı verdi

-Paşa sen henüz koca devleti anlamamışsın. Bu devlet dilerse bütün donanmanın demirlerini gümüşten, halatları ibrişimden, yelkenleri atlastan yapar. Kılıç Ali Paşa derhal Sokulunun elini öptü.

-Anladım, sultanım siz bu donanmayı hakikaten başa çıkarabileceksiniz, dedi. Sokollu yaşadığı müddetçe devletimizin yükselmesine çalıştı. Nihayet bir deli tarafından şehit edildi.

2.1.45. Kuyucu Murad Paşa

1- Kuyucu Murad Paşa devletimize hizmet eden büyük sadrazamlarımızdandır . Murad Paşa gayet şiddetli idi. Memleketin menfaatini muhafaza için son derece sert davranırdı. Devletine millete son derece sadıktı. Maksudına nail olmak için her türlü hileye müracaat ederdi. Hiç kimseye merhamet göstermezdi. Murad Paşa cesareti ve katı yürekliliği sayesinde vatanımıza büyük hizmetler etti, Anadolu'yu eşkıyadan temizledi./54/

2- O zamanlar devletimiz asi ile harp ediyordu. Bu harp 10 seneden ziyade sürdü. Memleketimiz zayıf düştü. Anadolu da eşkıya çoğaldı. Herkesin malı canı tehlikede kaldı. Bir taraftan da İranlılarda hududumuza hücum ediyorlardı. Murad Paşa evvela asilerle sulh oldu. Macaristan'da Zitvatoruk mevkiinde düşmanla muahede yaptırdı.

3-Murad Paşa asi ile sulh olduktan sonra Anadolu'ya geldi. Eşkıyayı tepelemeye karar verdi. O zamanlar bu eşkıyaya celali derlerdi. Çünkü en eski reislerin adı Celal idi. Eşkıya günden güne çoğalmıştı. Şerlerinden kimse emin değildi. Murat Paşa bunları kamilen tepeledi, cesetlerini kuyulara doldurdu. Anadolu da herkes rahat nefes aldı. Devletin başından büyük bir gaile kalktı. Murad Paşa hayatının son zamanlarında Diyarbakır'da bulundu ve orada vefat etti. Türbesi İstanbul da Veznecilerdedir.

2.1.46. Cezar Ahmed Paşa

1- Cezar Ahmet Paşa en cesur kumandanlarımızdandır. Boşnak'tır. Bosna kahramanlığı ile nam almıştır. Cezar kasap demektir. Ahmet Paşa gençliğini Mısırda geçirdi. Ata binmekte, silah kullanmakta maharet sahibi idi. Mısır da bir çok işler yaptı. Şam'a geldiği /55/ zaman şecaatini herkese tanıttı. Ahmet Paşa merhametsizdi: Kan dökmekten pervası yoktu. Bu sebepten "cezar" namını almıştı.

2- Ahmet Paşa en büyük kahramanlığını Fransızların meşhur kumandanları Napolyon'a karşı gösterdi. O zamanlar 3. Sultan Selim devri idi. Napolyon memleketimizden evvela Mısır'a, sonra Suriye'ye geldi. Ahmet Paşa Napolyon'a karşı vatanımızı fedakarane müdafaa etti. Hiç kimseye yenilmeyen Napolyon'u Suriye'den kaçmaya mecbur etti. Bu sayede büyük bir nam kazandı.

2.1.47. Tiryaki Hasan Paşa

1- Tiryaki Hasan Paşa büyük gazilerimizdendir. Kalelerimizden birini Kaniye kalesini müdafaa ederek şöhret kazandı. Hasan Paşa bu kalede kumandan iken düşman altmış bin kişi ile bu kaleyi kuşattı. Hasan Paşanın kuvveti pek azdı. Fakat cesareti yine kırılmadı. Kendisine ve askerlerine güvendi. Düşmanı hile ile aldatmayı kurdu.

2- Hasan Paşa kendini iple atına bağlattı. Gayet ihtiyar olduğu halde düşman üzerine atıldı. Dışarıya casuslar yolladı. Düşmanın kuvvetini öğrendi. Düşmandan aldığı esirleri kaleye götürdü. Bunlara Macar esirlerini gösterdi: İşte biz Macarlarla beraberiz, /56/ dedi. Sonra esirleri tekrar salıverdi, bunlar kendi ordularına koştular: Türkler Macarlarla bir olmuş diye haber verdiler. Nemçelileri büsbütün ürküttüler.

3- Hasan Paşa dışarıdan düşmanı hile ile korkuttu. İçeride de askerini gayrete getirdi. Düşmana daima yalan haberler gönderdi. Üç yüz fedai ile kaleden dışarıya fırladı. Düşmanı

kaçırmaya muvaffak oldu. Düşmandan bir çok mal alındı. Bu suretle devletin mühim bir kalesi kurtarıldı. Tiryaki Hasan Paşa bu sayede nam kazandı. Vatanına cesareti ile hizmet etti

2.1.48. Kara Mehmed Paşa

1- Kara Mehmet Paşa devletimizin en felaketli zamanlarında kahramanlığı ile nam aldı. Macarlardan aldığımız Budin'i müdafaa etti. Büyük büyük yararlıklar gösterdi. Düşman bütün kaleyi sarmıştı. Mehmet Paşa düşman ateşi altında dolaşıyordu, koca bir gülle paşanın yanına düştü. Parçalar üzerine sıçradı. Mehmet paşa yaralandı. Yaralarının acısına dayanamadı. Askerler fedakar Paşalarını kucaklarına almışlar odasına götürüyorlardı. Fakat yolda Mehmet Paşa kendine geldi, odasına kapanmak istemedi. Kalenin içinde bir kemerin altına uzandı. Askerlerine yine emirler verdi. Düşmana karşı dayanmalarını nasihat etti. /57/

2- Bu arada müthiş bir humbara patladı. Etrafı boğucu bir duman kapladı. Göz gözü görmez oldu. Mehmet Paşa belinden aşağısı kopmuş, etrafı kanlar içinde kalmıştı. Biraz sonra duman sıyrıldı, herkes Mehmet Paşanın yanına koştu. Mehmet Paşa başını kaldırdı. Zabitlerini çağırdı. Askerlerine sebat tavsiye etti. Devlet ve Millet uğrunda canlarını feda etmelerini söyledi. Bu vazifeyi ifa ettikten sonra ruhunu teslim eyledi.

2.1.49. Köprülü Mehmed Paşa

1- Dördüncü Sultan Mehmet zamanında devletimizin nizamı bozuldu. Bu bozukluğu/58/ düzeltmek için Köprülü Mehmet Paşa sadrazam oldu. Köprülü ihtiyardı. Sadrazam olduğu zaman yetmiş geçmişti. Gayet himmetli idi. Vatanını pek severdi.

2- Sadrazam olunca bütün isyanları bastırdı. Düşmanlarımız bizi her taraftan sarmışlardı. Çanakkale boğazı kapalı idi. Gemilerimiz dışarı çıkamıyordu. Girit'i almak için askerlerimiz muharebe ediyorlardı. Bu askerlere imdada gidemiyordu, Köprülü evvela boğazı açtırmaya çalıştı, gemiler hazırladı, düşman gemilerini topa tuttu.

3- Mehmet Paşanın yanında bir topçu neferi vardı, adı Kara Mehmet idi. Gayet iyi nişancı idi. Muhaberede topunu düzeltti, düşmanın kaptan gemisine bir nişanladı, bir topta gemiyi batırdı. Düşmanın donanması bozuldu. Köprülü Kara Mehmet'i çağırdı, alnından öptü kahramanlığına mükafat etti.

4- Köprülü Mehmet Paşa beş senede büyük işler gördü. Devlet rahat etti. Nihayet hastalandı. Vefat etmezden evvel padişah kendisini yoklamaya geldi. Mehmet Paşa padişaha /59/

- "Ben ölürsem yerime oğlumdan başkasını geçirmeyiniz" dedi. İhtiyar Mehmet Paşanın vasiyeti yerine getirildi. Büyük oğlu Fazıl Paşa sadrazam oldu.

2.1.50. Katip Çelebi

1- Osmanlı alimleri içinde Katip Çelebi büyük nam kazandı. Kendisine Hacı Kalfa derlerdi. Katip Çelebi İstanbul'da doğdu. Gayet zeki idi. Çocukluğundan beri okumaya meraklı idi. Babası askerdi. Bu sebepten gençliğini o da askerlikte geçirdi; fakat muharebeden haz etmezdi. Bunun için askerlikten vazgeçti. Zamanın en büyük hocalarından ders gördü. Gece gündüz çalıştı. Maksudı çok şey öğrenmek, bildiğini yazmak ve herkese okutmaktı.

2- Katip Çelebi zamanına gelinceye kadar yığınlarca kitaplar yazılmıştı. Bunların isimlerini kimse bilmiyordu. Katip Çelebi bunları araştırdı. Hepsinin/60/ isimlerini buldu, koca bir kitap vücuda getirdi. Bu sayede herkes atalarımızın ne türlü kitaplar yazdıklarını öğrendi. Osmanlıların deniz muharebeleri de yazılmamıştı. Katip Çelebi bunları da yazdı, herkese öğretti. Vatanına bilgisi ile hizmet etti. Katip Çelebinin kitaplarından bugün bile bütün Osmanlı'lar istifade ediyorlar.

2.1.51. Fazıl Ahmed Paşa

1- Fazıl Ahmet Paşa gayet zeki idi. Sadrazam olduğu zaman 27 yaşında idi. Medreseden yetişme idi. Askerlikte daha mahirdi. Ahmet Paşa maharetini parlak bir suretle gösterdi. O zamana kadar Girit adası bir türlü alınamıyordu. Fazıl Ahmet Paşa donanma ile Girit'e geldi. Birkaç sene muhabere etti. Yaz, kış demedi. Geceleri hendeklerde geçirdi. Nihayet Girit'i aldı. Osmanlı sebatını aleme gösterdi.

2- Zamanında devletimizin şanı yükseldi. Fransızların kralı bize müdara etmeye başladı. Ecnebi sefirleri sadrazamın huzuruna korka korka çıkardı. Fransızlar Girit muharebesinde düşmanlarımıza yardım etmişlerdi: /61/

Bir gün Fransız sefiri sadrazam huzuruna geldi. Fransızların Türklerle dost olduklarını söyledi. Fazıl Ahmet Paşa 'da şu cevabı verdi:

-Evet Fransızlar bizim dostumuzdur. Fakat biz onları hep düşmanlarımızla birlikte görürüz.

3- Fazıl Ahmet Paşa genç yaşında öldü. Memlekete Girit'i kazandırdı.

2.1.52. Yıldırım Bayezid

1- Yıldırım Beyazıt kahraman padişahlarımızdan Sultan Murat Hüdavendigâr'ın oğlu idi. Gayet cesur, fedakar, tehlikeden yılmaz bir padişahı. Yıldırım Beyazıt daha genç iken cesaretini Kosova muharebesinde gösterdi. Babasının maiyetinde zaferler kazandı. Muharebe meydanının bir başından öbür başına yıldırım gibi yetişti. Düşmanı tepelemeye muvaffak oldu.

2- Padişah olduğu zaman cesur ordusu ile memleketimizi büyüttü. Rum elinden Selanik'i, Yenişehir'i aldı. Atina'ya kadar girdi. Anadolu'dan ufak beylikleri ortadan kaldırdı. O zamanlar İstanbul da Rumlar hükümet sürüyordu. Yıldırım İstanbul imparatorunu haraca bağladı. Maksudı İstanbul'u almaktı. Kolaylık olmak için boğaz içinde Anadolu Hisarını yaptırdı. O zamanlar buraya Güzel Hisar derlerdi.

3- Yıldırım'ın bu şevketi balkanlardaki Hristiyanları korkuttu./62/ Hepsi de birlikte üzerimize yürüdüler, bizi Rumeli'nden çıkarmak istediler, Almanya'dan imdat aldılar. Koca bir ordu ile Niğbolu'ya geldiler. Kahraman Beyazıt bunu haber aldı. Cesur ordusu ile yıldırım gibi yetişti. Düşmanı az bir zamanda darmadağın etti. Cesareti dünyaya yayıldı. Fakat bu zaferi büyük bir felaket takip etti. Ankara da Timurlenk ile ettiği muhabereyi kazanamadı. Maiyetindeki askerlerin hainliği, muhabere esnasında Timur'dan tarafa kaçmaları cesur padişahımızı felakete uğrattı. Kahraman Yıldırım Timur'un eline esir düştü. Bu esarete dayanamadı. Sekiz ay içinde Akşehir'de vefat etti.

2.1.53. Kanuni Sultan Süleyman

1- Sultan Süleyman büyük padişahlarımızdandır. Devletimizin kanunlarını muntazam bir şekle koyduğu için kendisine Kanuni denildi. Zamanında Osmanlı Türkleri pek ziyade ilerlediler. Ordularıyla karalarda, donanmalarıyla denizlerde şan kazandılar. En büyük zaferler Sultan Süleyman zamanında kazanıldı. İlim ve fen ilerledi. Mülkümüzde medreseler açıldı. Süleymaniye Camii bu devirde yapıldı. /63/ Barbaroslar, Turgut Reisler, Bakiler bu devirde yetişti.

2- Sultan Süleyman en ziyade Rum iline sefer etti. Nemçelilerle ve Macarlarla muharebede bulundu. Macarları Mohaç muhaberesinde bozdu. Koca bir krallığı mülkümüze kattı. Daha sonra Viyana'ya kadar ilerledi. Anadolu'dan Bağdat ve Tebriz şehirlerini aldı. Devletimizin şanı gittikçe arttı. Donanmamız Tunus'u, Cezayir'i Yemen'i aldı. Gemilerimiz Hindistan'a kadar ilerledi. Osmanlı namı dünyayı tuttu. Fransa kralı 1. Fransuva bile kendisine yardım için büyük padişahımıza müracaat etti. Osmanlı padişahı kralları himaye etmeye başladı. Kahraman padişahımızın şanı gazalar ile arttı, ve yine gaza yolunda vefat etti. Macaristan'da Zigetvar kalesini kuşatırken irtihal eyledi. Askerleri cenazesini ağlaya ağlaya İstanbul'a getirdi.

2.1.54. Fazıl Mustafa Paşa

1- Fazıl Ahmet Paşanın küçük kardeşi, Fazıl Mustafa Paşa idi. Devletimizin en sıkıntılı zamanında sadrazam oldu. Düşman, memleketimizin içine kadar ilerlemişti. Devletimizin hali perişandı. Fazıl Mustafa Paşa gayet /64/ müdebbir davrandı. Bir sene içinde ordumuzu yoluna koydu. Az bir zamanda düşmanı memleketimizden çıkardı. Adaletten

ayrılmadı. Alım satımı düzeltti. Kiliselerden yıkılanların tamir edilmesine izin verdi. Müslüman ve Hristiyan, herkes kendisinden memnun oldu. Memleketi adaleti sayesinde yoluna koydu.

2- Vatanımızı büyük bir felaketten kurtardı. Bir senede parlak muharebeler kazandı. Kendi gayet cesurdu. Muharebede, kumandanın geride durması lazım olduğu halde, dayanamadı. Vatanı uğrunda canını feda etmeyi göze alırdı. Düşmana doğru atıldı. Alnından bir kurşunla vuruldu. Muhabere meydanında şan ile öldü. Vatan uğrunda ölmenin büyüklüğünü gösterdi.

2.1.55. Nevşehirli İbrahim Paşa

1- Osmanlılar Avrupa medeniyetini bilmezlerdi. Komşularının bilgisinden, marifetlerinden istifade etmezlerdi. Nevşehirli İbrahim Paşa milletimizi Avrupalılar gibi ilerletmeyi düşündü. Üçüncü Sultan Ahmet'e sadakatle hizmet etti. /65/ Padişahına kendisini sevdirdi. Bütün işleri eline aldı.

2- İbrahim Paşa memleketimizde kitap basmayı ilk evvel kabul ettirdi. Halkın fikrini açmaya çalıştı. İstanbul'u güzel saraylarla süsledi. Kendi de camiler, çeşmeler ve mektepler yaptırdı. Milletin bilgisini artırmak için Arapça'dan, Acemce'den güzel kitaplar Türkçe'ye tercüme ettirdi. Milletin fikrini açmaya çalışanları teşvik etti.

3- İbrahim Paşa en akıllı vezirlerimizdendir, merhameti ve insaniyeti meşhurdur. Zamanında lale çiçeği rağbet buldu. Kağıthane sefaları arttı. Halkta güzelliğe muhabbet uyandı. Fikirler bir kat daha inceleşti. Halkımız Avrupa'yı /66/ tanımaya başladı. Avrupa'nın ilerlemesinden milletimiz de istifade etti.

2.1.56. İbrahim Müteferrika

1- Osmanlılarda vaktiyle basma kitap yoktu. Kitaplar hattatlara yazdırılıyordu. Bunun içinde çok para veriliyordu. Birçokları para bulamadıkları için kitap alamazlar, cahil kalırlardı, Bu hal 3. Sultan Ahmet zamanına, yani iki yüz sene evveline gelinceye kadar sürdü. Sonra fikirler açıldı. Avrupa da kitap nasıl basılıyor, öğrenildi. Bunu ilk evvel bizde İbrahim Müteferrika anladı. Memleketimizde de aynısını yapmaya çalıştı.

2- İbrahim Müteferrika bu işe başlamazdan evvel sadrazam İbrahim Paşaya geldi, fikrini anlattı. İbrahim Paşa gayet zeki ince fikirli idi. Bu işin faydasını anladı, İbrahim Müteferrikaya yardım etti. O zamana kadar bu yüzden geçinen esnafın canı sıkılmasın diye Şeyhülislamdan bir de fetva aldı. O günden itibaren memleketimizde kitap basılmaya başladı.

3- İbrahim Müteferrikanın matbaası gittikçe ilerledi. Her kitaptan beser yüz, biner tane basıldı, Ucuz ucuz satıldı. Herkes kolayca kitap tedarik etti. Okuyanlar çoğaldı. İbrahim

Müteferrika vatanına büyük bir hizmet etti. 85 yaşında öldü, namı kimsenin zihninden çıkmadı. /67/

2.1.57. Alemdar Mustafa Paşa

1- Padişahlarımızdan III.Sultan Selim Osmanlıların ilerlemesine çalıştı. İstanbul da büyük mektepler açtı, zabitler yetiştirdi. Yeniçerilerin intizamsızlığı haddi aşmıştı; devletimiz yeniçerilerin yüzünden pek çok bozgunluklara uğramıştı. Sultan Selim yeniçerilerin yerine talim görmüş asker kullanmak istedi. Yeniçeriler ayaklandılar, Sultan Selim'i hal ettiler, yerine IV. Sultan Mustafa'yı geçirdiler.

2- Memleketini sevenler bu hale tahammül edemediler. O zamanlar Rusçukta Alemdar Mustafa Paşa vardı. Gayet hamiyetli, cesur bir vezir idi. O'na müracaat ettiler. Devletin halini anlattılar, Alemdar, ordusuyla İstanbul'a geldi. Topkapı Sarayı'nı kuşattı, Sultan Selim'i istedi. Sultan Mustafa'nın adamları çarçabuk Sultan Selim'in odasına girdiler, biçare padişahı gaddarane boğdular. Ölüsünü arz odasının önüne yatırdılar. Alemdar kapıyı zorladı, içeriye girdi. Birde ne görsün! Sultan Selim, taşlar üzerinde yatıyor! Alemdar bu manzaradan kendini gayb /68/ etti. Gözlerinden yaşlar döktü, Sultan Mustafa'yı hal ettirdi. Yerine II.Sultan Mahmut padişah oldu.

3-Alemdar Mustafa Paşa Sultan Mahmud'a sadrazam oldu, evvela memleketi güzel idare etti, sonra, evde zevk ve sefaya daldı. Düşmanları bundan istifade ettiler, Alemdar'ı gafil avladılar. Bir gün,ansızın yeniçeriler ayaklandılar.Alemdar Paşa'nın konağını kuşattılar.Alemdar artık kurtuluş olmadığını anladı.Bab-ı Ali'ye,konağına kapandı,yeniçerilere karşı kurşunla kendini müdafaa etti.Nihayet işin fenaya vardığını gördü,barut mahzenine indi.Bir atışta ortalığı berhava etti.Kendi de düşmanları da mahvoldu.Son nefesinde bile kahramanlığını gösterdi.Alemdar Mustafa Paşanın türbesi Soğukçeşme'de Alemdar caddesindedir.

2.1.58. II.Sultan Mahmud

1-Sultan Mahmud gayet cesur, azimli bir padişahı. Güzel yazı yazmaya merakı vardı. Memleket idaresinden anlardı.Sultan Mahmud'un bütün düşüncesi devletimizi ilerletmekti.Zamanına gelinceye kadar devletin başına bin türlü felaketler gelmişti.Moskoflar bize /69/ pek çok felaket etmişlerdi. Birçok yerlerimiz, kalelerimiz zalim Moskofların eline geçmişti. Buna da sebep yeniçerilerdi. Yeniçeri ordusu vaktiyle dünyanın en mükemmel askeri idi, şimdi o da bozulmuştu. Muharebeden kaçıyor, milletin yurdunu ve namusunu düşman eline bırakıyordu.

2- Sultan Mahmut bu korkak askerleri ortadan kaldırmadıkça, devletimizin rahat edemeyeceğini anladı. Avrupa orduları gibi bir ordu yetiştirmeye karar verdi. Evvela yeni

tarzda askerler yetiştirdi. Bunlara sadakatli ve hamiyetli kumandanlar tayin ettirdi. Memleketin nüfuzlu adamlarını da elde etti. Bir gün ansızın yeniçeri kışlalarını bu muntazam askere kuşattırdı. Bütün kışlaları topa tutturdu. Milletin başına bela kesilen yeniçerileri ortadan kaldırdı. Yeniçeri zulmünden bütün millet kurtuldu.

3- Sultan Mahmut bu parlak muvaffakiyetinden sonra yeni bir ordu vücud⁷⁰/ getirdi. Bu orduya Asakir-i Mansure-i Muhammediye denildi. Şimdiki muntazam ordumuzun esası işte bu ordudur. Ordumuz, milletin ırzını, canını, yurdunu koruyan mukaddes bir silahtır.

2.1.59. Mustafa Reşid Paşa

1- Sultan Abdülmecit zamanına gelinceye kadar memleketimizde büyük bir intizamsızlık vardı. Kimsenin malı, canı ve namusu emniyette değildi. Padişahlar istemediklerinin boyunlarını vurdururlar, valiler ahaliye zulüm ederlerdi. Müslüman ile Hristiyan'ın hukuku bir tutulmazdı. Zenginlerin malları sabit olunur, memlekette adaletle riayet edilmezdi. Milletimiz Avrupalılar gibi yaşamayı bilmezdi.

2- Sultan Abdülmecit'in veziri Sadrazam Mustafa Reşit Paşa idi. Gayet akıllı idi. Avrupalıların nasıl ilerlediklerini bilirdi. Bizim idaremizde Avrupalı gibi olmadıkça ilerlememizin imkan haricinde olduğunu anladı, milletin daima gerilemesinin sebebini meydana çıkardı. Bizde de, Müslüman ve Hristiyan, memleketin bütün tebaası rahat olmadıkça, halkın malı canı ve namusu emin bulunmadıkça, memleketin düzelemeyeceğine kani oldu. Osmanlı yurdunda da bunu temin etmeye karar verdi. /71/

3- Reşit Paşa bu kararını tatbik etmek için padişaha bir Hatt-ı Hümayün yazdırdı, bu Hatt-ı Hümayunu, saray içinde, Gülhane bahçesinde okuttu. O gün gayet parlak bir olay oldu. Müslüman ve Hristiyan herkes sevindi. Bu Hatt-ı Hümayuna, Gülhane Hatt-ı Hümayunu, konulan nizama da Tanzimat denildi.

4- Reşit Paşa memleketine bu hizmetle kalmadı. Devletimizi Fransızlarla, İngilizlerle birleştirdi. En büyük düşmanımız Moskoflarla muharebe etti. Silistre'de, Sivastopol da ordularımız bütün muharebeleri kazandı. Evlerimizde söylenen:

Sivastopol önünde yatar gemiler

Atar nizam topunu, yer gök inilder

şarkısı o zamandan kaldı. Osmanlıların Avrupalılar yanında kıymeti bir kat daha arttı. Bütün bu iyi işlere sebep Reşit Paşa oldu.

2.1.60. Kırım Muharebesi

1- Sultan Abdülmecit zamanında, idaresizliğimiz yüzünden devletimiz zayıf düştü. En büyük düşmanımız Moskoflar idi. Moskoflar bizim zaafımızdan istifade ettiler, yerlerimizi elimizden aldılar. Devletimizi günden güne küçük düşürdüler. Sultan Abdülmecit buna bir

çare bulmuştu. Memlekette Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında muhabbet uyandırmak, bizi de Avrupalılar gibi ilerletmek istemişti. Gülhane’de bir ferman okutmuştu. Herkes padişahın emrini dinlemiş çalışmaya başlamıştı./72/

2- Moskoflar bunu çekemediler. Bizimle harp etmek için bahane aradılar. O zamanlar sadrazam Mustafa Reşit Paşa idi; gayet akıllı, tedbirli bir vezir idi. Çarçabuk İngilizler ve Fransızlarla birleşti. Moskofların üzerine yürüdü. Askerlerimiz parlak muharebeler kazandı. Tuna boyunda, Silistre de kahraman Musa Paşa düşmanı durdurdu.

3- Moskoflar Musa Paşayı kuşattılar. Moskof generali kaleye hücum ile alamayacağını anladı. Nihayet Musa Paşaya adam gönderdi: Ben bu kaleyi ne mümkünse yapıp alacağım, imparatorumun emri böyledir. Beyhude kan dökülmesin teslim olun; dedi. Musa Paşada şu cevabı verdi. /73/

-Generaliniz bu kaleyi almak için imparatorunuzdan nasıl emir almış ise, bende ölünceye kadar müdafaa için emir aldım. Düşman bu cevaba karşı şaşırıldı. Kaleyi tekrar topa tuttu. Musa Paşa şehit oldu, Moskoflar bir adım ilerleyemediler. Bozgun bir halde geriye döndüler.

4- Askerlerimiz bu harpte büyük fedakarlıklar gösterdiler. Moskoflardan Kırım aldılar, devletimizin yüzünü ağarttılar.

2.1.61. Midhat Paşa

1- Midhat Paşa, memleketimizde hürriyetin uyanmasına hizmet eden büyük bir vezirdir. Midhat Paşa sadrazam oluncaya kadar memleketimizde hürriyet yoktu. Hiçbir kimse hakkını koruyamaz, istediğini yapamazdı. Milletin hakkına riayet edilmezdi. Bütün emirleri padişah verir, ahalinin bundan memnun olup olmadığına bakılmazdı. Halbuki sair milletlerde bu böyle değildi. Onlar da milletinde hakkı gözetilirdi. Kurulların yanında bir de meclis bulunur, bu meclise milletin vekilleri toplanırdı./74/ Ahalinin işleri vekilleri tarafından görülür, kurullar ondan sonra bu işleri tasdik ederlerdi. Milletin bu suretle idare edilmesi için bir kanun yapılırdı. Buna Kanun-i Esası derlerdi. Bu idareye de Meşrutiyet denirdi.

2- Midhat Paşa bizi de Kanun-i Esası ile idare etmeyi düşündü. Bu suretle idare olunursak Avrupalılar gibi ilerleyeceğimize kani oldu. Gece gündüz çalıştı. Memleketimizde Kanun-i Esası ilan edildi, millete hürriyet verildi. Herkesin hakkına, malına ve canına riayet edildi, milletin vekillerine mebus denildi. Bu mebuslar bir mecliste toplandılar; buna da Meclis-i Mebusan namı verildi.

O zamanlar padişah, 2. Sultan Abdülhamit’ti.

3- Sultan Abdülhamit evvela bu meclisin toplanmasına müsaade etti. Sonra, kendi nüfuzunun azaldığını gördü, bunu çekemedi. Meclis-i Mebusanı dağıttı. Midhat Paşa da gözden düştü. Midhat Paşanın emekleri berhava oldu. Millet eskisi gibi sıkı altında ezildi.

4- Sultan Abdülhamit Midhat Paşayı affetti, İzmir Valiliğine yolladı. Kendisine bir türlü emniyet etmedi. Nihayet uydurma bir bahane ile sürgüne yolladı. Orada da rahat bırakmadı. Biçare Midhat Paşa, bir gece hapisanede boğuldu. Milletin hürriyet sayesinde ilerlediğini görmek kendisine nasip olmadı. /75/

2.1.62. Osmanlı-Rus Harbi

1- Kırım Harbinden sonra Moskoflar yine rahat durmadılar. Bozgunlukların acısını çıkarmak istediler. Memleketimizdeki Hristiyanları ayaklandırıdılar, vatanımıza yürüdüler, Balkanlara kadar ilerlediler. O zamanlar Balkanlarda düşmanı durduran, Osman Paşa idi./76/

2- Osman Paşa Pilevne’de istihkamlar yaptı. Önüne topraklar yığdı. Düşmanın topuna tüfeğine aylarca karşı durdu. Ara sırada kaleden dışarıya uğradı. Düşmanı kılıçla tüfekle tepeledi, düşman Pilevne’yi kamilen kuşattı. İçeriye yiyecek bırakmadı. Osman Paşanın askerleri yiyeceksiz kaldı. Moskoflara namusuyla teslim oldu. Düşman bu yüzden pek çok vakit ve bir çok asker gaip etti.

3- Moskoflar Pilevne’den sonra ilerlediler. İstanbul önlerine kadar geldiler. Bizi kendileriyle uzlaşmaya mecbur ettiler. Elimizden güzel yerlerimizi aldılar, devletimizi zayıf düşürdüler. Atalarımızın kan dökerek aldıkları yerleri Bulgarlara, Romanyalılara, Karadağlılara verdiler.

2.1.63. 10 Temmuz, Trablusgarb

1- Memleketimizin bu felaketlere uğramasına Sultan Abdülhamit’in çok tesiri oldu. Abdülhamit halkın fikri açılır, beni padişahlıktan indirirler diye korktu. En güzel kitapları yasak etti. Hürriyeti ağzına alanı sürdürdü. Etrafına hafiyeler topladı. Milleti kendisine düşman bildi. /77/

2- Memleketimiz bu sıkı altında gözünü açamadı. Avrupalılar ilerledi, biz ise daima geriledik. Bu halimiz kalplerinde vatan duygusu olan gençlerimiz uyandırdı. Birçoğu Avrupa’ya kaçtılar, orada bir cemiyet yaptılar. Milleti kurtarmak isteyenler bu cemiyete girdiler. Zabitlerimizden birçoğu da bu cemiyeti ilerlettiler. Kuvvetlerini gittikçe artırdılar. Nihayet bir gün 10 Temmuz’da Abdülhamid’e karşı ayaklandılar. Millet Meclisini, millete hürriyet vermesini istediler.

3- Nihayet hürriyeti aldı, düşmanlarımız endişe içinde kaldı. Bulgarlar krallıklarını ilan ettiler. Nemseliler Bosna-Hersek’i elimizden aldılar, birdenbire kuvvetlenirsek ellerinden bu yerleri alırız diye korktular.

Memleketimizde herkes hürriyetin tadını anladı, millet çalışmaya başladı. Fakat az zamanda milletin beynine nifak düştü. İtalya bu fırsattan istifade eyledi. Trablusgarb'a haksız yere hücum eyledi. Trablusgarp pek uzakta, donanmamız İtalya donanması kadar mükemmel değildi. Trablusgarb'ı müdafaa için donanma gönderemedik. Bereket versin ki kahraman zabitlerimiz karadan gittiler, oradaki Müslüman kardeşlerimizle birleştiler, vatanımızın bu parçasını düşmana karşı müdafaa ettiler. Kendilerine kuvvet gönderilemediği için nihayet teslim etmeğe mecbur oldular. Donanmasızlık bizi bu felakete düşürdü. /78/

2.1.64. Balkan Felaketi

1- Balkandaki devletler bize hücum için bu fırsatı gözettiler. Rumeli'ni aralarında paylaşmak istediler, köylerimizi çetelerle yaktılar, Müslümanları kestiler. Gafletimizden istifade ettiler, hepsi birden üzerimize yürüdüler. Ordumuz mükemmel değildi. Harbe iyi hazırlanmamıştı. Askerlerimiz Rum elinde yalnız Lüleburgaz da Bulgarları durdurdular. İşkodra'yı, Yanya'yı, Edirne'yi fedakarcasına müdafaa ettiler. Nihayet düşmanın kuvvetine dayanamadılar, birer birer teslim oldular.

2- Bulgarlar Çatalca'ya kadar geldiler. Daha öteye geçemediler. Osmanlı sebatı karşısında durakladılar. Bu sırada düşmanlarımızın da arası bozuldu. Vatanımızı paylaşamadılar. Yer yer yine hücum ettiler. Ordumuz bu fırsattan istifade etti. Edirne'ye yürüdü. Güzel Edirne'yi almaya muvaffak oldu. Nihayet Avrupa'nın büyük devletleri bizi düşmanlarımızla uzlaşmaya mecbur ettiler. Bütün Rum elini aldılar. Elimizde yalnız Edirne kaldı. Midilli, Sakız gibi en güzel adalarımızı Yunanlılara verdiler. Devletimizi zayıf düşürdüler.

3- Balkan felaketi bizim için büyük bir musibet oldu. Osmanlı milleti böyle perişanlık görmemişti. Atalarımızın 150 senede aldıkları yerler birkaç ayda düşman eline geçti. Kahraman padişahlarımızın mezarları elimizden çıktı. Düşman, Müslüman kardeşlerimizi kılıçtan geçirdi. Çoluk çocuk perişan oldu. Askerlerimizin pek çoğu koleradan, açlıktan kırıldı. Geceyi gündüze katalım, bu felaketleri tamire uğraşalım.

2.1.65. Harb-i Umumi

Balkan harbi sulhü biter bitmez 1330 senesi Ağustos ibtidasında Harb-i Umumi başladı. Buna Avrupa'nın, Asya'nın bir çok hükümetleri iştirak etti. İkinci senesinde biz de dahil olduk. Çanakkale de parlak bir müdafaada bulunduk. Neticede Almanya, Avusturya, Türkiye ve Bulgaristan mağlup oldu. Rusya inhilal etti. Bu harbin sulhü /79/ harp müddeti kadar uzadı. Bir çok haksızlıklar yapıldı. Avusturya ve Türkiye imparatorlukları parçalandı.

Pek kıymetli topraklarımız, şehirlerimiz düşman elinde kaldı. Avrupa hak ve adaletle iş göreceği yerde zulümle, cebirle boğazlama sulhleri yaptı. Allah encamını hayr eylesin.

2.1.66. Vatanını Sev

1- Vatanını sev, çünkü; bütün atalarının kemikleri bu topraklarda gömülüdür. Onu daima ileriye götürmeye, parlatmaya çalış. Bizi besleyen büyüten vatandır. Ona düşman ayağı bastırma. Vatanının güzel bağlarını, şirin bahçelerini, yeşil ormanlarını gümüş gibi akan ırmaklarını, ulu camilerini, mübarek türbelerini korumak için göğsünü siper et.

2- Vatanımız pek büyüktür, dünyanın en güzel yeridir. Harb-i Umumi sulhünden sonra elimizden pek çok yerler alındı. Fakat bu yerler kalben bize bağlıdır. Bizim hayatımız, namusumuzda oraya bağlıdır. Vatanımızı büyütenler, kahraman dedelerimiz, cesur padişahlarımızdır. Onların işledikleri iyi işleri bil, sende onlar gibi olmaya çalış.

3- Bil ki, dünyada ilim olmadıkça, marifet olmadıkça yaşamak kabil değildir. Ecdadımız güzel vatanımızı bu sayede büyüttüler. Sende bilgi sahibi olmaya bak, onlar gibi vatanına hizmet et. Gece gündüz çalış.

4- Milletini sev. Müslümanlık için, insanlık için uğraş. Trablus felaketi, Balkan muharebesi, Harb-i Umumi musibeti zihninden çıkmasın.

5- Şunu da bil ki, düşmandan öç almak, bilgi ile çalışmakla olur. Milletinin tarihini oku. Atalarının büyüklüğünü gör. Onlardan ibret al. Vatanın çektiği felaketleri gözünün önüne getir. Onları tamire çalış. Felaketten yılma. Türk milleti her felakete göğüs gerer. Sen de milletinin büyüklüğünü göster.

6- Vatanında yaşayan dindaşlarıyla kardeş ol, onlarla seviş. Onlarla çalış. Vatan kuvvetle korunur. Kuvvet birlikle olur./80/

2.2. SONUÇ

Tarih öğretiminde hikayeleme öğrenci merkezli ve aktif öğretimde kullanılabilecek önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu edebi ürün aracılığıyla, öğrencilere tarih bilinci, zaman ve kronoloji anlayışı, kanıtları değerlendirme, geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabilme gibi niteliklerin kazandırılması mümkündür. Ayrıca hikayeleme açısından insanların farklı bakış açılarının olduğu da gösterilebilir.

Ayrıca gerçek yaşamdaki durum ve problemlerle öğrencileri yüz yüze getirerek, onların kendilerine sunulan olaydaki durumları tahlil etmesi ve problemleri çözmeye çalışması esasına dayanan örnek olay etkinlikleri, tarih öğretiminde kullanılabilecek önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih derslerindeki örnek olay etkinlikleriyle öğrenciler, problemi tespit, hipotez kurma, verileri tahlil etme, sebep sonuç ilişkisi kurma ve sonuca gitme gibi pek çok temel niteliği kazanabilirler. Yani bu şekilde öğrenciler, hem tarihi konu ve hadiseleri öğrenmekte, hem de çağımız insanının sahip olması gereken temel nitelik ve becerilerin bir kısmına sahip olmaktadır.

Elimizdeki eserin yazarı, tarihçilerin ve tarih eğitimcilerinin referans kaynağı olan Ahmed Refik'in popüler bir tarihçi olarak kitaplarında tarihi roman havasını da hissettirdiğini söyleyebiliriz. Bilim adamı olarak tarihçi belki tarihî romanı küçümseyebilir, ama bir tarih eğitimcisi, tarihî romanı kullanım gereksinimi duyar. Çünkü içinde coşku ve heyecan olmayan hukuk ve siyaset bilimi kitaplarını andıran tarih ders kitaplarının sıkıcılığını, böyle bir alternatif metin ile gidermek, tarihî roman aracılığıyla geçmiş zamanda yolculuk yaptırmak gerekir. Tarihçi yazdıklarında doğru bir tarihi bilgi ve cazip bir edebi tarza sahipse, halkın büyük kesiminin özellikle çocukların kitaba konu olan insanların ne hissettiği, nasıl yaşadıkları, ne giydikleri ve nasıl konuştukları gibi detaylarda bilgi edinmesini sağlar. Tarih incelemelerinde romanın veya bu tekniğin kullanıldığı tarih kitaplarının potansiyel bir güç olduğunu ortaya koymakla birlikte, eleştirel düşünmeye ve tarihçi gibi düşünmeye pek yönlendirmediğini söyleyebiliriz. Mesela öğrenciler, çok iyi yazılmış bir tarihî romanda anlatılanların doğru olduğunu düşünmeye meyilli olduklarından, her hangi bir metine eleştirel yaklaşımda bir eğitimcinin aracılığına ihtiyaç duyabilir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, kendisine tarih bilincini bir tarih öğretmenin değil de, Yahya Kemal'in verdiğini yazabilmesi de göstermektedir ki yukarıda anlattığımız tarih eğitimindeki metodlar çerçevesinde yapılan tarih çalışmaları daha başarılı olmaktadır. Ahmet

Refik'in bu ve diğer eserlerinde bu metodları kullandığı ve halka daha kolay ve ustalıkla ulaştığını görebiliriz.

Yazar tarafından çocuklara yönelik olarak yazılmış olan bu eserde, çocuklar için milli kültür ve benlik oluşturmak amacıyla bilinmesi gerektiğini düşündüğü şahsiyetlere yer vermiştir; başta Osmanlı padişahları olmak üzere Osmanlı dönemi devlet ve ilim adamları , İslam dininde önemli sayılan birçok din ve devlet adamları ile bazı Türk büyükleri. Bunlar tarihi şahsiyetlerini ve önemlerini özetleyen belirli olaylar çerçevesinde hikaye edilerek anlatılmış, arada bazı tarihi hadiseler de özel önem atfedilerek değinilmiştir.

Kitabın giriş bölümünde Milletimiz, Vatanımız başlığıyla okuyuculara yazılanlar kitabın maksadı açısından bir ana fikir vermiştir. Müslüman Türk milletine ve Osmanlı ceddine vurgu yapılmıştır.

Kitapta tarihi kişilikler anlatılırken, kendilerini tarihe mal etmiş özelliklerine ilişkin bir olay kısaca hikaye edilmiştir. Tarihi şahsiyetlerin devlet millet ve dinleri için gösterdikleri fedakarlıklar öne çıkarılmış, hayat hikayelerine girilmemiş, haklarında meşhur olmuş olaylar anlatılmış ve kişilerin belli özellikleri ile hatırlanmaları amaçlanmıştır. Bu şekilde okuyanların kolay anlamasına olanak sağlanmıştır. Kişi ve olayların tarihi olarak eleştirilecek yönleri varsa bu hususlar anlatılmakla yetinilmiş, tarihi bir vaka olarak bırakılarak değerlendirmeye girilmemiş ve yönlendirilme yapılmamıştır. Türk tarihi açısından anlatılan tarihi kişilikler ve olaylar ilk çağlara kadar uzanan bir süreç içinde değil İslam tarihi ile başlayan bir süreçte anlatılmış ve Türk tarihi de Müslümanlıkla ilişkilendirilmiştir. İçinde bulunan milli ve tarihi sürecin İslam-Türk tarihi olduğu gösterilmiştir. Yazarın şu cümleleri bu hususu doğruladığı gibi, bu tercihin bir bilinç oluşturma gayreti olduğu söylenebilir. “Müslümanlık Türklerin zekasını meydana çıkardı. Türk zekası, Müslümanlık sayesinde maarifler gösterdi.”

Anlatılanlar tümüyle tarihi olarak belirli bir kronolojik sıralamaya tabi tutulmamıştır. Ancak belirli bir sıralama ile anlatılması icap eden kişiler mesela Osmanlı padişahları gibi kronolojik olarak anlatılırken aralarda Osmanlı denince akla gelebilecek devlet ve ilim adamları yaşadıkları, genelde tarihi ve özelde Osmanlı devleti ve milletini derinden etkileyen tarihi olaylar da etkiledikleri dönem içerisinde anlatılmıştır.

Yazar kitabın son bölümünde bir tarih kitabına özgü olmayan bir şekilde kendisinin tarih anlayışı açısından ve içinde bulundukları zaman diliminde devlet ve milletçe bir kayboluş yaşadıklarından eski günlere melankolik bağlılık ve tarihi bir sorumluluk duygusuyla okuyucuya seslenmiştir. “Şunu da bil ki düşmandan öç almak bilgi ile çalışmakla olur. Milletinin tarihini oku atalarının büyüklüğünü gör, onlardan ibret al, vatanın çektiği felaketleri gözünün önüne getir. Onları tamire çalış. Türk milleti her felakete göğüs gerer sen

de milletin b y kl  n  göster.” “Vatanımızı b y ltenler kahraman dedelerimiz, cesur padi ahlarımızdır. Onların işledikleri iyi i leri bil. Sen de onlar gibi olmaya  alı .” Yazar burada kitaba ilişkin tercihlerini de açıklamış olmaktadır.

Tüm bunlara ilişkin son olarak söylenebilecek şey ise, yazarın eserini yazarken anlattı  tarihi olaylara vukufiyetini artıracak bir yakınlıkta olması nedeniyle tarihi hadiseleri daha doğru anlatabilmesi, aynı zamanda da olayları objektif olarak değerlendirebilecek bir bakış açısını bulabileceği bir mesafede durabilmesidir. Yazar Osmanlının geçmişte kalan büyük günlerine, elden giden memleket topraklarına büyük bir  zlem duymakta, yeniden o günlere ula abilmeyi umut etmekte ve bunun da muhtemelen kendisinde ve çevresinde artık uyanmı  olan Türklük mili bilinci çerçevesinde hareket etmekle olabileceğini düşünmektedir.

حضرت ابوبکر دی. حضرت ابوبکر مسلمانانہ چوق خدمت ایدنلر دندی. طوغرولوق، اللہ اسرارینہ اعلیٰ ابله کنیدینی هر کسمودورمشدی. حضرت ابوبکر خلیفه اولدینی زمان اهلانی طوبلادی، اولتوره شو نصیحتری وردی:

— ای اهلای! اینکورد لایق اولدینیم سالله خلیفه کولدم. انی اینی کوردسم بکاردیم ایدیکز. فنا یارسام طوغرولوق کز، اللدن هرشی کلنلره طوغرولوق سوللمک بر فداکارلقدور، کزله ملک اهلاندور. ضعیف وقوی بجه بر دور، هر کسی بر طوغرولوق ایسترم. شاید اللهک وینیمبرینک امرلرندن طیشاری چیقاجق اولورسم سزده بی دیکلمه پیک.

۲. حضرت ابوبکر اهلای به عدالت ایتدی. هر کسک حقق قوردی. کیمسینی ایچیمه دی. زکیکن دکلدی. ملک خیزیمسندن کنیدینسه ورین نقسه ابله کچیبوردی. هر کس کبی ساده یاشاردی. ملت کنیدینسه بر دوه، بر کوله، برده قتلان ورمشدی. وفات ایتدیکی زمان اولتوره برلریه تسلیم اولوندی. حضرت ابوبکر نقسه بی ندانک ایچون تجارت ایدردی. کنیدینسه قیین اولونان یاده، تجارتله مشغول اولوبده اهلایک اینلری بو ز اوستی طالاق ایچون ور یلردی.

حضرت عمر (رضاء عنه)

۱. حضرت عمر دائماً طوغرولوقه ایش کوردردی. اهلانی عاتقله

ملتزمه و طنمز

۱. وقیلله عالم بو کوردیکمز کبی دکلدی. پئناسکی زماندن بری دکیشه دکیشه بو شکله کوردی. انسانلر کینکجه ایرلله دیلر. ایشته عاتلک ناسل دکیشدیکینی، انسانلرک ناسل ایرلله دکلرخی بزه تاریخ اوکرمیز. انسانلر چالیشق ابله، یلکی ابله ایرلله در. بر عاتلکمه اولورلن انسانلر بر عاتله کیدر. هبسنه بردن ملت درلر. ملک اولورودینی، یاسادینی بر، وطنی در.

۲. وطنلرک باباسی پادشاهموردر، بوتون مسلمانلرک یشیمور و کیدر. پادشاهلرک ویزم جنسن تورلدر. پادشاهلرک جیدی عثمان غازی در. بودلوق تورلن اودد. بوتلک ایچون بزه تورلک ملتی، دولتوره عثمانی دولتی درلر. آنالریزک وطنلره ناسل خدمت ایتدکلرخی یلمه لی بزر. مسلمانلی ایرلله تن، تورکلک ایچون اوضراشان بو بولک آدملریزی کوزیزک اوکمه کتیرمه لی بزر. پیغمبر سزدن صوگر اکلن، مسلمانلره چالیشان خلیفه لر بولک بو بولکلکخی، حتی بزه قتلان ایدنلر آدملرک یلمه یاساتی اوکرخی، اولردن عبرت آلی بزر.

ابوبکر الصديق (رضاء عنه)

۱. حضرت پیغمبر وفات ایتدیکی زمان برینه کچنلک بو بولک خلیفه

ایچون کیچە پارلری سوغاقلری طولا شیردی . نظر ندە ھس کس بردی .
 کولەسنی یلە کندیللە بر طوتاردی .
 قدس شریفە کیرەجکی زمان ، دودە کولەسلە نوبتاشە ینیشدی .
 قدس شریفە یاقلاشیدینی سرەدە نوبت کولەسنە کلدی ، حضرت عمر
 کولەسنی دودە یندیردی ، کندیس یلا اولوق شەرە کیردی .
 حضرت عمر زماندە ، مسلمان اولایان صرب امپرلرندن بری مدینە
 منورەپە کلدی ، کەبەنی زیارت ایدرکن باشقە قیلەدن بر آدم آنکیئە
 باصدی ، امپر قیزدی ، او آدمە حدلە بر طوطاقت ایندیردی . طوطاقت یمەن
 آدم درحال حضرت عمرە شکایت ایندی ، حضرت عمر امپری چاغیردی .
 کندیسە شو سؤالی صوردی :
 — بو آدمە نیچون اوردلک ؟
 — یا امپر الومنین ! بو آدم نەم آنکە باصدی ، ندە اوردە ، کەبەپە
 حورمت ایتسە ایدم ، قیجملە قافاسنی قیراجقدم .
 — قیجکلکی کندک سولەدک . ھای ! او آدمک کوکلنی باب . شاید
 پاجا یاقی اولورسەک ، ندە اوکا سکلا اورماسی ایچون اسر ورەچکم .
 — یا امپر الومنین ! بو ناصل اولور ؟ بنا امپر ، او ایسە عادی بر آدم .
 بونک اوزرینە حضرت عمر شو جورانی ویردی :
 — مسلمانلەدە ایکیزدە برسگنر . بر مسلم دیکر بر مسلمدن آنجق
 عیادتی ایلە ، حییتی ایلە اوستون اولایلیر ، باشقە دولو اولامان .

۲ . حضرت عمر دائماً آزالە قاضت ایدردی . عار بەدە آلە کچن مالدن
 بر شی آلازدی ، بردفەد شمتدن آلیان یقن ساملرخی ھس کسە طالعاندی .
 کندی حصەسە بر پارچە دو شیدی . بو پارچە اواب پاتاپە قشەدیک
 ایچون اوغلانک حصەسنی آلدی ، آرقسنە اولە بر اشاری دیکبرە ییلدی .
 حضرت عمر طوطاقلنی الیا پارلاق صورندە پایدیران خلیفەدر . کەسەلک
 حقنی یزردی ، آرقسنە اون ایکی برندن یامالی کو ملک کیردی .

حضرت عثمان (رضی اہ عنہ)

۱ . حضرت عثمان اسلامیتە پک بو بونک خدمت ایندی ، اولری قرآن
 کیم دویلر اوزرینە یاز یلیردی . حافظلر طرقتدن ازرلە یوردی . حافظلر دە
 بر چوق غزالر دە شید اولیلر . حضرت عمر قرآنک عافقە اولو نامە جانی
 آکلادی . بوتون آیتلری طولا لاندی ، مصحف شریف وجودە کلدی .
 حضرت عمرک وفاتندە بو مصحف شریف قیزینە قاشتسدی ، نسخەلری
 ھس طرفە دانغیلندی . حضرت عثمان زماندە قرآن کریمک بعض
 برلری باشقە دولو اوقونوردی . حضرت عثمان بو آریلنی قالدیرمق ایستەدی .
 حضرت عمرک قیزندن مصحف شریفی آلدی ، نسخەلرینی چوغا لاندی .
 اوربرلرینی کاملاً یالقدیردی . او آتندن ایجارا قرآن کریم ھریرە بر اولدی .
 حضرت عثماندە (جامع القرآن) یعنی (قرآن طولا یلایان) دینلیدی .
 ۲ . حضرت عثمان پک باشلیدی . طیتی حلیم ویا واندی . اقرباسی

دېە باغپىردى. عىسكىركىڭ بىر قىسمى يۈرۈمەدى. ھىزىرت ئالى طلورمايە ئىپور اولدى. مەلۇمە، بۇ سۈرۈلە يۈرۈلە بىر يۈزغۈ ئىقتىدىن قورۇلدى. بىكى طرف مىذاكرەبە قورۇلدى. كىندىلەرنە بىر وكىل ئىمىنلىتىلدى. بۇ وكىلەر خىلفەلىككە كېمە قالاچىنى كىسە بىرە جەكەردى. ئىپات مەلۇمەلىك وكىلى بىر جەلە قورلايدى. خىلفەلىكى مەلۇمەبە قازاندىردى. ھىزىرت جەلىك ئىقۇدى قېرىلى، دىشىنلىرى چورقالدى. ئىپات شەيدى ايدىلى.

۲. ھىزىرت ئالى ۋە ئالدارجسۇر بىر خىلفە ايدى. جەلەبە ئىزالايتۇردى. طلورۇرۇلەندە ئۇنە ايدى. ھىتىن غىرى بىر ئىيلىردى. يۈرەكى غايت ئىقۇدى. ھىر ئىشى ئىچىقە سۈيلىردى. غايت ئالدى. ھىتىن رسول اكوم، بىن عىلىكە مىدىيەسى ۋە ئىنى ئىرىم، ئالى دەلە ئىشەركە ئالپىدىر، دىشىدى. ھىزىرت ئالى بىكەنلەر ۋە ھىزىرت ئىمبىركە ۋە ئالدىن مىسۇكرە، خىلفەلىكى اوڭا ئىسب كورمىلدى. ئىلىك قىم اعلىق دە ئىمبىركە سىنە ئالىم اولشەر، ھىزىرت ابو بىكرى خىلفە ئالپلاردى. ايشە بۇ سىدىن اهل اسلام (ئىنى) ۋە (ئىنى) دىيە بىكى مەنبە ايرىلدىر.

ھىزىرت ھىسەن (رىئەئە)

۱. ھىزىرت جەلىك بىكى اوڭلى قالدى: ھىزىرت ھىسەن، ھىزىرت ھىسەن، ھىزىرت ئالى بىر طرەدار اولالار ھىزىرت ھىسەن كىندىلەرنە ايدىر ياپىلدىر. ھىزىرت ھىسەن غايت مەلۇمەدى. او زىماللەر خىلفەلىكى عافىلە ئىپور بىر آزار

پىك سۈردى. وللا ئىلەر اولئىرى ئىمىنلىدىردى. ھىزىرت ابو بىكر ۋە ئىمىر زىماللەندە بۇ سالىر كورۇلمەشەدى. بۇ سىدىن اهللى عىسانلىتىلدى. ھىزىرت عىلىك ئۆزى قورشايدىلەر، خىلفەلىكى قزان كىرىم او قورۇكن شەيدى ايتىلدىر.

ھىزىرت ئالى (رىئەئە)

۱. ھىزىرت ئالى غايت دىكى ۋە مىر قان ساجىدى. بىر دىشىنى ۋاردى: مەلۇمە. مەلۇمەلىك مىقەدى خىلفە اولاندى. مەلۇمە ۋە ئىشە بىر ھوق خلق طرۇلادى. ھىزىرت عىلىك قانلى كورمىلىكى اهللى بىر كۈستردى. اهللى اسلامى غىلەبە كىيەردى. ھىزىرت ئالى ۋە مەلۇمەبە ئىپور كۈندەردى: — بۇلە خىلافت ئوغلى ئىپور بىرە مەسلمان قانلى دۈكىلم، ياللىز ايكىمىز چارپىشام.

دېدى. مەلۇمە جىسارت ايدەمەدى:

— ئالى ايلەشەدى بىر قەدىر كىم باشە جىقىش كە، بىن چىقارمى. اولىك مىراي، قورلاچە بىن اورقاندىن قالدىرمى!

دېدى. ئىپات بىكى طرف عارەبە بىر ئىشەدى. مەلۇمەلىك عىسكىرى بۇزۇلدى. مەلۇمە عىسكىرلەرنە اوكرەندى: ھىسەن دە مىزانلىرىلىك اولچىلەرنە قزان كىرىم آسەلدىر. ھىزىرت جەلىك عىسكىرلىرى بۇ سالى كورۇنچە طلوردىلەر. ھىزىرت ئالى چارچاق جەلەنى آكلادى:

— انا ئىلىك بۇ بىر جەلە!

اولدین زمان ، مکده رسول اکرمک بلک چوق دشمنلری واردی و
الآن پتره جالارلادی . بولزه مشرک یزدی . حضرت حمزه مشرک لردن
قورقاردی . حضرت پیغمبره دائما یاردم ایدر ، بولنده جانی فداان
چکینزدی .

۲. حضرت حمزہ صہبائہؓ بولتووردی . اے صوٹ بولتو باندنی ، احد
ضراسیدی . احد ، مدینہ منورہ جو ارندہ بر طلائع اسیدی . حضرت
حمزہ بو عمار بہدہ بوجوٹ ایا راتلور کو ستردی . مشر کلر دن اوکھ کلنی پرہ
سردی . عمار بہٹک فارغاشالی انساندہ شہید ایدلی . حضرت حمزہؓ
شہید ایدن وحشی ، حمزہؓک جسدنی یاددی ، چکر لرنی چیتاردی .
حضرت یغفورؓک دشنی ابو سنیاک زوجہستہ ویردی . حضرت حمزہؓک
چکر لرنی ابو سنیاک زوجہسی جانور لگی یددی .

ابو ایوب الانصاری (رضیاء عنه)

۱. ابو ايوب الانصاري، حضرت ينفيرك مهاندايدى. رسول
اكرم مدينه منوره يه كلجه، اولغايت، مسافر اولشدى. حضرت ينفير
مكدن مدينه يه كلدى، مدينه خلق سويى. شهره عادانا بارام اولدى.
بوتون چوقچر وتاپىر سوتالار دو كولى. رسول اكرم كىكك ايتك
او كندن كىكك: «بوتورلك، پاسوللار، ديورلر، دوه سىك يولا رىدن
صلوتتورلر، دوزىر مكر چالشيورلردى. دوه سىك دوقورخولقجه، رسول

سرت الوثق لازمدی . حضرت سادیه کونجی چایه لکه یکشده .
نهایت موق اولدی . حضرت حسن امارتی سادیه به برافدی . کندیه
یت المالد پاره آله راضی اولدی .

[illegible]

حضرت حمزہ (رضی اللہ عنہ)

۱. حضرت حمزہ رسول اکرمؐ کو جو پہلا سیدنا، حضرت حمزہؓ مسلمان

اکرم: «او کا طوقو غایب کنز، او مأمور ددر. الله طرغندن مأمور اولدینق
یره کیدیور. طوروگز، باقام، زهیه کیده چلک؟، جیوردی. دوه،
اولا بوش صر صبه چو کدی. تکرار قالقدی، بودفه حضرت خالک
اؤینک او کنه چو کدی. رسول اکرم دوه دن ایندی. ابو ایوب الانصار یلک
اؤینه مسافر اولدی. ابو ایوب یلک شرفی آردی.

۲. حضرت پیغمبرک وفاتندن صو کر ا بو ایوب، خلیفه زمانده،
مسلمانلارک ایرله مهنه یاریم ایندی. پلک اختیار اولدینق حالده، قوجه
بر مسلمان اردوسیه استانبولی قوشا تابه کلدی. آونسرای طرغزنده،
سورزه قارشى مجموعل اجرا ایندی. نهایت خسته لقتدن وفات ایله دی.
چارک: بصدی او جواره کومولدی.

۳. او لاریچندن سکر یوز سنه چکدی. حضرت خالک مقدس مرادی
غائب اولدی. فاتح سلطان محمد خان استانبولی آلدینق زمان علمدان آق
شس الدین حضرت کوری مرارک برنی رو یاستنده کوردی. پادشاهه
سوله دی. مرار مبدانه چیقارلدی، اوزرینه گوزل بر تر به پایلدی.
او کوزندن اعتبارا مسلمانلر حضرت خالک تره سفی زیارت ایدرلر.

خالک بن الولید (رضاء عنه)

۱. خالک بن الولید، رسول اکرمک سردارلر دندی. بیخیلکده
یکتا اییدی. سوار پرورداده اقتدار کورستر بردی. مسلمانلارک ایرله سی

ایچون پایلان عارب لره هبسنده بولوندی. جبارق ایله، طوضرواقی ایله
اولا حضرت پیغمبرک، صو کر ا بورتون جلیقه لره محبتی قازاندی. یالکر
حضرت عمر زمانده، بر آزدنت کورتر دیک ایچون، کوزدن وشدی.
فقط خالک بن الولید بوزندن تاثر اولادی، غیرته خلل کتیرمه دی. خلیفه لک
امریخی دائما دیکلیدی، بو بولک بر اطاعت کورستر دی. حضرت عمرک
کوزینه کیرمک ایچون دها زیاده چالیندی.

۲. خالک بن الولید، بو قدر عارب لره بولوندینق حالده، کندیسنه
هیچ برشی اولادی. نهایت، اولوم و شکندنه، ایلجه اولدی. حتی روحی
تسلیم ایتعدن اول، بو اولوشنه کندی ده سیقیلدی:

«بو آنه کلنجیه قدر یوزدن قفسله عارب لره بولوندم. وجودمده
قیلیج، سزراق، اوق یاده سی بولونعاق بر قاریش بر قالادی. شیمیدی
بوله یاقاده اولور بوزم.»

دیدى. وفاتنده، انى، سلاطری و چار یسندن باشقه ملک چیتما دی.

سعد بن ابی وقاص (رضاء عنه)

۱. حضرت پیغمبر زمانده پادایان سردارلردن بری ده سعد بن ابی
وقاص ایدی. مسلمانلردن ایلاک اوکجه اوق آتاک، سعد بن ابی وقاص دور.
سعد، هر آیدینق اوق راست کتیر بردی. حضرت پیغمبر ابی وقاصی
تسویق ایچون:

— سکا آتام بابام فدا اولسون!

بر جو قز بر لر آندی. ابو عبیده غایت شجیع، فداکار و عادل دی. ملک کلتری
عدالتی ساهیستند قبیض ایدردی. ابو عبیده اهل عمار به ایدزد و شستلر، و روملردی.
اوز مانلر استانبولده او طوران روملرک ملک کلتری شاهه قدر بویومشدی.
ابو عبیده روملرک اردو لرخی یگندی، جمله سته عدالت کوستردی. اداره سته
کیرن خلقی عنون ایتمدی. بوسایه ده اسلام ملک کلتری بویومشده یومش اولدی.
۳. ابو عبیده غایت ادرملی و فاضل کاردی. انه کین ثروته اسلام کوز

دیگزیدی . وفاتده بر عطاقم سلاخی ، بر قویون پوستی ، برده صو دستیی
اسلامینک الیک دورمل نده جبارن ، عدالتی و صداقتی ایلخو نه اولدی .

ابو مسلم خراسانی

۱. ابو مسلم و شجاعیله و فداکارانیله قوچه بر دولت بیدانه قویان قورمانلاردند. ابو مسلم و خراسانی بر سراج چرافیدی . زمانك خلیفه ی امویلدن مر واندی . مروان و طالعمر بر حکمداردی . اسلاملر بو دودده ایکیه آبرملردی: بر قسمی حضرت علی اولادینك خلیفه اولاسی ایستورلردی، بر قسمی ده حضرت عباسك اولادین . نهایت مملکتده عسبان چندی و ابو مسلم عباسلردن طرفه یکدی . جسانیله هر طرفه غلبه چالدی . عسکرک قومانداننی آینه آلدی . خلیفه ادولرینی هر طرفه یکدی . عباسیه دولتك میدانه یقماسنه .

• دیر دی

۳. ابی وقاص، غزاده بولوندى. مسلمانلىك دىشمىنلىرى تار ومار
حضرت غلامك زمانى قدر پاشادى. نهايت بر كوشى به چىكلىدى.
حياتى سكون ايجىنده كچىردى. اولوركن بوتون آدملىرى چاقىردى. اسكى
بر صوف جيهى وادى. انى كىرىندى:

— بکا بو جيھي ڪنن ڀاڻڪ، ٻڌڻ غرا سندن مشرڪن لاءِ تڏيڪم
زمان آڙقمده پو جيھ وادي. اوني پو ڪون اڃيون صفالاش.
اڻي وقاص، رسول اڪرم جيھي ڄاڻڪ سوڪ، قدر عافله ڀڄي ڇو.

ابو عبيده بن الجراح (رضاء عنه)

[illegible]

۲. عمر بن عبدالعزیز ۽ خلیفہ اولدینقی زمان ، دورینک شامیری حضورینہ کلدی ۽ کندیسینی مدح ایتدی . مهر بن عبدالعزیز شامیرہ مکافات ایتک ایستمدی . ملنک مانہ قطعاً ال سورمدی . آرقسنہ دگشیدیرہ دگشیدیرہ کیدیکی ایک ائو ابدن برنی وردی . ملنک حقی غودجه کوزە تدیکنی ده بر صورتلہ کوستردی .

موسی بن نصیر ۽ طارق بن زیاد

۱. مسلمانلرک ائکبالاق زمانده ، مصر والی موسی بن نصیر دی . موسالک بر کولہسی واردی : طارق بن زیاد . موسی بن نصیرک طارقه اینتی واردی . دورک خلیفہسی اندلسک یعنی اسپانیا حقنی اس ایتدی ، موساده بو طبقہ ۽ طارق بن زیادی مامور ایتدی . او زمانلر اسپانیا خریستیانلر ائنده ایدی . قرالاری رودریگ ۽ ملکن یقشلدی . اسپانیا غایت زنگیندی . باغچیلری ۽ میرویلری ، چیچکلری ، هوانسک لئاقنی غایت مشهوردی .
۲. طارق آق قوتلہ کیلرہ یئیدی . اسپانیاه کچدی ، فرہ ۽ یققدی . عسکر .

طارق بن زیاد

۲. ابو مسلم ۽ جباردی سابه سنده زنگین اولدی . توتیلہ قیبرلری سوندیردی . بر کرکه حجه کئیدی ۽ اوسنه کلن حاجیلرک هبسی کئیدی . مطیعندن طر بوردی . جومر دلکی الله هر کسک کورکلی جله موفق اولدی .
۳. ابو مسلم غیرتک مکافاتنی کوردهمدی . جاسبه دولتک ایکنجی خلیفہسی منصور زمانده کوزدن دوشدی . خلیفہ ۽ ابو مسلمک شهرتی ۽ خلئک کندیسنه بجعتی یقصداندی . بوفدا کار قهر مانک دولته ایتدی ایلک لری اوزتدی ، ابو مسلمی بر آقام چمک دعوت ایتدی . چلک ائانسانده باشی کسہ بردی . منصور اهاتنی ایله قالدی : فقط ابو مسلم مملکتته خدمت ایتش ، ایلیکی مانا غامش ۽ طالسز بر قهرمان اولارق شید اولدی .

عمر بن عبدالعزیز

۱. عمر بن عبدالعزیز ۽ بورولک خلیفهلر دندی . اخلاق و اعتدال صاحبیدی . غایت سادہ پشاددی . اهالیلک حقنی کوزە یزدی . زوچه سنک جورھانی ییلہ ملنک خزینہسه وربردی . والیرینہ اصرار کوزده بر ۽ اولتره نصیحتلر ایدردی . بر اس نامه ده شویله دینئیدی :
" ییلہ یلسک گهمه یلک دیومکی طومر و لغدور . اداره گهمه یلایان اهالیدن فضلہ ورکی ایستهمه . هر کس قدرتک یتدیکی قدر وربرسن . بوقون دوشونمک اهالیلک داخی اولسون . هر کس ایلیک ایت ، هر نه سورتلہ اولورسه اولسون ، کیمه دن هدیه آلا .

هارون الرشید

میشی ایلرلهدی. هارون الرشید دوری تاریخده پک مشهور اولدی.

مأمون

۱. مأمون، هارون الرشیدک اوغلیدی. غایت حریفکول، ملک ایلرله دیکخی سومر بر خلیفه ایدی. زمانده مملکتی ایلرله پک ایچون می شتی لیدی. مأمون و شکر فایضی یقینلرندی، تارلاری صولاتی ایچون صو کورلی لیدیدی.
۲. ک زیاده عیله اوضاشندی. بوقون عالری طوبلادی. بروجق کتسابلری یونانجه دن صریحه به کچیرندی. مکتبلر آچیدیدی. هر کس ایچون دوسل و برادریدی. کندیده برابر چالیشدی.
- مأمون غایت جومرد و سر حیلیدی. قیاسجیلری، حقو ایدنجه پک سونیریدی. اکثرنا: «بیم برنی حقو ایدنیکیم زمان طوبلیدیم ذوق می کس

۱. لربنک کری به دوغلاک امیدلری قیرمق، اوانلری داتما ایلری به سورملک ایستهدی. بوقون کیللری یاقیدیدی. عسکر کربدن امیدینی کسینجه و جبارتله ایلری به آتیلدی. بوسایه ده بوقون عاربیلری قازاندی.
۳. موسی نفسیر بو ظفرلری خیر آلدی. طارقی قیصقانیدی، اوده بوبوک بر اردو ایلله اسپانیاه کلدی. طارقی طوبتدیرمق ایستهدی. طارقی دوشوندی. طوبراجق اولورسه، دشمنک قازانه جننی آکلادی، موسانک اسیرنی دیکلهدی، بوردیدی، بوقون عاربیلری قازاندی. بونک اوزربیه ایکی سردار آراسنه قیصقانچلق کیردی. موسی، طارقی جیس ایتدیدی. فقط طوبراولق و صفاقت طارقی می قلا کندن قورنادی.

هارون الرشید

۱. هارون الرشید یکری ایکی یاشنده خلیفه اولدی. زمانده مسلمانلر ایلرلهدی. فرانسه حکمدارلار دن شارلمان، خلیفه ایلله دوست اولدی. اوزمانلر مسلمانلر هر قنده ایلرله منلردی. هارون الرشید شارلانه بر قیل، بر ایپک بایراق، برده چالار ساعت کوندیدی. فرانسلری مسلمانلرک مهارتته حیران برقلدی.
۲. هارون الرشید مملکتک ایلمکنه چالیشدی. قومشوی رودملرله داتما عاربه ایتدی. روم ایلرله طوبری کندیشنه میدان اوقومق ایستهدی.

عبدالرحمن غافقی

۱. اندلس امیر لوندندی، موسی بن نصیر اندلسی فتح ایندیکی زمانه عبدالرحمن ده جیسار تیلہ شہرت آئندی. عبدالرحمن غافقی الٹ زیادہ فرانسہ پہ قارشی عیار بہ ایندی. قهرمان عسکر لر پہ پیر نہ طاغیر تی چکدی. فرانسه ده (طور) شہر تی قوشا تپہ موفق اولدی. جیسار تیلہ بوقون خریستیانلری قورقوتدی، اودجه ده که، عبدالرحمان ده شتندن خریستیانلر سلاحه ساریلدیلر. (طور) شہر لر تی مسلمانلردن قورتارمن ایچون وارد لر تی یوقلر تی قدا ایندیلر.

۲. خریستیان اردوسی (طور) شہر یئک امدادیہ قوشندی. (پورتیہ) ده اسلام لر له خریستیانلر آره سنده قالی بر عیار به اولدی. بوجار به اسلام اردوسنک جسور اته ایلر پہ ییشی طور دریدی. بولک ده سببی وادی:

اسلاملر بدایتده داتما وظیفه لر تی ییلر لر، اھالیئک مالہ ال سور سز، لر دی، صوکر لری ایشر تی بر اقدیلر، یاغاجیلہ قوریلدیلر. بوجوزدن خریستیانلرہ قارشی بوزولدیلر، (پورتیہ) ده بویولک بر بوزغونلہ اوضا دیلر.

عبدالرحمن غافقی ناک جیسار تیلہ قازاندانی موقتیلری انتظام سز تلر پہ بوزدیلر. عصر لر چه چالیشلوب قازانیلاق بر مقصدی بردنبره محو ایندیلر.

جلال الدین یئک عسکر لر دی اولدیر مشلر دی، جلال الدین بولک انتظامه اوضا دی، کرد طر قندن حریہ ایله شہید ایلدی. جلال الدین، اسلام قهرمانلری آره سنده بویولک بر نام قازانان سبار دند.

عبدالرحمن ثالث

۱. اسلام ملک لری عدالت سایه سنده بوردیکی زمانه، اسپانیاده مسلمانلر ک آینه چکدی. بوراده یئک خلیفه اولان، عبدالرحمن ثالثی. عبدالرحمن، اندلسه ایلک اول (امیر المؤمنین) عنوانی آلدی. زماننده اسپانیایا دینا یئک الٹ مسمور بری اولدی. ملک تده اھالی راحت ایندی. می طرفده مکملر، دارالقونلر آچیلدی. علم وفن ایلر پہ دی. زراعت یئک زیادہ تر قی ایندی. قوجہ ملک تئک ایچنما کلمه دک بر قاریش بر قالدی. اندلس سربلری می کک کوز لر تی قاشند بر دی.

۲. عبدالرحمن ثالث اھالی به اولاد کی باقاردی. زماننده می کک راحت باشما سنی ایستوردی. انسانلر حفاظتی الٹ مقدس وظیفه ییلر دی. یخو عه سته شو سطر لری یازمشدی: "اللی سنہ حکمدار لئک ایتم". بوقون تیعمه کنیدی سور دردم. اوروپا چار شیر تی اندلس ماللر پہ طور لردم. فقط بو مدت آتاشنده غمز کچیر دیکم آتیق اون کون صاییلیرم." عبدالرحمن ثالث، اسلام مدنیتی ایلر پہ تن خلیفه لردند.

طوبندیلر، کندیلرینی قدا ایتدیلر. بو صرمده اسلامی الزیاده قوروماسی لازم کلن صرب خلیفه لری بئساد سرائیلر زنده فوق صفا ایلله مشغول اولورلریدی.

حضرت امام اعظم ابو حنیفه

۱. اسلاملر درت مذهبه ددرلر. بزره حقیق مذهبنده بزره صر مذهبنده بر امامی وارددر. مذهبنلرک امامی، امام اعظم ابو حنیفه ددر. امام اعظم فضیلتی ایلله مشهور ددر. عدالتی، صبر و تحملی، قناعتی، بوتون اسلاملره غوره ددر. حضرت امام اعظم (کوفه) ده طوبندیدی. آزر زمان اینجندمه

دور بئک الک بوبوک عالی اولدی.

غایت متواضع باشادی. ذیایا اقباله رغبت ایتهدی. کندینسه بئک بوبوک مأموریتلر تکلیف ایدلدی، بوبوک هیچ برنی قبول ایتهدی.

۳. زمانک خلیفه سی منصور حضرت امام اعظمی (قاضی القضاة) یاپیدی. امام اعظم انسانلق حالیه بر حقیرنلق یاپایله چکنی دوشوندی، بومأمورتی قبول ایتهدی، خلیفه، امام عظمایک بومحرکت قوتیدی، کندینسه حبس ایتدریدی. امام اعظم حبسده بئک آغیر جزا لر کوردی. هر کورن باشنه قیر باجله اورولور، هر کور زنده بر قیر باج آرتدیریلیدی. اودرجه ده گه، قیر باجک عددی یوزده قدر چقیدی. حضرت امام اعظم ده بوقلاکت اینجندمه

قلیج أرسلان

۱. صربلر سوریه طوبندیلرینی ضبط ایتدکلری صرمده، اوروباده کی خریستیانلر مسلمانلره دشمن اولدیلر. مسلمانلرک ایلرله دکلرینی چکه مدیلر. بودود، مسلمانلرک ترقی دوریدی. آناملر لیده کی سلجوق تورکلری ده قلیجیلرله ایلرله رلرین مسلمانلر دندی. پادشاهلری قلیج أرسلاندی، پایتختلری آناملر لیرک الک کوزل شهرلندن قونیه ایدی. خریستیانلر سوریه ده مسلمانلرک آلدنلر (قدس شریف) ی آلق اینجون ایلرله دکلری زمان، قلیج أرسلان بوبوک بر جسارت کوستردی.

۲. خریستیانلر یاپاسلرک تشویق ایلله آفاقلا ندیلر. کورکسریه خلیج بئدی، صلب رسلری یاپدیلر، بوسیدن کندیلریه اهل صلب دینلیدی. اهل صلب آقین آقین آناملرله طوغرو یوله چقیدیلر. راست کلدکلری مسلمانلری قلیجیدن کچوردیلر. کوزل عملکلر عزی قانه بوبادیلر. نهایت سلجوق تورکلر بئک عملکته کپردیلر.

۳. قلیج أرسلان، قهرمان اردوسیه اهل صلیک اوکنده یکیلیدی. (ازنلق) ده ایلتک اردولرینی بوزدی. اینکلر ندن یوزیتش بیک کشینی قلیجیدن کچوردی. بوقافله بئک آرقه سندن ایکنجی، براردو ده کلدی. قلیج أرسلان بونلری ده (اسکیشهر) جوادنده بوزدی. قهرمان تورکلر اسلامی قلیجیلرله قوردودیلر. کورکسری خریستیان آتشلریه قاضی

اوسطردی، وزارت، کلتری، التفاله قبول ایندی. اوگون بوتون مسلمانلر
سویندی.

خریستیانلر بوزغور ننگلک اوجی آلتی ایسته دیلر؛ فقط برشی یایمادیلر.
صلاح الدینک نانی دنیا به یایلدی. صلاح الدین ابوبی مسلمانلرک قهرمانلری
حیراسنه کجدی.

جنگیز

۱. جنگیز، تورانک بوپوگ سر داریدی. توران اسکی تورکرلک
بوددی، وطنی ایدی. تورانده تورکر قبیله یاشارلردی. بوقبیله لر بر
یره کلومده قوتلی بر دولت تشکیل ایتزلردی. ایشته بوتون بوقبیله لر
برلشدیرن، آسیانی آوجی ایچنه آلان و اردوریلرله قوچه مالککلرله صاکم
اولان، تورکرله نظام و قانون ورره، جنگیز اولدی.

۲. جنگیز، پادشاهلر پادشاهی دیکددر. اصل اسمی تهموچین ایدی.
آناسی و اولون یکه ایدی. تهموچین، آناسندن طوغدینی زمان، آوروچی
قالی ایدی. کوچک یاشنده او کسوز قالدی و کندیسنه بالاجی کیمسه
بولرغادی. آناسی اولون یکه و تهموچینی بورتدی. آت اوزرنده
تزیه ایندی؛ نهایت تهموچین قیلارک یاشنه کجدی، جساتی هر کسه
بکندیردی. کندیسینی جنگیز خان اعلان ایندی.

۳. تهموچین، حکمدار اولنجه، ییجی یایله بوتون آسیانی آلدی، قومشوی

ارحال بوردی. چازنده بیکه یتش بیک کیشی واردی و امام اعظم
اهل اسلامک بو درجه محبتی قازانمادی.

صلاح الدین ابوبی

۱. صلاح الدین ابوبی مسلمانلق اوفرورنده چاریشان بوپوگ برجاممادی.
صلاح الدین زماننده آروپا خریستیانلری قدس شرقی آلن ایستمدیلر.
بوتون خریستیانلری تشویق ایتدیلر: «حضرت عیسی بزم پیغمبر بورد.
حالبورکه اولنک طوغدینی برل، حتی مرادی، مسلمانلرک انده ددر. بورانی
اولن دن آلتی بزم ایچون بورددر، دیدیلر، قوراللر قوشدیلر، اهلایی آتالاندیلر.
دیلر. کورکسینه خاسج رسملر یایدیلر، بو عاربه به کیتیکه هر کس ایچون نوبادور
دیدیلر. سورو سورو یوله چیقدیلر، یوله مسلمانلری کسیدیلر، نهایت
قدس شرقی آلدیلر.

۲. صلاح الدین ابوبی، قدسک خریستیانلر
آلیه کچه سینه طایا امدادی. اردوسابه قدسه
بورددی. دشمنله آرسالانلر کی چاریشمادی.
قدس شریفه مقرر آ کردی. کلیسارلک
چاگیرنی یقیدردی. خریستیانلر بوتون
خامسلی کلیسایا ییشلردی، بوترلی یغیرلندی.
ماره لرنده اذائل اوتوندی، کندی چادرینه

صلاح الدین ابوبی

احکامنه رعایت ایتدی. پایتختی کوزل جامعلله سوله دی. علمه، دینه رعایت کوستردی. علمای تنویق ایتدی. زمانده تورانیلر بک زیاده ایلرله دی.

۲. تیورلنک، عالم اولله، برابر عسکر دی. الک بویوک اردولری اداره ایدردی. جسداریله، بوقون دشمنلرنی یگدی. سلطنتی بویولندی. هنده، روسیه به، آناتولی ایجریه قدر ایلرله دی. پادشاهلر بزدن ییلدیرم بایزید خان ایله ده عاربه ایتدی. پادشاهلری اسیر ایتدی، آن قالدی. بوقون دولتری حو ایدمه چکدی. غنائلره الک بویوک فنانی تیور ایتدی. ۳. تیور فایت سرتدی. انسان اولدیرتمکدن، انسان قافله ندن ییشیلر یاقندن چکینردی. بونکله برابر ایچا بنده مروت ده کوستردی. توران مدینتی الک زیاده تیور زمانده پارلادی. مسلمانلر تورکلرک ذکاسی مدانه چیقاردی، تورک ذکاسی، مسلمانلر سایه سنده موقبلر کوستردی.

هلاکو

۱. هلاکو، چکینرک طورونی ایدی. اوده، چکینرکچی تورانک بویوک سردارلارندیدی. اوردوسنک اوگنده هیچ بوقوت طورامازدی. معینده کی تاتار عسکرلری غایت جصوره پایتختی قیقچی ایدی. ۲. اوزمالر الک بویوک مسلمان حکومتی، عاسیه دولتی ایدی. حکمداری مستعصم ایدی. ادره سی غایت بوزوقدی. وزیرلری ییله

بولونان مسلمان تورکلره هجوم ایلدی. آللری طارماطغین ایتدی. دیالمت الک بیوک دولتی وجوده کتیردی. ملتی اداره ایچون قانونلر و نظاملر قویدی. اردولوشکیل ایتدی، آلایلر دوزدی، چکینرک اردولری اوگنده بوقون دولتر بویون اگیدیر، ظلمدن قورقائلر برر اطاعت ایتدیلر. چکینر تورانک الک بویوک پادشاهی اولدی.

تیورلنک

۱. تیورلنک چکینرک سلاه سستندیدی. اصل اسمی تیور ایدی. بر آبانخی طویال اولدینی ایچون طویال تیور مناسنه تیورلنک دینلشدی. تیورلنک زمانده مسلمانلر ایلرله شدی. بوقون توران مسلمانلر له طولشدی. تیورلنک ده مسلمانلر قیول ایتدی. تیورلنک دوریه کلنجیه قدر تورانیلر الله ملک برلکینی ییلزلدی. دیمیره، طوبراقه، آتسه طابلردی. بوقون تورانیلر چکینرک وفاندن صوکره، طارما. طاغین اولشلردی، تیورلنک بولتری طویلا دی. مستطلم برحکومت حاله قویددی. مسلمانلک، قرآن کریمک

تیورلنک

کتبخانہ سندھ نہ قدر کتاب وار سہ طو پلائی دی، ہر لہ آبدردی، مسلمان
مدفیتہ بویو ک برضہ اور دی .

ارطوغز اول غازی

۱. ارضو ضرول بائ، ایشا هیلیر لک آتسی ایدی. فایت جسور و تیز یور و کل ایدی. دینی سور دی. ضعیله ایدرم الهدر، الهدر فور و تاردی. الهدر کتابنه حرمتی زیاده ایدی. ارضو ضرول غازی بر کجه بر میچاک اؤرنده مسافر قالدی. رفته ییشل چوقه به صار بی بر کراب کوردی.

— ۲۵۵ —

دیه شیشه صودی . شیشخود :

— اللهك كلامي ؟

دیدى. ارطغرول سويئدى. گنج شېخ ايرىمايه گيتدى. ارطغرول
ياكاز. باشنه قالدى. قران كريك فازيشته كچدى. صباحه قدرال گنج
ديوان طوردى. دينيه حرمى. المليك طور و يولاشدن
ايرىماچنى ثبات ايندى.

۳. او زمانه اوله ادره وسه ایدی. فقط بوراده چوقه طور مادی. کندینه بر یورد بولق ایچون یوله چیدی. بر یوله عیار به ایدر ایکی اددو کوردی. اردولدن بری قازانورد، اوبری یکلیور دی، ادره ضرورل یکیلن طرفه آچیدی. اولوقه ایدرم ایتمدی یاننده کی توراک

کندینه اهانت ایدرلردی . هلاکو بواخلاست. تلوزدن استفاده ایتمدی .
اردوسيله بنماده کیردی .
بنماده یوزیک آت بولدی .
خلفه لک خزیمسی آتورلر ،
کوموشلرله صلورل ایدی .
هسلاکو بو پارلاق ثروتی
کورغیمه شایستردی . خلفه یانی
پانه چاقیردی ، صوردی :
هچ

تېخون ھىسابلارداڭ ؟ سىڭ دىشنىڭ ارلايدىنى ، اوزرىڭە بويۇڭ بر اردو
 ابە كەلدىكى صولجاڭدى ؟ بوبارەلى بولە ھىسابلارچىڭە عسكىرلرڭە ،
 ھىسابلارڭە طافىئە ايدانده كىدىكى ووطنكى عافطە ائىدىرە ايدان
 ارلازمىدى ؟ ، دىدى . خەيە ھىچ سىنى چىقارمادى . اوزمان ھلاكو :
 — ھايدى بقالم . مادامكە سن پارەنى ھىشىنىڭ زىادە سويورسىڭ .
 كىتەدە پارەلرڭى . ۵

دېدی. خلیفه یی خزینه سینه جنس اندیردی. هسج به چاک ویردیرمادی.
بوصورالله آچاقدن اولدردی.

۳. هلاکو محمدنزدی . علمدن ، معرفتدن آگلا مازدی . بغداد

عشان غازى

۱. عشان غازى، باباسى ارطغر و لك بربنه اوج بى اولدى. كندى سر د وچسود ايدى ، پاديه وماله محبى يوقدى. بوتون ترون برقاچ آت

برده قوتون سوروستنن جاريدى. توركاك اوغورنده هر شى فدا ايدردى. كچه كو ندوز توركاكك ايلرله مهنه چاليتيردى. هر كه ايلك ابد، پاتنه چالشانره بابا كي يقادردى. قهرپه آجيره آرقه سنده كي اوانى يله چقاربره ويرردى .

عشان غازى

۲. عشان غازى سلجوق دولته قبيجي يله

خدمت ايتدى. سلجوق دولتى زوال بولدى. عشان بگدن باشقه بوختنه لايق بك يوقدى. تخلىرى پادشاهزده قالدى. عشان بگدن باشقه بوختنه لايق بك يوقدى. نهايت عشان بگك ميسنده كي يكتير قرار ويردپر، عشان بگك يانه كلديپر، كنديسنه پادشاهانك شكيف ايتدپر. ذاتا سلجوق پادشاهانك اداره سنده كي بگر برربرر پادشاهانك اعلان ايتشيردى، عشان غازى ده راضى اولدى، پادشاهانكى اعلان ايتدى .

۳. توركو پادشاهانك اعلان ايتاك ايجون مساسم پادردى . بوتون بگر عشان غازيانك اطرافنه طر پلانديپر . آلرپنه برر باردراق قيسير آلديپر .

قهرمانلرله آرسلا نلر كي آيتلدى . عاربني قازانان طرفى براد ايتدى . برده آگلاشيلدى كه ارطغر و لك يادم ايتدى كي طرف تورك سلجوق قابر

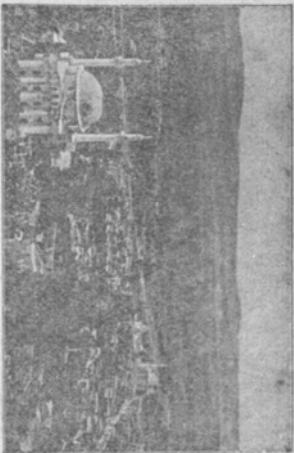

ارطغرول غازى

اوربرلى ده تاتارل ايتش ارطغر و لك سويتدى. سلجوق ترك پادشاهى بواردىندن عمنون اولدى . ارطغر و لكى بروسه طر قزرتنه برلنديردى .

۳. ارطغر و لك بگك عاله سله بوردايه برلشدى. سلجوق ترك اوج بى اولدى . قوشتوسولى دومرله كچه كو ندوز چارپشيدى ، هر عاربده قازاندى . (سو كود) ده برقاچ اوغلى ديايه كلدى: بوتون دن لك . بسوردى عشان بگدى. عشان باباسله چاليتيدى. بابا اوغلى قليچلىر سايه سنده بو يوك برونك تئلى قومدايه باشلا دپر . ارطغر و لك غازى سر دلكانك مكافاتي كوردى. اوغنه كوزل بربورد تسليم ايتدى .

ایبیر اطوار لوندن یقینش کردی. هبسی ده اورخان غازیانك بوو کلاکسی طوبی دیر و
اورخان داداده سته کیر مکه جان آندیر. اورخان غازی دوم شهر لریته کیر دیکه

ایلك مقابل پاشترندن : بروسه

قادیز، چو لوق جو جوق، هر کس بادشاهیری بولده فارشیلادیر، کندیسنه
دچار آیدیر.

۳. اورخان غازی غایت سرحقی ایدی. ملتی انجورن چالیشیر، وطنه
خدمت ایدردی، اکثر یا عمارت زده فقرایه کندی ایله چوربا طاعتیردی.
بو بو بوک بادشاهیرنک تره سی بروسه ده در.

شهرزاده سلیمان پاشا

۱. سلیمان پاشا، ایکنجی بادشاهیز اورخان غازیانك شهرزاده سیدر.
تورکوره بورونک ارغله پاشایر لر دی. بولن ایچون سلیمان بکده پاشا زیندیسندی.

پادشاهلریته، عثمان غازی به سوزندیر، او گنده اوج دفعه آ کلدیر. یعنی:
بزرگسکا بوله بویون آگه چکر، سوزگدن ملیشاری، چیمیه چنزا، دینک
ایستدیر. هر طرف جنبش ایننده قالدی. تورکرلک مقدس بایرانی یا یلیدی.
۴. عثمان بکک آدملریته عثمانی دیر لر دی. یکی تور دینی دولته ده عثمانی
دولتی دینلیدی. تورکرلک بوسورنله بویونک بردولت قوردیر. بودولتی تورران
عثمان غازیدد. یورد مرزک آتاسی، ایلك بادشاهیدد.

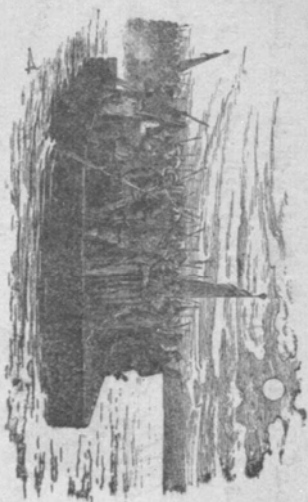
اورخان غازی

۱. دولتنک قوتی عثمان غازیانك ارغلی آندیردی. نظاملری، قاتولیری
اوقوبدی. دنیانی سارسان یکچیری اردوسنی او وجوده کتیردی. او
زمانه قدر عثمانلیرلک قیافلری قارما قاریشیق
ایدی. دولتره مخصوص پاره یوقدی. اورخان
غازی علمانک وعسکرلرک قیافلری آیرتدی،
دولتره مخصوص پاره باسدیردی.

اورخان غازی

۲. دولتر اورخان غازی زماننده بوودی.
اوزمانه قدر بالکتر آتالیر لیده ییغز واردی.
عسکرلریز دوم ایینه کچدیر، اورالی عملکنیزه قلدیر. اورخان غازیانك
قومشورلی، استانبولده اوطوران دوملردی. بو بوک بادشاهیز دوملرک
شهرلری برر آلدی. اردولری هر محاسبه بوزدی. روملر

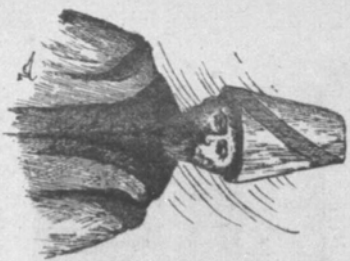
شاهلیک دوم ایلیه کیشی

قوشا کچی آتندن دوشندی، غنایلرک بوفدا کار قوشمانی آپیشنده وفات ایلمدی .

مراد خان غازی

۱ . اورخان غازینک اوغلی مراد غازیندی . اوده باباسی کچی جوسور ویندار ایلمدی . بوقون آرزوسو عساکرک بومهمسی ایلمدی . زمانده آتالری عز دوم ایلمینده خیل برلر آلدیلر . بوشنلرل خویشتالیری اورکوندی . همسی ده غنایلر دهانزاده ایلمیرسه بزم حائلر ناولاجی؟ هیزده غنایلرک لالریسه دوشه چکیز ، دییه کلاسه باشلا دیلر . هپ بریزه کلدیلر ، ایزه آنسرن هجوم ایتلک ، بزی دوم ایلمندن چیناروق ایستدیلر .

۲ . مراد غازی بو فکری خبر آلدی ، اردوسنی طویلا دی . قوسومیه طوخر و یوردیدی . قوسوره کنیش بر اودا ایلمدی . بوراده دیشمنلرله

چچ

شیراده سلطان پاشا

برکجه ، سکرسان کیشی اولملری حالده ، چاقاق قلمه بوغازینه کلدیلر . او کجه مهتاب واردی . آیدیتلندن استغاده ایتدیلر ، قازنی باقاهه کچمکه قرار ووردیلر .

سلطان پاشا اورداده برچوق آقاچیلر کسیدردی . همسنی بریزه باغلا ندی ، قوجه برسال یایدردی . غازیلر ، آلرهنده قلییلر ، بوساله ییندیلر . کجه یاریسی قازنی باقاهه کچدیلر ، دشمن عساکرکی باصددیلر . بونک اوزرینه آناطولی سدن دوم ایلیه آقین آقین تورتک کلدی ، دوم ایلیه تورتکلرله معلولدی . نلسون ، او کوندن اعتباراً ، دوم ایلمینده چوغاللی ، دولمز کندیگه یوچودی . دوم ایلیه ایلمک آدیمی سلطان پاشا آتندی . نهایت او آرقه سنده

کندی کوردی. سلیمان پاشا به مستشاران یادی، عقلی و تجربه سیله خدمت ایتدی. حاجی ایل بکی ده عثمانی دولتی ایلریتکه چالیشانلر صبراسته کچدی.

۲. بوسروده چوسرلر بیز (اورنه) بی (قلعه) بی آلدیلر. طوبه به طوفرو ایلرله مکمل بانشالادیلر. عثمانلرک ایلرله به سنی چکه مین بالسان خریستانلری طوبلانلیر، «باجلری ده پانلرته آلدیلر» بزی روم ایندن چیتاروق ایچون آتش یک کیشیک برادره ایلر ادرنه جوبه به صلوانلیر. مقصدلری بزه هجورم ایتک، اردوسری بوزمندی، قوللری اوقدر چوقدی که بزی یکه چکیرنه قایله قانع اولورلردی. بولک ایچون اینکی به دلدیلر، ذوق و صغایله وقت کچیردیلر. هجورما. تسی کون پانابه قرا ووردیلر. ۳. اردوسرک قورماندان لالاشاهین پاشا ایدی. شاهین پاشادشمنک بوجانی خبر آلدی. حاجی ایل بکی پاشا. چاغیردی. دشمنک وضعیتی آکلاناسی قنیه ایتدی، کندینی بش یک قهرمان ایلر دشمن اوزریه بولادی.

حاجی ایل بکی دشمنی اوزاقدن کوردی، هیچ بللی ایتدی. کچه نلک قارالتندن استفاده ایتدی. دشمنه اوله بر باصقین یادی که، بورتون اردولری قیرمايه موثق اولدی. حاجی ایل بک بوزریه سیله خریستانلرک کوزنی قورقوتدی. بزی روم ایلیندن چیتاروق ایچون بسلر دکری امیدلری قورلدی. باصقینک پایلانی بزه (سرب سیندینی) دینلی.

چارپیشدی. دینالک الک بوزوک عاربه لرندن برقی یادی. کندینسندن اوج مقلی قولی دشمنی اردوسری بر باد ایتدی. عثمانی نامی برفات دما بولک ایتدی. سراد غازی، قوسوه

قهرمان اولدی.

۳. عاربه دن صو کرا یاده لیری

بولادی. غازیله مکافاکلر ووردی.

بوسروده صریلیک بری آینه قالندی.

پادشاهه برجام وار، دیدی، برقلدیلر.

صریلی، سراد غازی بک پاشا ایتدی.

مصاد غازی

مکر انوابک آلتنه بر ختیر صالامش. بوجتیرله بر دتیره پادشاهلرک

اوزریه آیتدی. قهرمان پادشاهلری شید ایتدی. عسکرلر قوشوشدیلر.

عاش صریلی باری بارچه ایتدیلر.

سراد غازی وطن اوغورنده شید اولدی. تره سی قوسوده دودر.

قوسوه نی اوزوتا. اوزاسی شمدی دشمن آلدودر. شید پادشاهلرک

آجینی بوزده کگدن چیتارما.

حاجی ایل بکی (سرب سیندینی عاربه سی)

۱. حاجی ایل بکی قره سی حاکی عجلان بک وزیر ایدی. قره سی،

اورخان غازی زمانده عثمانی مملکته آیتدی. اورخان غازی بک اوغلی سیان پاشا بورایه ایلاک دفعه والی نصب ایدلیدی. حاجی ایل بکی بوشاده

فاتح سلطان محمد

۱. عثمانلی پادشاهلری ایچنده فاتح، الک بوروکردندی . استانبول رو ملودن آلان، بزی کوزل بر یاغیشه نالی ابدن، اورد . بوسیدن کندینه فاتح دنیایر

فاتح-سلطان محمد ثانی عالم پادشاهدی.

علمای حرمه ایدردی . خواجه سنک

خاطری صایار، هر سوزنی دیگلدی.

قائمک دنیاده براملی واردی: استانبول

رو ملودن آلتی . کیجه کوندوز بونی

دوشو خوردی. کوزینه ایتور کیرمزدی.

فاتح سلطان محمد

کیجه پاریسی صدر اعظمی چاقیرده ب

استانبول اوزرینه سوز آچاردی . اوزمانه قدر استانبول بک چوق دفعه مل

فوشادشدی، فقط کیسه آلاماشدی .

۲. سلطان محمد، استانبول آلمایه قرار ویردی. اولاقامل آتالیایه کیجه

دوشوندی: استانبولک اطرافلنده قاپق دیوارل واردی، اوزمانه قدر

بودیوارل یوزدن آتالماوردی . هر شیدن اول بو دیوارلری ییتقی

لازمده، فقط ییتاق طوبق یوقدی. فاتح اولاق بو طوبلری دو کدردی.

هر شیشی حاضر لادی. بوغاز ایچینه عسکر کوندردی . رومایل حصاری

سلطان مرادک قوصوه محاربه سی

۱. دولترک ایریلیمه سی روم ایلمده کی خریستیان دولتری قورقوندی. عسکر لر یترک (ادنه) بی آملاری سرملری اود کوندی. بولر روم ایلمده کی سائر خریستیان دولترلر برلشدیلر. بولرک برادرو ایله اوزر یوره یوردیلر. سلطان مراد غازی بونی خیر آلمی. اولاق بوللارستانی تپه لهدی . سو کرا بوروک برادرو ایله دشمنه طومضی ایریلهدی .

۲. ایکی اردو (قوصوه) ده قارشیلانندی. عسکر یز بورغون اولدنی.

ایچون پادشاهز ایرتسی صاحب عاربه ایتمک قرار ویردی . او کیجه اللری آچارق جانب. حقه بالواردی . کیجه شدکی برانخور یاشدی . اورالک

توزلری کاملاً باسدیردی. ایرتسی صاحب عاربه یه کیریشیلدی. اردو سرائ

قونی آزدی، انتظام مکملدی . دشمن اردوسی چوقدی، فقط آرادلنده

انتظام وانتظام یوقدی . اردوسن بوسیدن غالب کلدی . بو طغر، خانیلرک

دشمنلرینه قارشى الک بارلاق طغری ایدی .

عاربه دن سو کرا پادشاهز یاده لیری کورمک ایچون کورک، بر صریل

، پادشاهه برجا وار، دیدی . مراد غازی بک پانه کلدی . بلنده کی

خجری چیتارارق قهرمان پادشاهزى شید ایتدی مراد غازی و ملته

شرقی اوردورینه شید اولدی .

ناقل ایستدی. بوراسی بزه آتالریزک یادکاریدر. بویوک پادشاهلریزک توبه لری بوردادهدر. استانبولی جالک کی قورو. اونی آلان پادشاهه کیجه کوندوز دعایت.

علاءالدین پاشا

۱. علاءالدین پاشا عثمان غازینک بویوک اوغلیدی. کوچرک اوغلی اورخان غازی ناسلکه عیاره دن حظ ایدیررسه، علاءالدین پاشاده علمدن ذوق آیردی. بونک ایغون، عثمان غازینک وفاتسده علاءالدین پاشا پادشاهلی قارداتنه برقدی، کندی اوکا وزیر اولدی. علمی ايله دكاسیله دولترک ایلرله مهنه یارديم ایتمدی.

۲. اورخان غازی قلیچی ايله عیلمکتر فتح ایتمدی. بوملکیزی نظام ايله، قانون ايله اداره ایتمک اسوللری بولدی.

دولتک عتلی بوسورنله قورمايه موقف اولدی. ایلك دفعه یکجیری عسکری اولمک فکری ايله وجورده کتیرلدی. اوزمانه قسدر دولتر سلجوقلرک پادشهی قورالایردی. علاءالدین پاشالک قوصیه سی ايله یارمل باسیلیدی، حکمهلر آچیلدی، عسکرله باشی بوزوغت قیاتی بریزدن آیرد ایدلدی. دولتری اداره ایغون قانونلر یاییلدی. علاءالدین پاشا، دولترک ایلك وزیریدر. قانونلریز اولمک فکری ايله یایلیشدر.

یایدریدی. بوغازدن کی کچیرمیدی. بویوک برادر ايله ادرمه دن استانبوله کلدی. شهری دگزدن کیلرله قوشاتدی. دوناغا سراي برزونه کلدی. سراي برزندن غلله به برزنجیر کرلی ایدی، کیلر ایغری به کیرمه دی

قاسمک استانبوله کچیش

سلطان محمد بونکده چاره سنی بولدی. طوله باغچدن قاسم پاشا درمه یول یایدریدی. اوزریسه قالاصل دوشمه ندی، قالاصلری باغلاتدی. قش قدر کی بی باغلی قیزالرله قاسم پاشا به، اورادنده دکنه ایندیردی. دیگر طرفدن قوه جهتی ده طوبه ملوددی. اللی کون، کیجه کوندوز شهره طوب آتشی باغیدردی. نه سابت دیوارلری یقیدوردی. شالی بر صورنده استانبوله کیردی. اوکوندن اعتباراً پادشاهز استانبوله اوطوردی. یانتیخز بوراسی اولدی. فاتح سلطان محمد، برزی دینلک الک کوزل شهر به

پورده کئی بر بادشاهمدی. پوتون دوشو پنجه سی مسلمان عیلمک تیرنی بر آره به
طوبلا مقدی، سلطان سلیم دوشو بندی. پوتون عیلمک مسلمان اولورسه:

یاوروز سلطان سلیم

دیدی. اولای عیلمک اوزربه پورودی. چونکه
عیلمک مذهبی شیئی ایدی. پوتون حضرت
علی سوزلر، حضرت پیغمبر نرک وفاتندن
مسو کرا، حضرت ابو بکر ک خانیه لکشی
طوبه سی کورمر لادی. بز ایسه بونی طوبه خرد
کوردک، بزده سنی دیولر. بونک ایچون آره-
مزده غوغا اکسیک اولانودی. سلطان سلیم
بوغوغانی ییتر مک ایچون عیلمک اوزربه پورودی
بول غایت اوزوندی. عسکرلر پورغور تانندن حالسز دوشدیلر. پورور مک
ایسته مدیلر. سلطان سلیمک جانی سیقیدی. ایقیز آتخی ایلری به سوردی،
قانلیری چاندی.

— عسکر قاتلیر قور قاتلیر! قاریسک یاننده اولور رمانی چنک، میدانه
دیکشن وارسه، کیتینی. بن، بالکوره کیده دم!

دیه باغیردی. عسکر، پادشاهنه طایانامادی. یشتندن قوشدی. او
زمانلر عیلمک پادشاهی شاه اسماعیلدی. سلطان سلیم، شاه اسماعیل
کندی، اردوسنی قاجیرتدی. شاه اسماعیلک سرایه قدر کوردی. تاجی

سیدی رئیس

۱. قانون سلطان سلیمان دوری، دولترک دکر لرده حاکم اولدینی
بر دوردی. اک بویوک دکر قهرمانلر یز. پورورده ییشیدی. بولردن
بری ده سیدی رئیس دی. سیدی رئیس استانبولده طوبه غندی. کنبجکشی
دکر لرده، دشمنله چاریشارک چکردی. بر چوق تجربه لر کوردی. بو
سایه ده هر عاربه نی قازانایه باشلادی.

۲. سیدی رئیس اک بویوک عاربه نی پورنکیزلره قارش یادی.
کیرلی هندستانه قدر کلدی. عیلمکیزلرک اوزر اوچنده، دشمنله دکر لرده
چار ییشیدی. کندی، عین زمانده ماللی، تجربه به علی ده قاریشیدردی،
دشمنه دانا غلبه چالدی. فقط روز کارلرک شستنه قارش طورامادی.
کیریزدن بر قاجی بادی، بر قس ده قایل آره سنده پارچالاندی. نهایت
الده بر ایکی کی قالدی. سیدی رئیس بو کیرله عاربه ایده میه چکی
آگلادی. کیرلرک ایچنده کی ایشاری بر دققرمه یاردی. جله سنی هندستانک
مسلمان حاکمینه برانیدی. کندی، سیتی الله قومه چیقیدی، استانبول
قومه دن کلکه موفق اولدی.

سیدی رئیس عثمانلیرک اک بویوک سیاحلر ندن، اک چسور قاپور دایر ندند.

یاوروز سلطان سلیم

۱. یاوروز سلطان سلیم قانچک طورونی ایدی. غایت سرد و مسلمان

سلطان سلیم عثمانی پادشاه را که بپوشاک پادشاهان میزدند، غایت سرت اولدینی ایچون کندیشنه یارور دیشلشدی.

زنبیلی علی افندی

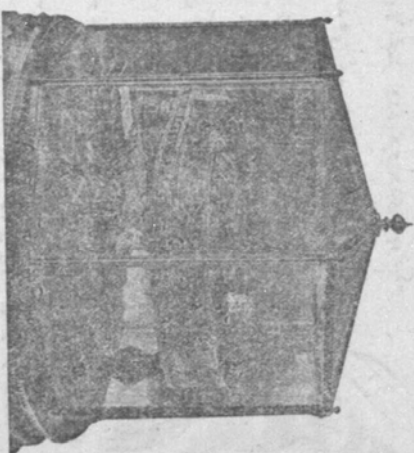
۱. زنبیلی علی افندی، یارور سلطان سلیمک مفتی ایدی. اوییه بر زنبیل آصار، هر کس صوراچنی شیرلی بر کاغده یازار، اورایه آماردی. بوسیدن کندیشنه زنبیلی علی مفتی دیرلردی.

یارور سلطان سلیم وزنبیلی علی افندی

۲. علی افندی غایت فاضلدی. طوخو ولتقدن آرمالاردی. پادشاه بیله خطا ایتسه، طوخو ونی دوصال سوریلردی. دائما یاننده پورلورده، پادشاهلک شغتی پایشدر یققدن کری طورمازدی. فاتح سلطان محمد استانبولی آلدینی

ونجی آلدی. استانبوله کتیرلردی. بو تخت الا آن طوب قور سرایندهدر. ۲. سلطان سلیم مسلمانلار دها زیاده ایلریشلک ایستهدی. مصری ده کندی ملکنه فاتح آرزوسنده بولوندی. بورتک بر اردو الله چوللری

شاه اسماعیلک نجی (طوبیز سرایند، خرجه مارومدرد)

آشیدی، مصره کلدی. او مصرده یشیرسزک صوروک وکی مصرده او طوریورلردی. رسول اگر ملک بونون امانتلی، خرقرلی، قولالاندلری ایشا، هب اولک یاننده ایدی. سلطان سلیم، مصرده کی چر کسلر عاربه ایتدی. عاربه یی قازاندی. بو مبارک ایشایی کاملاً آلدی، استانبوله کتیرلردی. طوب قور سرایند خرجه سادات دائره سنه قوبدیرلردی. او تارینجندن اعتباراً سلطان سلیم یشیر وکی اولدی. بونون پادشاهلر نورهده یشیر وکی، بونی خلیفه دینلدی.

دیدى . سلطان سلیم اعتدال توصیه ایتدی . پادشاهی یتدیتدن
 واز کپردى .
 زنبیلی علی افندی ، عثمانلی علمای ایتیمده جبارق و طومرورلی ایل
 مشهور اولدی .

ابن کال

۱ . ابن کال ، یاوز سلطان سلیم زماننده ییتدی . بویوک یایی
 کال پشاییدی . بویوک ایچون کندیته کال پاشا زاده ، ابن کال دینلیدی .

ابن کال

ابن کال غایت عالم و فاضلیدی .
 چو چلقندن بری علمه چالشیردی .
 علمکسته یلکسی ایل خدمت ایتدی
 دوشورنوردی . داتما او قوردی .
 تار یخندن حفظ ایدردی . یایی
 عسکری ، ققط کندی عسکر لکدن
 خوشلانازدی .
 ۲ . ابن کال مدرسه یه کیدی ،
 تحصیل یتردی . یایی بویودی . زمانک اک بویوک عالمی سیراستینه
 کجیدی . سلطان سلیم ابن کال پک سوردی . داتما برابریمده کورتوردی .
 معرودن دونوشنده اکیسده بر آت اوزنندن ، یان یانه کیدیورلیدی .

زمان ، روملری دینلیمده سربست بر ایتدی . ققط روملر راحت
 طومرمانلردی . سلطان سلیم بوشادک اوکی آلتن ایچون روملری مسلمان
 ایتک ایتدهدی .

— عثمانلی بوردیمده نهدر دوم واز یسه یا مسلمان اولسونلر ، یاخورد

هیسنی قلیچندن کچرته حکم .

دیدى . هر کس تلاتمه دوشدی . پادشاهه کیسه سوز سویوله مکمه
 جبارت ایدمه دی ، نهایت زنبیلی علی افندی سلطان سلیمک حضوریه
 کلدی . فاتحک روملره مساعده ویریش اولدینى سویله دی . شاهلر
 کتیردی ، پادشاهی بوشورتمه فکرندن واز کپردی .

۲ . علی افندی ، سلطان سلیمه هر زمان سوزنی کچریردی . برکون
 سلطان سلیم ، اندرون آخارلندن بر قاجی ، تپاشلرندن طولانی کسیرمک
 ایتدهدی . زنبیلی علی افندی بونی طوییدی . درحال پادشاهه نوشندی ،
 سوردی :

— بر سوز ایتتم . بر فاتح کیشی کسیرمکجه کتیمک .

سلطان سلیم قیزدی ، حمله :

— افندی ، آرتق سن دولت ایشلیمده فارینمایه باشلاک ، دیدى .

زنبیلی علی افندی هیچ قورقلادی :

— اوت . آخرت ایشلر بکرمه باقن بویوک بوردی اولدینى ایچون
 سزه شیرینشادکده بونای کوشتمه حکم .

کلیسا را جامع پایلی ، ابوالسود افندی بر جاملرده بوقون عثمانلی جاملده لریه ناز قیلدی .

۲ . ابوالسود افندی سلطان سلیمان ابلی اوغلی ایکنجهی سلطان سلیم زمانده شیخ الاسلام ایندی ، حقدن وطوغرولقدن آیرلادی . شیخ الاسلاملی اوتوز سنه سوردی . اولن قدر شیخ الاسلاملی ایدن کورولدیدی . بومدت طوقده بوش طورمادی ، دیزده ترکسابلر یازدی . ملک دینی ایتلرینی عادلانه کوردی . وطنه ملی ابلده خدمت ایندی . ابوالسود جاملهسی اولن نامه آ گیلر .

بارباروس خیرالدین

۱ . عثمانلر اناک بویوک قاپودانی

بارباروس خیرالدین پاشا

بارباروس خیرالدین پاشا در بارباروس کوچو کلکنده کیمچاکی آیشیدی . جزایرده بوردی . سلطان سلیک شانتی طویجه ، خدمتیره کوردی . کیرله مملکتیره عودت ایندی . سلطان سلیک اوغلی قانوق سلطان سلیمان زمانده شجاعبله آق کزنی نتره قندی ، عثمانلی در انافسانک شرفینی

بولده بر جامور بر یکیتینسنه راست کلدیلر . ابن کالک آق جامورده باصدی . آتاندن قاتقان جامورلر یاوزنک اوزرنیه صیجرا دی ، ابن کال قورقدی ، نچی بگری آندی ، یاوز درحال آ گلدادی . عتوم خواجهسنه — قورقا خواجهم ، علما آتاک آتاندن صیجران جامورلر بم اییون شرفدر . آسینلر ، بوانوایی اولدیکیم زمان صندوقه ملک اوزرنیه قویسونلر دیدی . علمایه حرمینی بومورتلر کوستردی . بوجیه الا آن سلطان سلیک صندوقهسی اوزندهدر .

۳ . ابن کال کیندیکه بویوک موصلر قاناندی . یوزدن ففسله کتاب یازدی وطنه علی الله خدمت ایندی .

ابوالسعود افندی

۱ . عثمانلرده پک چوق حاللر

ابوالسود افندی

قیشیدی . همدی ده علملرله دینلریه و مللریه خدمت ایتدیلر . ابوالسود افندی ده علمسزک بوموکلر ندندی . قانوق سلطان سلیمان زمانده قیشیدی . دوتوزک الشارلاق زمانلرینی کوردی . بویوک پادشاهلرک اردوسله جارسالان ایچریلریه کیندی . عاربه لر دن موکرا

بوغازی دشمن کپلر نیک طور تپینی کوردی باشنه کله جاک نلاکتی آ گلا دی.
بر آز اونه ده؛ باتاق بر بوغاز کوردی و کپلر نده کی اسیر لری قومه
چقاردی، باتاقانی آچدی بردی، کی کچه جاک قدر دریشدی بردی. قومه
اسکی پوسکی بر قاق چادر بر اقدی. دشمن بو چادر لری کوردی. طور غورد

طور غورد رئیس

دیشی آلان بوراده ساندی. حال بولکه
طور غورد رئیس کیجه یاریدی. بو غاردن
چیش، دشمنک او کندن تاجیشدی.
دشمن کپلر نیک قاپودانی بونی خبر
آلامانی. عسکته خبر کوردی :
ه طور غورد رئیس اوله بر قابه
صیشدی بوردیم که قورغولاسی قابل دکل.
دیدي. عسکتنک بکری : آمان بزده کوردم، دیسه برکی به بندیلر
طرابلسه طور غورد بوله چیدیلر. برده بوله نه کورسوزلر : قارشیدن
طور غورد رئیس دو غاسیله کیمور اچیس ده نه یاه چیلرینی شایریدیلر. آتق
طور غورد رئیسله باشه چتایه چیلرینی آ گلا دیلر.

۳. طور غورد رئیس آق دکرده عاربه لر ایتدی. ماطله ده دشتیلر بول
قهرمانلر کی چاریشدی. سگسان باشنده شهید اولدی. طور غوردک
غزالری، بحیره سزک الک شانلی داستاندیر.

آردی بردی. کپلر له اوزاق بر له کیتدی. ضبط ایتدی عسکتر دن
سورولله اسیر کتیدی.

۲. بارباروس دکر دن یلمازدی. دشمنک قونی کندیست لگنندن اوج
معلی یله اولسه ینه جسادیلله، مهارتیه اوزلری بر ادا یدردی. خریستیان
دولت لک بوتون دوختالری برره کله بارباروسک عسکر لری یکه مرنیدی.
۳. بارباروس خیر الدین سگسان باشنه قدر قاپودانلق ایتدی. عثمانلی
دوختاسی، بوتون دکر لرده کوردی. دولتر ه پت چوق عسکتر قازانیدردی.
تره سی بشکلا شنده، خیر الدین اسکلله سنده در. بارباروس، عثمانلر لک دکر.
قهرمانلر.

طور غورد رئیس

۱. قانونی سلیمانک مشهور قاپودانلر دن بیری ده، طور غورد رئیس ایدی.
طور غورد رئیس کیجیجی کده مهارتیه کندیسی سلطان سلیمان به کندی بردی.
ترسانده بویوک موقعه چکدی. نهایت طرابلس ضربه مأمور اولدی.
بوراده اون بریل قالدی. هر طرفی بنار له معمر ایتدی.
۲. طور غورد رئیس دشمنه قارشی دانا جله قوللا یدردی. طرابلسده
ایکین آنسزین دشمن دو قاناسنک هجونه اوضادی، یاناده یوز اللهی کی
اله قور شادیلدی. دشمن کندیسنه هجوم ایتدی. «صوسز و ذخیره سز
ظایر» کندی کندیسه تسلیم اولور، دیه دوشمندی. طور غورد رئیس

یوزې آغازېدی. آتالېرېك صېتېنده ټه قدر اوست اولاد قېلې كوستېردى. مىزادى شېخ الاسلام ئايسېك باندېدېر.

صوقوللو محمد پاشا

۱. محمد پاشا استانبولك آك بولوك وزېرلېندېندېر. بوسېندې (صوقول) قېسېسېندې طوغېنې ئېچون كېنېسېه صوقوللو دېلېدى.

صوقوللو سرلېدې تېرې كوردې؛ قانۇن سىطان سېمان زماندې صدر

اعظم اولدى. دولتى مھارېلې ادارې اېتېدى. سىطان سېمان عارلېدې اولدىكى

زېمان، پادشاهك اولدىكى عسكردن

ساقلادى، عسكرك عىمان اېتېسندېن

قوردې. آراپې پادشاهه بېكېرېرې

اوپوردې. ابوسلورېلې ردوسى

احلاسىزلېقندن قورتاردى.

۳. قانۇنېك اوغلى، بېكېنې سىطان

سوقوللو عىمان

سېلم زماندې، حكوْمېك ادارې كېكالا

اېنې آلدى. صوقوللار ك دولتى سېسېسېندې عىمانلى بوردې. بېرودى.

دوناناسىز بولوك بېر بوزقونلې اوضادى. صوقوللار بېه جىلار قى غايب

اېتېدى. خىرېسېيان سېغېر بېر بوزقونلېقندېن بېت اېتېكلېرى زمان قوچېرېرې.

— بوعارلېدې بېر دېشېك قونلى قوردى، ابوزېم يالكلر صقالتى كېدى.

معمار سنان

۱. عىمانلېر ك آك بولوك معمارى، معمار سناندېر. معمار سنان قانۇن

ساعلان سېمان زماندې قېشېدى. معمارلې كوجولكلېندېن بېر ھوسى

واردى. اكثرا اېنې بركس آلېر، باقېسېندې يابراطلاووق كوسى وېلا

صوبوللار ياپاردى؛ استانبولې كلدىكى زماندې بوسراقتن واز كېمېدى.

مكتېبې كېردى اوستاتلىق اېتېدى.

۲. پاشى بويۇنچې عارلېدې بولۇندى. عسكېرلى غايشېق ئېچون

كېر وقاتېر ياپېدى. اېكى ھقتې اېنېندې

اوج كې مېدانې كېتېردى. پادشاهك

عېتى قانۇندى، صدر اعظم مېنون اولدى؛

— اقوېر سنان كېرى باپك، شېمدى

طوبى قىنكىندې بول، قاپودانلى كىندك

باب ا دېدى. سنان بولوك زېسېرې

ئاتلى اېتېدى.

معمار سنان

۳. قوچې سنان دولت ك باش معمارى

اولدى. جاملېر كچو غىنى اوانشا اېتېدى. يوز اون سنې پاشادى. بومدېت

ظرفندې سېلېمې، سىطان سېلم، شېرلېدېدېدې سىطان سېلم جاملېرى

ياپېدى. تام ۸۹ جامع معمار سنانك دكاسېلې لېلېدى. معمار سنان، وطنى

بولوك بىلالې سولھدى، نانې دېلا طوردېنچې اېتالېدى. توكلكلك

قیریلان قول بر دها بیلساز، کسین ساقال ایسه هر زمان بورد .
 دیدی بولک آجیننی چیتاروق ایچون کچه کوندوز چالیندی . بر
 کوز، زمانیک مشهور قاپودانی قلیج علی بانا کندی ایله کوروشونکی
 یکی بر دونانا یانانک کو چاکلندن یجت ایتدی، صورقو لوشو جوانی وردی
 — بانا، سن هنوز بو قوجه دولتی آ گزنامشین، بودولت دیلمسه
 بوتون دونانانک دیمیرلری کوموشدن، خلاطری ایشیدن، یکنلری
 آعلالاندن یار .

قلنج علی بانا درحال صورقو لسانک آلیی اوبدی .
 — آ گزلادم، سلطانم، سز بودونانانی حقیقه باشه چیتارایله چکسکر .
 دیدی . صورقو لار، باشادینی منجه دورلرک بو کلسنه چالیندی .
 نهایت بر دلی طرقدن شهید ایدلدی .

قویوجی مراد پاشا

۱ . قویوجی مراد پاشا دوتیره خدمت ایدن بویوک صدراعظم لریز -
 دند . مراد پاشا غایت شدلی ایدی . بکاتک منینتی عاقلنه ایون صونک
 درجه سرت طاردا نیردی . دولته ملته صونک درجه صادقدی . مقصدیه
 نانی اولتی ایون هر درلو جلیه به ساجت ایدردی . هیچ کیسه به
 سرحمت کوسر مزیدی . مراد پاشا چاروقی و قانی پور کللیکی سایه سینده
 وطنزه بویوک خدمت ایتدی، آ ناطولی ای ایشیادن عزیزلیدی .

۲ . اوزمانلر دولتی غسه ایله حرب ایدیروردی . بوحرب اوز سنه دن
 زیاده سوردی . بملکتیز ضعیف دوتیدی . آ ناطولیده اشقیا چو غالدی .
 هر کسک مالی، جاننی تنه کده قالدی . بر طرفندن ده ایرا یلر ده حدودیزه
 هجوم ایدیروردی . مراد پاشا اولانسه لیلرله صالح اولدی . ماحار - تانده
 (زیدوده توروق) موقفنده دوشمنله ماهمه پاید بردی .

۳ . مراد پاشا غسه ایله صالح اولقدن، سوکرا، آ ناطولی به کلدی .
 اشقیا تبه له مک قرا ووردی . اوزمانلر بواشقیابه جلالی دیرلردی . چونکه
 اناسکی دیشلر یانک آدی (جلال) ایدی . اشقیا کوندن کونه چو غالیندی .
 شزلندن کیسه امین دکلدی . مراد پاشا بونلری کاملاً تبه ایدی، جسدلری
 قورلره طویلوردی . آ ناطولیسده هر کس راحت نفس آلدی . دولته
 باشندن بویوک برغانه قالندی .

مراد پاشا حیانتک صونک زمانلر زنده دایرکده بولرندی، واوراده
 وفات ایتدی . تر به سی استابولده، وزنه چیلر دودر .

جنزار احمد پاشا

۱ . جنزار احمد پاشا ک چسور قوماندانلر عزیز دند . بو شانلدر . بنانی
 وقور مانانی ایله نام آلسندر . جنزار، قصاب دیکلدر .
 احمد پاشا کنجلیکنی مصرده کچیردی . آ نه یشکده، سلاح قو للاقده .
 مهارت صاحبی ایدی . مصرده بر جوق ایشلر یایدی . (شام) ه کلدیکی

دیدي. صوگرا اسیر لری نکرار حالو پردي، بولگر کندي اودولرینه قوشيدیلر: «تورکر، ماجارلارله بر اولشلر دیه خبر ویردیلر، نسیملیری بییتون اورکر نیدیلر».

۳. حسن پاشا طلیشاریدن دشمنی جله ايله قورقوتدی. انجیر مدهده عسکرین غیره کتیردی. دشمنه داتلا یالان خبرلر کو نذر دی. اوج بوز قدامتی ايله قلمه دن طلیشاری به قیرلادی. دشمنی قاجیر مایه موفق اولدی. دشمندن بر چوقه مال آلیندی. بوسورلارله درلشک مهم بر قلمه سی قورتاریلدی. تیریاکی حسن پاشا، بوسایه ده نام قازانندی، وطنه جسارته خدمت آیدنی.

قوره محمد پاشا

۱. قوره محمد پاشا دولترلک کلا کتی زمانلر مده قهرمانلی ايله نام آلدی. ماجارلردن آلدینیز (بودین) ی مدافعه آیدنی، بوبرلک بوبرلک یارارقلر کر ستردی. دشمن بوزن قلمه یی صارشندی. محمد پاشا، دشمن آتشی آلتیده طلو لاشیور دی، قوجه برکله پاشا لک یانعه دوشدی، پارچه لری اوزینه سیجیرادی. محمد پاشا بارالانندی. بارلر لک آییسته حالیا نامادی. عسکرلر، فداکار پاشا لری قوجاقرینه آلتیلر، اوله منه کو توریورلردی. فقط یوله محمد پاشا کندی به کلدی، اوله منه قاتیق ایستهمه مادی. قلمه لک ایچنده بر کرلک آتله اوزانندی. صسکرلرینه یه اسرلر ویردی. دشمنه قارشى دایمالی فیصحت آیدنی.

زمان شجاعتی هر که حال آیدنی. احمد پاشا سر مختر آیدنی، قان دو گنگدن پروای یوقدی. بوسیدن جزا نامی آلمدی.

۲. احمد پاشا لک بوبرلک قهرمانلی فرانسرلرک مشهور قوماندانلری نابوتونه قارشى کوستردی. اوزمانلر، اوچنجی سلطان سلیم دوری آیدنی. نابوتونه، ملکتر دن اولامصره صوگر اسوریه به کلدی. احمد پاشا نابوتونه قارشى وطنلری فداکارانه مدافعه آیدنی. هیچ کسسه به یگله یز نابوتونی سوریه دن قاجا به مجبور آیدنی. بوسایه ده بوبرلک بر نام قازانندی.

تیریاکی حسن پاشا

۱. تیریاکی حسن پاشا بوبرلک غازیلر یزدند. قلمه لریزدن بری و قانیره قلمه سی مدافعه ایدرلک شهرت قازانندی. حسن پاشا بوقلمه ده قوماندان ایکن، دشمن آتش یلک کیشی ايله بوقلمه یی قوشاندی. حسن پاشا لک قوتی لک آزدی. فقط جسارنی به قورمالادی. کندیپنه و عسکرلرینه کوره ندی، دشمنی جله ايله آلتانلی قوردی.

۲. حسن پاشا کندیپنی ايله آتله باغلانندی. غایت تیریاکی حسن پاشا اختیار اولدینی حالده دشمن اوزینه آتیلدی. طلیشاری به جاسوسلر بوللادی. دشمنلک قوتی او کړندی. دشمندن آلدینی اسیرلری قلمه به کو توردی. بولره ماجار اسیرلری کوستردی: «ایشته بز ماجارلارله برزا،

دو هفته ایگون کوبریلی محمد پاشا صدر اعظم اولدی. کوبریلی اختیاردی. صدر اعظم اولدنی زمان بخشی کچشدی. غایت حلی ایدی، وطنی پک سوردی.

۲. صدر اعظم اولجه، بوتون صیالوی باصدیردی، دشمنلر یزیزی

کوبریل محمد پاشا

هر طرفدن صارمتردی. چاق قلمه بوغازی قاپلی ایدی. کیریز طیاری چتایوردی. کیدی آلق اییون عسکر. لیز عاربه ایدیرردی. بوعسکر له امداد کیده یوردی، کوبریلی اولا بوغازی آچدیرماه چاپیشدی، کیر حاضر لادی، دشمن کیر یی طرفه ملودی

۳. محمد پاشا لک یاندی، بر طرفی

تفری واردی، آدی قره محمد ایدی. غایت ایشاهی ایدی، عاربه ده ملوخی دوزلندی، دینک قابودان کینه بر نشانلادی، بر ملویده کچی یی باطیردی. دینک دوناغاسی بوزلدی. کوبریلی، قره محمدی چاقیردی، آلندن اویدی، قهرمانلنه مکافات ایدی.

۴. کوبریلی محمد پاشا ایش سده یورولک ایشل کردی، دولت راحت

ایندی. نهایت خسته لاندی. وفات ایتزدن اول پادشاه کندیسی، یوقلامه ی کلدی. محمد پاشا، پادشاهه:

۲. بوسروده مدح بر خیره پاشالادی. اطراف، بونوجی بر دومان قاپلادی. کوز کوزی کورمن اولدی. محمد پاشا لادن آتاشیسی قوغش، اطراف قائلر ایچده قالندی. بر آرمو کرا دومان سیرلیدی، هر کس

قره محمد پاشا لک یاندی

محمد پاشا لک یانه قوشدی. محمد پاشا ایشی قالدیردی، ضابطلر یی چاقیردی عسکر لریه بات توصیه ایدی. دولت وملت اوغورنده جانلری قدا ایتلری سولهیدی. بو وظیفه، یایغا ایتد کدن سو کر اروحی تسلیم ایلیدی.

کوبریلی محمد پاشا

۱. دردیجی سلطان محمد زمانده دوتزلک نظامی بوزلیدی. بوزوز و قلی

اسلیمانی بولدی قوچه بر کتاب وجوده کتیردی . برسیایده هر کس آتالیزیرلرله درلو کتابلر یازدقیزی او کړندی، عثمانیلرلر دکر عار به لری ده یازلاشدی . کاتب چلبی بولری ده یازدی ، هر کسه او کړندی . وطنه یلگیزی اله خدمت ایتدی . کاتب چلیک کتابلرندن بوگون یله بونون عثمانیلر استفاده ایدیر لر .

فاضل احمد پاشا

۱ . فاضل احمد پاشا غایت ذکی ایدی . صدراعظم اولدینی زمان ۲۷

فاضل احمد پاشا

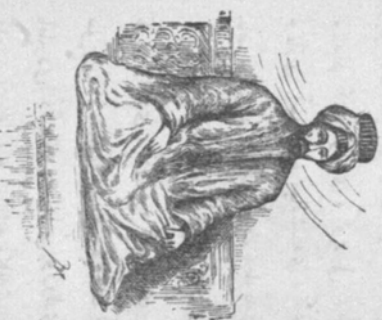
یاشنده ایدی . مدرسه دن یتیمه ایدی . عسکرلکده دها ماهر دی . احمد پاشا مهارتی بارلاق بر سورنده کوستردی . اوزمانه قدر کرید آمله سی بر درلو آیتاسیوردی . فاضل احمد پاشا دوناقا اله کریده کلدی . بر قاج سن عار به ایتدی . یاره قیش ریعه دی . کچه لری خشدقزده کچردی . نهایت کریدی آلهی . عثمانلی نباتی عالمه کوستردی .

۲ . زمانده درولتورلک شانی یو کلدی . فرانسزلرلر قوالی بزه مدارا ایتلرک یانلا دی . اجنبی سفیرلری صدراعظمک حضوریه قورقه قورقه چیتاردی . فرانسزلر ، کرید عار به سنده دشمنیزره یاردیم ایتیشلردی :

— بن اولورسم ، برعه اوغلمدن باشقهنسی کچریمیکر ! دیدی . اختیار محمد پاشا لک وصیتی برینه کتیرلدی . بو بولک اوغلی فاضل پاشا صدر اعظم اولدی .

کاتب چلبی

۱ . عثمانلی عالی لری ایچنده کاتب چلبی بولک نام قازاندی . کندینه حاجی قالمه دیرلردی . کاتب چلبی استایورده ملوغدی غایت ذکی ایدی .

کاتب چلبی

چو چیلکندن بری اوقورمایه صراقلی ایدی . باباسی عسکر دی . بوسیدن کنبلیکنی اوده عسکرلکده کچردی ؛ فقط عسکر به دن حظ ایتزدی . بولک ایچون عسکرلکدن واز کچدی . زمانلک بولک خواجه لردن درس کوردی . کیمه کوندوزچالیشدی . مقصدی چوق شی او کړنگ ، یللیکشی یازم ، وهر کسه او کړنگدی .

۲ . کاتب چلبی زمانه کلنجه به قدر ییگدرجه کتابلر یازلاشدی . بولک اسلیمانی کیمه یلیدوردی . کاتب چلبی بولری آراشدی . دی . هپسنگ

همی ده بر لکده اوزرتوره برودولر، بزی روم بایلدن چتارمق ایسته یلر،
آلانیادن امداد آلدیلر، قوجه بر آودو ایله (نیکبولی) په کلدیلر. قهرمان

یلدیرم بازید

بازید بونی خیر آلدی. جسور ادوسی
ایله یلدیرم کی ییتیشدی. دشمنی آز بر
زمانده طارماطاقین ایئدی. جشارتی دنیا په
ییلدی. فقط بوظنری ببولک پر فلاکت
تقیب ایئدی. (آقره) ده تئورولک ایله
ایندیکی عاربه بی قازانادی. میتیمه کی
عسکرک خاشاکی، عاربه ائشاندی تئورون
طرقه قاجالری جسور ابدشاهیزی فلاکتی اوضا لدی. قهرمان یلدیریم
تئورک آینه اسیر دوشندی. بواساوتی علایانادی. سکر آبی ایچنده
(آق شهر) ده وفات ایئدی.

قانونی سلطان سلیمان

۱. سلطان سلیمان ببولک پادشاهلر یزدند. دوتورک قانونلری تنظیم
برشکله قویدینی ایچون کندیشینه قانونی دیلدی. زمانده عثمانلی تورکلری
پلک زیاده ایله دیلر. اوردولرله قره قره، دونائسلرله دکورلرله شان
قازاندیلر. لک ببولک ظنرلر سلطان سلیمان زمانده قازانیلدی. علم وفق
ایلرله دی. ملکرده مدرسه لر آچیلدی. سلیمیه جامعی بودورده یایلدی.

برکون فرانسز سفیری صدراعظم حضوریه کلدی. فرانسزلرک تورکلرله
دوست اولدولرخی سوله دی. فاضل احمد پاشاده شو جوابی وردی :
- اوت. فرانسزلر بزم دوستوزد. فقط بزر اولتری هپ دشمنلرله

برلکده کوردوز.

۳. فاضل احمد پاشا کنج ائشاندی اولدی. عملکته کیدی قازاندیردی.

یلدیرم بازید

۱. یلدیرم بازید، قهرمان پادشاهلر یزدن سلطان صا دجداوندکارک
اوغلی اییدی. غایت جسور، فداکار، تپه کدن ییلار بر پادشاهدی.
یلدیرم بازید، ده کنج ایکی، جشارتی قوصوه عاربه سنده کوسردی.
باأسنک میتیمه ظنرلر قازاندی. عاربه میدانک بر بانشدن اورر بانه
یلدیرم کی ییتیشدی. دشمنی تپه لکمک موثق اولدی.

۲. پادشاه اولدینی زمان، جسور ادوسی ایله عملکتیزی ببولتدی.
روم ایلدن (سلاویک) ی، (یکیشهر) ی آلدی. (آینه) په قدر
کیردی. آناطولی دناذفاق بکاکلری اورتا قالدیردی. اوزمانلر استانبولده
روملر حکومت سوریه وردی. یلدیرم استانبول ایبراطورینی خواجه
باشلادی. مقصدی استانبولی آلقدی. قولاقل اولق ایچون بوفاز ایچنده
آناطولی حصارینی پایدردی. اوزمانلر بورابه کوزل حصار دیرلردی.
۲. یلدیرمک بوشورکتی بالقاسلرکده کی خریستیانلری قورقوتدی.

مدر طاورانندی . بر سته ایچیده اردو سزری یولنه قوبیدی . آذرب زمانده دشمنی حاکمیزدن چیقاردی . عدالدین آیرلادی . آلم ساتچی دوزمهلیدی .

کورمل زاده فاضل معاش پاشا

لایزم اولدینی حالده ، صاپا نامادی . وطنی اوغورنده جانی فدا ایتمدی کوزه آلدیردی . دشمنه طو سزری آیلدی . آلتندن بر قورشولله اوردولدی . عاربه میداننده شان ايله اولدی . وطن اوغورنده اولمک بویو کلکلی کوسوردی .

نوشهرلی ابراهیم پاشا

۱ . صاپیلر آوروپا مدینتی یلیرلردی . قوشورلرینک یلکیندن و مریکلرندن استفاده ایترلردی . نوشهرلی ابراهیم پاشا ملتیری آوروپالیر کی ایلر یلتمه یی دوشوردی . اوچنچی سلطان احمد صادقاه خدمت ایتمدی .

لار یاروسلر و طو رغو در قیلر و باقیلر بودودده ییشیدی . سلطان سلیمانک زیاده دوم ایلمه سفر ایتمدی . فمه ییلر و ماجارلارله

فاوون سلطان سلیمان

نامی دنیایی طو ندی . فرانسه قوال برنجی فرانسو ایله کندیسته یاردم ایچون بویوک پادشاهزده سراجست ایتمدی . عثمانلی پادشاهی قواللری ، حایه ایتمک باشلادی . قهرمان پادشاهزک شانی غزال ايله آردی ، ویتنه غزا بولنده وفات ایتمدی . ماجارستانده (سیک تیرار) قلمه سنی قوشا تیر کن ارحال ایله دی . عسکرلری چناه سنی آغلا یه استابورله کتیردیلر .

فاضل مصطفی پاشا

۱ . فاضل احمد پاشا لک کوچوک قاردی ، فاضل مصطفی پاشا ایله . دولترکک صیقیتلی زمانده صدر اعظم اولدی . دشمن ، حاکمیزک ایچنه قدر ایلرله مشدی . دولترکک حالی پریشانیدی . فاضل مصطفی پاشا غایت

طایفه باشلادی. اورباتک ایلرله سندن ملتیزده استاده ایتدی،

ابراهم متفرقه

۱. غنایلرده وکیل با صمه کتاب یوقدی. کتاب خطاطلر مازیر یوردی

بولک اییونده چوق باره ویریلیدی. برچوقلری باره بولامدقلری اییون

کتاب آلامازلر، جاهل قایلرلیدی. بوجال اوچینجی سلطان احمد زمانه

یغنی ایک یوز سنه اولنه کانیجه قدر سوردی. سوکر افکرلر آچیلدی.

آودوباده کتاب ناصل باصلیورده اوکره یلیدی. بونی ایلتا اول بزده ابراهیم

متفرقه آغلادی. مملکتیزدهده عینی پاتایه چاپیلیدی.

۲. ابراهیم متفرقه، بوایته باتلامازدن اوله، صدراعظم ابراهیم پاشایه

کلدی، فکرخی آگلالتدی. ابراهیم پاشا غایت ذکی، ایجه فکرلی ایدی.

بوایتنک فائده سی آگلادی، ابراهیم متفرقه به یاردیم ایتدی.

اوزمانه قدر یوزوزدن کچین اسنانک جان صیقلیاسین دبه شیخ الاسلامدن

برده قوی آلدی. اوکوزدن اختیاراً مملکتیزده کتاب باصلیام باشلادی.

۳. ابراهیم متفرقه نیک مطبعمی کندیجه ایلرلیدی. هر کتابدن

بشر یوز، ییکردانه باصلییدی، اوچوز اوچوز صاتیلیدی. هر کس قولاچه

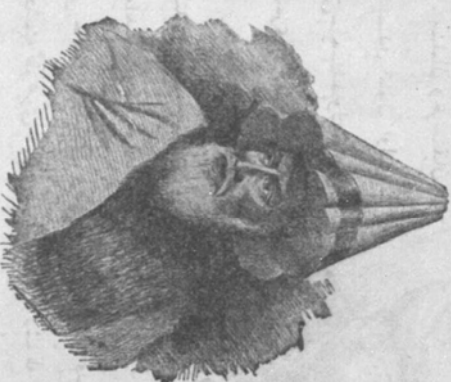
کتاب تدارک ایتدی. اوقویانلر چوخالیدی. ابراهیم متفرقه وطنه بوبولک

برخدمت ایتدی، ۸۵ پاشنده اولدی، نای کیسه نیک فهددن چیقادی.

پادشاهه کندیسی سوردی. بورتون ایتلری آلیه آلدی.

۲. ابراهیم پاشا مملکتیزده کتاب باصمعی ایلتک اولقبول ایتیردی.

خلتک فکرخی آچایه چاپیلیدی. استابول کوزل سراپرله سوسلیدی.

نوشیروان محمد ابراهیم پاشا

کندیده جاملر، مکتبلر و چشمه لر یالیدی. مملک یلیکسی آتدی بورتون

اییون صریجه دن مجمه دن کوزل کتابلری تورکجه ترجمه ایتیردی.

مملک فکرخی آچایه چاپیلانلری تئویق ایتدی.

۳. ابراهیم پاشا الش عقلی وزیرلر دندور، سرحتی و نالیچی مشهورد.

زماننده لاله چیچی رفیت بولدی. کاندغانه صفالری آرتدی. خلقد

کوزلکک حبت اوپانیدی. فکرلر بر قات دها ایجه له شدی. خلقیز آتور دپانی

ایندی . کوزلندن باشلر دو کدی ، سلطان مصطفای خلم ایتمه بردی .
برینه ایکنجی سلطان محمود پادشاه اولدی .

۳ . علمدار مصطفایاشا - سلطان محمودده صدر اعظم اولدی ، اولاه عملکتی
کوزل اداره ایندی ، سو کرا ، اوده ذوق وصفه نایه طاهدی . دشمتملی
بوئند استاده ایتمه بیلر ، علمدار غافل اولادیلر . برکون ، آنسزین یکچیریلر
آیاقلا ندیلر . علمدار پاشاک قوزاغی قوشاندیلر . علمدار آرتق قورقوش
اولادین آگلادی . باب عالی به ، قوزاغنه قابادی ، یکچیریلر ، قازدی
قورقونله کندی منامه ایندی . نهایت اینک نایه واره منجی دردی ،
باروت مخزنه ایندی . برآ تشمه اورمالی برهوا ایندی . کندیده ،
دشمتملی ده عور اولدی . سرک تشمه یله قهرمانلی کوسردی . علمدار
مصطفی پاشاک تره سی سورغوق چشمه ده ، علمدار جاده سنده در .

ایکنجی سلطان محمود

۱ . سلطان محمود غایت جسور ، عزیملی
بر پادشاه اییدی . کوزل یازدی یازما به سراقی
واردی . مملکت اداره سندن آگلاردی .
سلطان محمودک بورتون دوشو نجه سی دولتری
ایریشمکدی . زمانه کلجه به قدر دولتک باشنه
یک درلو فلا کتر کلکدی . موسوقلر بزه

ایکنجی سلطان محمود

علمدار مصطفی پاشا

۱ . پادشاهلر یوزدن اوچنجی سلطان سلیم عثمانلیرک ایرله مهنه
چالیدی . استانبولده بویوک مکتبلر آچدی ، ضابطلر قیلمه بردی . یکچیریلرک
انتظامسزلی حلی آتمشدی ، دولتر یکچیریلرک یوزندن پک چوق
یوزغونلره اوضا شمدی . سلطان سلیم یکچیریلرک برینه تعلیم کورمیش
عسکر قولانیق ایستهدی . یکچیریلر آیاقلا ندیلر ، سلطان سلیمی خلم
ایتمیلر ، برینه دردنجی سلطان مصطفای چیردیلر .

۲ . مملکتی سوه نلر بوجاله تحمل
ایده مده بیلر . اوزمانلر روسیه قنده علمدار
مصطفی پاشا واردی . غایت جتلی ، جسور
بروزرر اییدی . اوکا سراجیت ایتمیلر ،
دولتک حالنی آگلاندیلر ، علمدار اددو-
سیله استانبولله کندی . طوب قانی سراقی
قوشاندی ، سلطان سلیمی ایستهدی .
علمدار مصطفی پاشا
سلطان مصطفایک آدملی چارچاق سلطان سلیمک اولمسنه کیردیلر ،
بی چاده پادشاهی غدارانه بوغدیلر . اولوسنی مرض اولمسنک اوکنه
پاتیه دیلر . علمدار طانیق زورلادی ، اینجری به کیردی . برده نه کورسونه
سلطان سلیم ، شاهلر اوزنده پاتیه را علمدار بو منظره دن کندی غائب

کثیردی. برادره عساکر منصوره محمدیه دینلدی. شیدایی مستظم اردو سزاك اساسی ایشته یوادرودد. اردوس و ملک هرغنی، جانی، یوردنی قوردوان مقدس برسلحد.

مصطفی رشید پاشا

۱. سلطان عبدالجید زمانه کجه به قدر عسکرتزده بونک برانتظام

میزلق واردی. کیمه ملک مالی، جانی و ناموسی امتیقه دکلدی. باذناهر

ایسته مدکلر یك برونلرنی اوردوردر و والیر

اهالی به ظلم ایدرلردی. مسلمان ایله خریستانلک

حقوق برطورتالاردی. زنکینرک مالیری ضبط

اولور، عسکتمه عداله رحایت ایدلردی.

ملتر اوردوالیر کبی پاشامانی پیلرزدی.

۲. سلطان عبدالجیدک وزیری صدر اعظم مصطفی رشید پاشا

مصطفی رشید پاشا

۲. سلطان عبدالجیدک وزیری صدر اعظم

مصطفی رشید پاشا ایدی. غایت عقلی ایدی. اوردو بالیرک ناصل ایلرله. دکلیرنی پیلردی. بزم اداره سزده اوردوالی کبی اولساقجه ایلرله سزده امکان خارجه اولدیننی آکلادی، ملک دایما کرله مسنک سینی میدانه چیتاردی. بزدهده، مسلمان و خریستان، عسکک بونون سبه سی راحت اولساقجه، ختاک مالی و جانی و ناموسی امین بونلادقجه، عسکک دوزله مبه چکمه قانع اولدی. ختالی بوردنمده بونی، تاپین ایشکوزار ووردی.

پك چوق ختالی ایشلردی. برچوق برلرن، قلملرن، ظالم موسقو قورک آینه کچمندی بوکاده سبب کچیرلردی. کچیری اردوسی وقتیلده نیالک الک مکمل عسکری ایدی، شیدی اوده یوزولشیدی. خاربه دن کچیره

ملک یوردنی و ناموسنی دشمن آینه برافوردی.

۲. سلطان محمود بونورفاق عسکرلری اورتانن قالدیرمادقجه، دوتیزک

داجت ایدمه چکنی آکلادی. اوردو با ایدولری کبی برادر و یشدر برمه

قرار ووردی. اولایک طرزده عسکرلر یشدرلردی. بونلره صدقانی

وجیلی قوماندانلر تسین ایشدردی. عسکک نفوذلی آدمیلر ده الله

کچیرلر

ایشیدی برکوز، آندیزین کچیرلری قیشلرلری بوستظم عسکره قوشاندلردی. بونون قیشلرلری طوبه طوبندلردی. ملک بانه بلا کسان کچیرلری اومادان قالدیردی. کچیری ظلمدن بونون ملت قورتولدی. ۳. سلطان محمود بونارلاق موقتینن مسوکره کبی برادر و وجوده

۲. موسوقفر بونی چنگمدیلر. بزمه حرب ایتلک ایغورن بیهانه آرادیلر

سلطان مہدایید

اوزمانلر صدر اعظم مصطفی رشید پاشا ایددی،
خات عتقی، تدبیرلی بر وزیر ایددی، چارچاق
انکیزلر و فرانسزلرله برلشدی. موسوقفرک
اوزرنه یوردودی. عسکرلر بزارلاق عاربلر
قازاندی. طرنبه یوننده، سلستردهده، قهرمان
موسی پاشا دشمنی طور دردی.

۲. موسوقفر موسی پاشایی قوشاندیلر.

موسوقفر جبرلی قلعه به هجوم ابله آلامه چینی آکلادی. نهایت موسی
پاشا به آدم کو نذرودی.

— بن بو قلعه بی نه ممکنه یورپا لهجمن ائیر اطور بیک اسیری بولمادیر.
بیورده قان دو کو له سین. نسیم اولک ایددی، موسی پاشا ده شو جوبانی ووردی.

سلستردهده موسی پاشا

۳. رشید پاشا بوتقرا بئی تطلیق ایتلک ایغورن بادشاهه بر خط هما یورن

یازدردی، بو خط هما یورن، سرای ایچنده، کلخانه باغچه مننده اوقوتدی.
اوکوزن غایت بارلاق بر آلائی اولدی. مسلمان وخریستیان هرکس سونئدی.
بو خط هما یورنه کلخانه خط هما یورن، قونولان نظامده تنظیبات ذیلدی.
۴. رشید پاشا مملکتکته بو خدمتله قالدی، دولتری فرانسزلرله انکیزلرله

برلشدردی. الک بیرک دشمنن موسوقفرله عاربه ایئدی. سلستردهده،
سیواسیورله اددولر بیز بوتقن عاربه لری قازاندی. آولریورده سولطن:

سیراستول اوکئنده پاتان کچلر

آاار نظام طومنی و کوک ایتلکله در

شرقیسی اوزماندن قالدی. عثمانلرک اوروپا لری یاننده قیعتی برکات ده
آوتدی. بوتقن بولایی ایشله سبب، رشید پاشا اولدی.

قریم محاربه سی

۱. سلطان عبد المجید زماننده، اداره سیرلکمز یوزندن دولتری ضعیف

دوشندی. الک بویوک دشمنن، موسوقفر ایددی. موسوقفر بزم ضعیفتر دن
استاده ایندیله برلتری البردن آلدیلر. دولتری کوکوننه کوچوک
دوشوردیلر. سلطان عبد المجید بوکا بر چاره بولشدی. مملکتده مسلمانلرله
خریستیانلر آراسنده محبت اوپاندیرمق، بری ده آودر وایلر کی البر لیشک
ایستئمشدی. کلخانه ده بر فرمان اوقوتشدی. هرکس بادشاهلک اسیری
دیگله مش، چالیشایه ایتلاشدی.

اهالیك اینشیری وکیلیری طر قسمن کورلور، قراللر اوندن صمو کر ا
بوایشیری تصدیق ایدلردی. ملئك بوصورئله اداره ایدلسی ایچون بر قان
یایلردی. بوکا قانن اساسی دیرلردی. بو اداره یه ده مشروطیت دیردی.
۲. مدحت پاشا بزیده قانن اساسی ایله اداره ایتکی دوشوردی.
بوصورئله اداره اولورسونق آوروپالیر کی ایله یه چکیزه قانن اولدی.
کیچه کوندوز چاپلیشدی. عملکیزده قانن اساسی اعلان ایدلدی و
ملته حریت ورلدی. هر کسك حقته، مالک و جائنه رعایت ایدلدی و
ملئك وکیلیریه میورث دئیلدی. بومیسورلر بر جلیسه طو پلان دیلر؛ بو گاده
جلس میورثان نامی ورلدی.

اوزمانلر پادشاه، ایکنجی سلطان عبدالجید ایدی.

۳. سلطان عبدالجید اولای بو جلیك طو پلانغاسنه مساعده ایتدی.
صو کر ا، کنددی نفوذینک آزلدیکنی کوردی و بونی چکمدی. جلس
میورثانی طاعتیدی. مدحت پاشاده کوزدن دوشدی. مدحت پاشانک
امکری بر هو اولدی. ملت یه اسکیدی کی صیق آئنده ائیلدی.
۴. سلطان عبدالجید مدحت پاشانی غو ایتدی، ازیرر والیکنه
بوللادی. کندیسنه ر دولو امنیت ایده مدی. نهایت اویغورمه بر
جهانه ایله سور کوه بوللادی. اوراده ده راحت بیراقادی. پیچاره مدحت
پاشا بر کیچه حبسخانه ده بوغولدی. ملئك حریت سایه سنده ایله یه دیکنی
کورملک کندیسنه نصیب اولادی.

چنرالکمر بو قلمه بی آلتی ایچون ایییر ایلوریکیزدن ناسمل اس
آلتی ایسه، بنده اولونجه به قدر مدافعه ایچون اس آلم.
دشمن بو جوابه قارشى شاتشیردی، قلمه بی تکرار طو به طورتدی.
موسى پاشا شهید اولدی، موسقورلر بر آدم ایله یلیمدیله. بوزغون بر حاله
کری به دوندیله.

۴. عسکرلیر بو حربه بویوک فداکارلقلر کوستوریلر. موسقورلر
قرعی آلدیلر، دولترک بوزغی آقارتدیله.

مدحت پاشا

۱. مدحت پاشا، عملکیزده حریتک اوپانغاسنه خدمت ایدن
بویوک بر وزررد. مدحت پاشا سسدار اعظم اولنجه قدر عملکیزده

مدحت پاشا

حریت بوغدی. هیچ بر کیسه حق
قورویاماز، ایسته دیکنی یازامازدی.
ملئك حقته رعایت ایدلردی. بوتون
اسرلری پادشاه ویرر، اهالیك بوندن
منون اولوب اولادینه باقیلاردی.
حال بوک سائر مللر ده بوله دکدی.
اونلر ده ملئك ده حق کوزیتیلردی.
قرالارک یاننده برده جلس بولنور، بوجله ملئك وکیلیری طو پلان دیردی.

۲. عثمان پاشا پلوتده استعجابلاپیدی . او کینه صلو برافلاپیدی . دشمنك طوپنه قشنگنه آیلرجه قارغی طوردی . آره صروده قلمه دن طیشاری اوضارادی . دشمنی قیلدله توشنگله تپلهدی ، دشمن پلوتنه کاملا قوشالادی . انجری به یه جنگ برافادی . عثمان پاشا نك عسکرلری یه جگیز قالدی . موسوقلره ناموسله تسلیم اولدی . دشمن . بوزوردن پك چوق وقت ورت چوق عسکر غائب ایتدی .
- ۳ . موسوقلر پلوتدن صوگرا ایرله دیلر . استانبول اوکلیینه قدر کلدیلر . زنی کندیلرله اوزلاشایه مجور ایتدیلر . بوردن کوزلر بریزدی آلدیلر ، دولتمیزی ضعیف دوشوردیلر . آتارمنك قان دوکدرک آلتقاری برلری بولنارده ، رومانلیرده ، قره طاقیلرده وردیلر .

۱۰. توز و طرابلس خرب

- ۱ . ملکتنزك بوفلا کتوره اوضر امانه سلطان عبدالجیدك چوق تاثیر اولدی . عبدالجید خلقك فکری آچیلر ، بی بادشاهلقدن ایندیورلر دیسه قورقدی . انک کوزل کسابلری یلساق ایتدی . حیرتی آغزیه آلاقی سوردوردی . اطرافنه خفیلر طولایندی . ملکی کندیسنه دشمن ییلدی .

ایکینى سلطان عبدالجید

عثمانلی - روس حربی

- ۱ . قهرم حربندن صوگرا موسوقلر یه راحت طلرمادیلر . بوزغونقللرنك آجینتی چیقارمق استمدیلر ملکتنزده کی خریستیانلری آقلا ندیردیلر ، وطنزه بوردودیلر ، بالتازره قدر ایرله دیلر ، اوزمالر بالتالورده دشمنی طلردیران ، عثمان پاشا ایدی .

پلوتده عثمانلی قهرمانلری

بالان فلاکتی

۱. بالانلارکی دولتسلر بزه هجوم ایچون یوقر صق کوزمیدیلر. روم ایلیقی آزارلارده پالاشیق ایستیدیلر و گوبلری بزی چتارله یاقیدیلر و مسلمانلری کسیدیلر. خفتلرندن استانده ایستیدیلر و هیس برده اوزلری بزه یوردیدیلر.

اردوس مکمل دکلدی و حربه ایل حاضر لاقاشمیدی. عسکر لر بزم روم ایلمده یالکر لوله یوزغازده یوللارلری طور دیریدیلر. استقودوم و یانیلی و ادره یی فدا-کارجه سته مدافعه ایستیدیلر. نهایت دشتنک قوتنه طایمانلادیلر و بررور تسلیم اولدیلر. ۲. یوللارلر چتارله قدر کدیلر. ده اورتیه کجه مدیدیلر. خانیل جانی قارنیشته طورا قالدیلر. یومروده دشتلر بزم کوزده آده سی یوزلیدی. و طومری پالاشامادیلر. بربریتیه هجوم ایستیدیلر. اردوس یومرودستدن استفاده ایستدی. (ادره) ۳. یوردی. کوزل (ادره) یی آتایموق اولدی. نهایت اوزورلارک یوزورک دولتلی بزی دشتلر بزمه اوزلاشایه مجبور ایستیدیلر. یوتون روم اتقی آلدیلر. البرزده یالاکلر ادره قالدی و مدلی و ساتو کچی ائک کوزل آکلر بزمی یوقالیدیلر. و دولتری ضعیف دوشوردیلر.

۳. بالان فلاکتی بزم ایچون یوزورک برصیت اولدی. خانیل ملق یوله بریخالاق کورمه میدی. آتایلر یوزورک یوز اقلی سده اقلری برلر برواج آیه دشتن آیلکچیدی. قهرمان پادشاهلر بزمک مبارلری البرزدن چیقدی. دشتن و مسلمان لارده شکر بزمی طبعین کچیردی. جوقل جوق بریشان اولدی. عسکر لر بزمک جوقل قورلاردن و آچیلقدن قورلیدی. کچه یی کوزده قاتلام. یوقلاکتلیر قسیره ادرشام.

حرب عمومی

بالان حربی ساهی بیشتیز ۱۳۳۰ سنسی آستوس ایتماشنده حرب عمومی پاشلادی. بوکا اور دیاقل آسایشاک برچوق حکومتلری انتراک ایستدی. ایلکین سانشنده بزمه داخل اولدق و خالق قلمده پالاق بر مدافعه یولموق. نتیجه آتایا و آوستیا و تورکیه و بولغارستان ملولر اولدی. روبه اغلا لایستدی. برحربک ساهی

۲. مملکتیز، بوسیق آلتنده، کوزنی آچامادی. اور دیا لیلر

ایلمر یلیدی. بزا یسه داغاکر یله لک. بوحالز، قلبر نده وطن طلیقنوسی اولان کسبلر بزمی اویاندیردی. برچونخی اور دیا یه قاجیدیلر، اوراده برجهیت یایدیلر. ملتی قورلاردیق ایستیمیلر برجهیت کیردیلر. شایاطلر یوزدن برچونخی ده بوجیعتی ایلمر یلیدیلر. قوتلرینی کندیگه آرتدیردیلر. نهایت برکون، ۱۰ نوزده و عبدالحیدر قارش آبالاندیلر. ملت مجلسی و ملقه حریت ویرمه سی ایستیدیلر.

۳. نهایت حریتی آلدی. دشتلر بزم اندیشه ایچنده قالدی. بوللارلر قوتلرینی اعلان ایستیدیلر، غسملر بوسنه صسکی آلیردن آلدیلر. بردبزه قوتلیر سسک، آلر ندن بوزلری آلیرزدیه قورقدیلر.

مملکتیزده صرکس حریتنک طاندی آکلادی و ملت چالشیایه پاشلادی. فقط آزا زمانده ملتنک یتنه شفاق دوشندی، ایتالیا بفرستدن استخاده ایلدی. طرابلس ضربیه حقیر بزه هجوم ایستدی. طرابلس غرب پکت اوزاقلدی و دونا نامز ایتالیا دونا نامی قدر مکمل دکلدی. طرابلس ضربیه مدافعه ایچون دونا ناما کوزدومهدک. برکت ویرسینک، قهرمان شایاطلر بزم قورمدن کیدیلر، اوراده کی مسلمان لارده شکر بزمه برلکسیدیلر. دشتلر بزم بوزارجهستی دشتنه قارش مدافعه ایستیدیلر، کندیلر بزمه قوت کوزدومهدکی ایچون نهایت تسلیم ایچیکه مجبور اولدیلر. دونا نامز لاق بزمی بوقلا کته دویچار ایستدی.

حرب مدتی قدر اوزادی... بر جوق حقیقتی ایلر اییلدی. آوسته تاوروکی ایبراهیمور لعلری
پارچالادی. بیک قیل ملور افرمه، شیرین دشتن آلمه قادی آورو باحق و عدالتیه
ایش کوره چکی برده طلمه و جیلا بو غار لاله ساحلری پیدی. الله انجانی جیلا به بیج

وطنلکی سو

۱. وطنلکی سو. چونکه بونون آثار بیکلک بیکلری بر طور برانده کومو لیدر. اونی داقا
ایلری کونورده و بار لایه جایش. بزی بیه بن بویوتن و شکدر. اؤکدش آتقی
پاسدیرغا. وطنلک کوزل باغیرقی و شیرین باغیرقی و پشل اورمانلری کوموش کی
آقان ایرمالیرقی و اولر جاملیرقی و جازلر تر به لریق قورومق اییون کوسکی سیرایت.
۲. وطنلر بیک بویو کدی و دنیا لک کوزل بریدی. حرب عمومی سلحدن
سورکه آزدن بیک جوق برر آلدی. فقط بویو برر قلیا برماغیلدر. بزم جانیز و ناموسوزده
اورایه باغیلدر. وطنلری بویو لیلر و قهرمان دده لیلر و چسور پاشاهلر بوزدر.
اولرک اینده دکلری ائی ایشلری ییل و سنده ازلر کی اولایه جایش.
۳. ییل ک و دنیا ده علم اولدقچ و معرفت اولدقچ. باشاق قایل دکلدر.
اجدادیز کوزل وطنلری بر سایده بویو لیلدر. سنده بیکلک ساحی اولایه اقی و
اولر کی وطنلک خدمت ایت. کجه کوندوز جایش.
۴. ملنکی سو. مسلمانن اییون و اساتلق اییون اوضاش. ملر ایلن فلا کچی و
بالقان عادی سی و حرب عمومی صبیق ذمکدن چیقاسین.
۵. شرف ده ییل ک و دشمنن اوج آلق و بیکلک ایه چالشمقده اولور. ملنلک
تاریخی اوتو. آثار بیکلک بویو کلکی کور. اولور دن عیرت آل وطنلک چکلکی
فلا کلکی کوزلک اوکته کیتیر. اولیری تدمیره جایش. فلا کندن ییلا.
تورک مانق مه فلا کته کوس کور. سنده ملنلک بویو کلکی کوسق.
۶. وطنلکده پاشایان دینلر لکله قارده ش اول و اولرله سوشی. اولرله
چایش وطن توتنه قورودور. قوت و بر لکله اولور.

حضرت ابو بکر دی. حضرت ابو بکر مسلمانانہ چوق خدمت ابد نوردیدی. طو غرو لئی ء اللہ اکرام لئیہ اطاعتی الہ کنیدیسی ہر کہ سو در مشدی. حضرت ابو بکر خلیفہ اول دینی زمان اہالی طو بلا دی ء اولرہ شو نصیحت لری و بر دی :

— ای اہالی ! ایچکرده لایق اولدینیم حالہ خلیفہ کی اولدم. ائی ایش کور دسم بکا یار دیم ابد یکنر. فنا یار سام طو غرو لئو کور ء اندن ہر اشی کلئرہ طو غرو بی سولہ مات بر فدا کار تقدیر ء کیزلہ مات اہاندر. ضعیف وقوی بچہ بر در. ہر کی بر طو غرو ایسترم. شاید اللہک و یشیر یاک امر لرندن طیشاری چیقاق اولور دسم ستر دہ بی دیکلہ بہ یاک.

۲. حضرت ابو بکر اہالی بہ عدالت ایتدی. ہر کسک حق قورودی. کیمہ بی ایتیہ دی. زنکین دکلدی. ملک خزیرہ سندن کند بیسہ ور یلن نقہ الہ کچیر دی. ہر کس کی سادہ پشادی. ملت کنیدیہ بر دودہ ء بر کولہ ء بر دہ قشان ور مشدی. وفات ایتدیکی زمان اولرہ بر لریہ تسلیم اولوندی. حضرت ابو بکر نقہ سخی ندر اک ایچون تجارت ایددی. کنیدیہ تمین اولوان پارہ ء تجارتلہ مشغول اولوبدہ اہالی اک ایش لری بو ز اوستی قالمق ایچون ور بر یلر دی.

حضرت عمر (رضاء عنہ)

۱. حضرت عمر داتا طو غرو و قتلہ ایش کورودی. اہالی بی حافظہ

ملتزم ء وطنمزر

۱. و قتلہ عالم بو کور دیکر کی دکلدی. پشاسکی زماندن بری دکیہ دکیہ بو شکلہ کوردی. انسانر کینکچہ ایرلہ دیلر. ایتہ عالم ناصل دکیشدیکنی ء انسانرک ناصل ایرلہ دیکر بی برہ تاریخ او کرہ یز. انسانر چالیشق الہ ء یلکی الہ ایرلہر. بر ملکتمہ او طور دن انسانر بر مائلہ کیدر. ہمسنہ بردن ملت در لر. ملک او طو و دینی ء پشادینی بر ء وطنی در.

۲. وطنمزرک باسی پادشاہمزد ء بوتون مسلمانرک یشیر و کیدر. پادشاہمزرک وزیر جمسنر تورلشدر. پادشاہمزرک جدی عثمان غازی در. بود لئی تور دن اودر. بوتک ایچون برہ تورک ملتی ء دو تیزہ عثمانی دولتی در لر. آنالر یزک وطنمزرہ ناصل خدمت ایتدکری بیہ لی یز. مسلماننی ایرلہن ء تورکک ایچون اوضراشان بو یوک آدم لریزی کو یزیرک اوکنہ کتیر مہ لی یز. پیغمبر مژدن سو گرا کلن ء مسلماننہ چالیشان خلیفہ یزیرک بو یو کلکنی ء حتی برہ خالق ایدن آدم لریک بیہ حاجتی او کر غنی ء اولر دن عبرت آلی یز.

ابو بکر الصديق (رضاء عنہ)

۱. حضرت پیغمبر وفات ایتدیکی زمان برہ کینی بو یوک خلیفہ

KAYNAKLAR

Anonim. “Ahmet Refik Altınay”, Meydan Larousse Ansiklopedisi, c.I, İstanbul, 1990.

Gökman, Muzaffer. Tarihi Sevdiren Adam: Ahmed Refik Altınay, İstanbul, 1978.

Koçu, Reşat Ekrem. Ahmed Refik, İstanbul, 1938.

Özcan, Abdülkadir. “Ahmed Refik Altınay”, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c.II, İstanbul, 1989.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Van'da dünyaya geldi. 1987-1992 yılları arasında ilköğretimini tamamladı. 1995 yılında ortaokulu bitirdikten sonra 1995-1999 yılları arasında lise öğrenimini tamamladı. 1999-2003 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünde Lisans eğitimini bitirdikten sonra, 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Anabilim dalında Yüksek Lisans yapmaya hak kazandı. Halen Kültür Bakanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır.